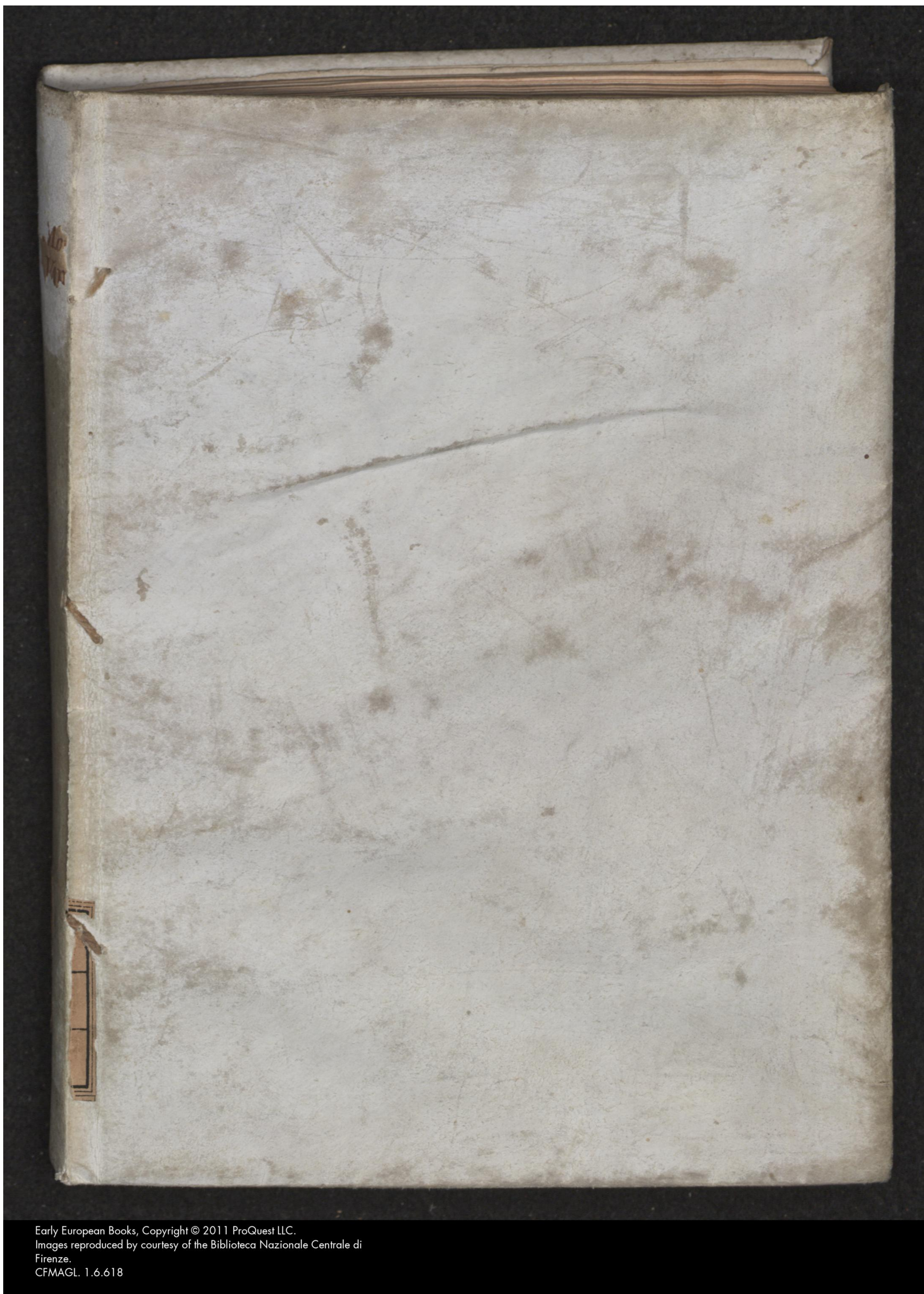












XXI
PLVT Op.
Mor. int VAR

PLVTAR-
chi Chæronēsis opuscula quædā,
Des. Erasino Roterodamo,
Stephano Nigro,
Angelo Barbato,
Bilibaldo Pirckheymero, &
Philippo Melanchthone Bret-
tano, interpretibus.

Quorum catalogū sequentis pa
gellæ elenchus indicabit.

APVD INCLYTAM
BASILEAM.

LVC RAECIA TAR: QVINIVS



IN HOC VOLVMINE CONTENTA.

PLVTARCHI Chæronensis de tuenda bona ualetudine præcepta.

Eiusdem, Vtrũ grauiores sint animi morbi, quàm corporis.

Eiusdem, Num recte dictum sit, λάθε βιώσας, id est, sic uiue, ut nemo te sentiat uixisse.

Eiusdem, De cupiditate diuitiarum,

DES: ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

De quibus est hoc

γεράρδου τοῦ λιστρίου.

ταῦτα δ' ἀρηϊφίλων γερμάνων κόσμος ἔρασμος
οἶος, λειμώνων δρέψατο ἐκ δανάων.

HIS ADIVNXIMVS

Plutarchi Consolatoriam orationem ad Apollonium, Stephano Nigro interprete.

Stephani Nigri de fraterna beneuolentia libellum.

Plutarchum De exilio, Angelo Barbato interprete.

Plutarchi Chæronæi de his qui sero uindicantur à numine libellũ, Bilibaldo Pirckheymero Cæsareo consiliario, Patritio, ac Senatore Nurenbergensi interprete.

Plutarchũ de uitanda usura, eodem Bilibaldo interprete.

Plutarchi conuiualem quæstiunculam de notis Pythagoricis, Philippo Melanchthone Brettano interprete.

Clarissimo

CLARISSIMO VI-
RO IOANNI YONGE, SACRORVM SCRINIORVM MAGISTRO, DES. ERASMVS ROTE RODAMVS S. D.



VOD AD tantũ amicum tantulam mitto ſtrenulam, mirari nõ debes, qui ſcias hanc eſſe xeniorum naturã, ut beneuolentiæ ſymbolo magis quàm precio cõmendẽtur. Tum quid ſatis breue uideri poſſit, quod ad hominem mittitur, tot obeundis legationibus, tot publicis regni negocijs, ſemper occupatiſſimũ? Vt ne illud addam, his turbulentiſſimis ac uere ferreis temporibus breuiſſimum eſſe conuenire, quicquid ad Gratias ac Muſas attinet. Verum ut hoc munuſculum meum nonnihil etiam ornem uerbis, primum è Plutarchi theſauro depromptum, à quo quidem autore ſcis nihil non egregiũ proficiſci. Deinde recens eſt, & adhuc ſpirans officinam. Ad hæc, uix credas, quantis mihi puſillus hic liber conſtiterit ſudoribus. non tã quod



Plutarchus, uel ob ſtilum, uel ob infinitam rerum haud expo ſitarum cōgeriem, ſit difficilior, ſed multo magis, ob id, quod quàm eſt omnium doctiſſimus, tam idem eſt omniū depra/ uatiſſimus. & ut eſt unus præcipue dignus qui legatur, ita unus eſt, qui minime legi poſſit. Adeo in ſingulis penè uerſi- bus cum mendarum portentis luctandum eſt. Deniq; ſi ar/ gumentum quæras, docet quo pacto, uel abſq; pharmacis, bonam tueare ualetudinem. Quam etiamſi nemo non pluri mi facit, paucos tamen arbitror digniores, quibus ea quàm diutiſſime contingat, quàm te, qui omnia tua ſtudia ad pu/ blicam confers utilitatem, ut nō tam tibi quàm patriæ natus uideare. Docet autem hoc, minus quidem medice, quàm Galenus, aut Paulus Aeginita, ſed magis philoſo phice. Supereſt, ut hoc quicquid eſt libelli, iā in manus hominum exeat, non ſolum tuo nomine cōmendatius, uerum/ etiam lima emendatius. atq; adeo, ob idipſum com/ mendatius, quod emendatius. Bene Vale, Lon dini Calendis Ianuarijs.

ANNO M. D. XIII.

Plutarchi

PLVTARCHI CHAERONENSIS DE TVENDA BONA VALETVDINE PRAECEPTA, DES. ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ.

MOSCHION ET XEVSIPPVS.



V SANÈ Glaucum medicũ heri deterrebas Xeusippe, unà nobiscũ philosophari cupientem. XEVSIP. Neq; deterrebam amice Moschion, neq; ille nobiscũ philosophari cupiebat. Quin magis fugiebã, metuens, ne quã præberẽ ansam homini pugnæ auido. Nã in re quidẽ medica uir ille (quẽadmodũ inquit Homerus) Alĳs æquandus pluribus unus. Cæterum erga philosophiam parum amico est animo, sed cum in disputando semper acerbum quiddam habet ac morosum, tum uero

 id quidẽ

id quidē tēporis infestus in nos tendebat, acrius etiā illud uociferās, haud mediocriter iniquū facinus ausos esse nos, qui disciplinarū terminos cōfudissem⁹, de ratione uictus ad tuendam bonā ualetudinē cōducibili disserentes. Separatā enim aiebat esse philosophorū ac medicorū professionē, nō aliter atq; Mysorū ac Phrygū fines (ut habet ꝓuerbiū) Ac nōnulla à nobis dicta, nō illa qdē accurate, neq; serio, at rursum nō inutiliter, repetens, carpebat ac dilacerabat. MOSCHI. At ego Xeusippe, tū ista tum reliqua illa cupide lubensq; audierim. XEVSIP. Nimirū cū philosophus sis natura Moschiō, philosopho succēses, parū studioso medicinæ, & idignū existimas, si magis officij sui putat esse, ut in geometriæ, dialecticæ, musicæ studio uersari uideat̃, q̃ ut inqrat cupiatq; cognoscere. Aedibus in proprijs, quæ praua aut recta gerātur, ipso uidelicet corpore. Quanq; illic frequentiores uideas spectatores, ubi nonnihil sacræ pecuniæ, qua ad spectaculum inuitentur, distribuitur, affluenti multitudini, ita ut fieri solet Athenis. At medicina, sic est de mundo disciplinarū liberalium, ut politie, splendore, iucūditate nulla sit inferior. porrò mercedem abunde magnam addit sui studiosis, nempe corporis salubritatem, ac prosperam ualetudinē. Proinde non oportet in ius uocare philosophos, quasi terminos prætererint, si de his quæ ad bonam ualetudinem conducunt, disputent. uerum ita magis accusandos ducere, nisi prorsus sublatis finibus existimarint cōmuniter uelut in eadem regione sese rerū quæcunq; sint honestæ studiosos uersari oportere, sectantes pariter & quod in disputando delectet, & quod ad usum uitæ sit necessariū. MOSCHION. Quin Glaucum missum faciamus

Xeusippe,

[Margin notes: ꝓuerbiū — Homeri uersus ꝓuerbialis. — Laus medicinæ.]

Xeusippe, qui ob fastũ absolutus uideri studet, nec egens au xilijs philosophiæ. Tu uero disputationẽ omnẽ nobis recen se, primóq; loco, si uidetur, ea quæ dicebas, nõ admodũ serio abs te dicta, carpsisse Glaucũ. XEVSIP. Aiebat igit amicus ille noster, sese audiuisse quendã qui diceret, nõ mediocre fo re momentũ ad bonã ualetudinẽ, si quis manus semper cali das haberet, neq; pateret eas frigere. Rursus extremarũ cor poris partiũ frigiditatẽ, dum calorẽ ad interiora cogit, seu fa miliaritatẽ quandã & assuetudinẽ febris inducere. Rursum si eas quæ foras uergũt, & ad summas partes tendũt, unà cũ ca lore per omne corpus diducãt, ac dispensent materiã, id salu bre est. Itaq; si quid operis faciamus, in quo manib9 sit uten dum, tum calorẽ ultro ab ipsa corporis agitatione induci mẽ bris, ac cõtineri. ubi uero nihil agas operis istiusmodi, tũ sum mis à mẽbris frigus arcendum esse. Hoc igitur erat unũ eorũ quæ ab illo ridebant. Alterũ autẽ, ni fallor, erat de cibis quos ægrotantibus exhibetis. Præcipiebat enim hos multo ante tempore sumẽdos atq; gustandos esse, quo sani uidelicet illis assuesceremus, ne post ueluti pueri uictum eum horreamus & auersemur, sed paulatim familiaris ac domesticus stoma cho reddatur, ne in morbo cibis perinde ut pharmacis offen damur, néue moleste feramus, si quando simplicem aliquem cibum elixum & insipidum sumere necessum erit. Vnde ne illud quidem aliquãdo fugiendum, ut illoti ad cibum capien dum accedamus, nec uti potemus aquam cum assit uinũ, nec ut calidũ bibas æstate, licet apposita niue. Neglectis interim his, qui ad ostentationẽ, moréq; sophistarum ab istiusmodi rebus abstinent, ac tẽperantiæ nomine semet efferunt. Quin ipsi

De cibis ægrotantibus exhibendis.

ipsi magis nostrapte sponte paulatim & stomachum ita con suefaciamus, ut citra molestiã pareat utilitati, tum procul ab animo tollamus nimis anxiam ac superstitiosam huiusmodi rerum curam in morbis, neue collamẽtemur deplorantibus, quod è magnis ac iucundis uoluptatibus, in sordidam illam atq; humilem uitæ rationẽ sint redacti. Nam recte dictum illud, Optimã uitæ rationem delige, eam tibi iucundam reddet consuetudo. Cũ in singulis quicquid aggrediare conducibile fuerit, tum uero maxime si in ijs quæ ad corporis uictum uitæq; rationẽ attinent, ijs assuescens quæ sunt saluberrima, eadẽ amica, cognatáq;, ac domestica naturæ reddas, memor eorũ quæ nõnulli tum patiuntur, tum faciunt in morbis, q̃ moleste ferãt, quámq; uix tolerẽt, quoties aqua calida apponitur, aut sorbitio seu panis, nõ solum ista detestabilia & insuauia, uerũ etiam ipsos qui sumere compellũt detestabileis, ac molestos appellantes. Porrò nõ paucos etiã balneũ extinxit, cũ initio nullo graui morbo tenerentur, nisi quod non possent neq; ferrent cibum capere, nisi loti, quorũ de numero Titus erat imperator, quẽadmodũ referunt ij, qui ægrotanti ministrarunt. Ad hæc reprehensum est hoc quoq;, corpora gracilia miniméq; obesa semp esse salubriora, maximéq; cauendam ingurgitationẽ, ebrietatem, & immodicum delitiarum usum, his qui solenne epulum sint celebraturi, aut qui amicos apparant cõuiuio accipere, aut futurũ est ut à diuite quopiã aut principe cõuiuio splendido adhibeantur, expectentq; commune bibendi certamẽ, quod recusare nõ liceat. Quo nimirũ iam tum in tranquillitate corpus expeditũ, ac leue reddãt, uelut aduersus imminentẽ uentorũ ac undarũ tempestatem. Si

Aureum præceptũ. (margin, beside "illud, Optimã uitæ rationem...")

Titus balneo extinctus. (margin, beside "sent neq; ferrent cibum...")

quidem perdifficile fuerit, in cœtu hominum, & inter inuita/tiunculas illorũ, teipsum intra mediocritatẽ, solitamq́; tempe rantiam cõtinere, ut nõ omnibus uehementer grauis ac mo-lestus & onerosus esse uidearis. Itaq; ne ignis addatur igni (quẽadmodũ prouerbio dicitur) hoc est, ne ingurgitatio in-gurgitationi, intẽperantia intẽperantiæ, diligenter illud opor tebit meminisse, quod per iocum festiuiter fecit Philippus. Id erat huiusmodi. Cum paucis inambulantem quidã uocarat ad cœnam, deinde cũ uideret illum cõplureis secum adducen tem, cũ non admodũ multũ epularũ apparasset, sanè cõtur-batus est. Id sentiẽs Philippus submisit qui singulos amicos admoneret, ut placentæ locũ relinquerent. at hi dum uere cre dunt placentam apponendã, atq; expectant, abstinẽt ab his quæ fuerant apposita, atq; eũ ad modũ factũ est, ut cõuiuiũ omnibus sufficeret. Hoc igitur pacto conueniet, & nosmetip/sos ad ineuitabileis compotationes præparare, ut obsonijs, bellarijs, atq; adeo ebrietati quoq; locum in corpore reserue mus, atq; integram ad istiusmodi cõuiuia stomachi appeten tiam adferamus. Quod si nos iam expletos, grauiterq́; affe/ctos, talis quæpiã necessitas occuparit, optimatibus præsenti bus, aut hospitibus derepente oblatis, ut pudore cõpellamur ad eadẽ uenire, & cõpotare cũ his qui satis id ferre queant, ibi uero maxime nos arment oportet atq; instruãt, aduersus pu dorem, rem magnopere noxiam mortalibus, contráq; uitio/sam erubescentiam, ea quæ Creon loquitur in Tragœdia.

Adagium.

Festiuus Philippi iocus.

Mihi amice longe satius esse duxerim,
Tibi nunc ut hostis reddar, aut gratus parum,
Quã ut lenis in te, postea grauiter gemam.

Etenim ob metum ne rusticior uidearis, in laterum aut renũ dolorem teipsum dare præcipitem, id uere rusticani est hominis, mentéq; ac ratione carentis, qua qui præditi sunt, norunt & absq; poculis ac nidore, cum hominibus conuiuere. Quandoquidem si dextre urbaniterq; recuses, nõ minus grata fuerit recusatio q̃ cõpotatio. Tum si quis epulum exhibeat ueluti sacrificium, unde nihil degustet ipse, sed abstineat, atq; interim inter pocula superq; mensam hilariter ac festiuiter simul & iocetur, & dicat aliquid in seipsum, is iucundior uidebitur, q̃ si pariter inebrietur, simulq; uoret obsonia. Adduxeram autẽ ex antiquis quidẽ Alexandrũ, qui post multã potationẽ, cũ Medio rursum ad bibendi certamen prouocanti, & rursus ad meri potationẽ pertrahẽti, recusare uereretur, eam ob causam perisset. Porrò ex nostri tẽporis hominibus Rhiglum pancratiasten commemoraueram, qui quidem à Tito cæsare ad balneum mane inuitatus, abijt, simulq; lauit, cũq; semel dũtaxat bibisset (quẽadmodũ aiunt) correptus apoplexia, subito mortuus est, Hæc nobis Glaucus quasi ridens obijciebat, ueluti pædagogica, De reliquis autem, neq; illi libebat audire, neq; nobis illi narrare, neq; perpendebat unũquodq; Socrates. eorũ quæ dicta fuerãt. Primus itaq; Socrates admonens cauendos esse cibos, qui nõ esurientes denuo ad edendũ inuitent, cauẽdos esse potus, q nõ sitientes ad bibendũ illectent, nõ simpliciter interdixit, ne his uteremur, sed quatenus opus sit, uti docuit, ut harũ rerũ delectationẽ ad usum, ac necessitatẽ accõmodemus. Nõ aliter q̃ faciũt hi qui in republica pecuniã in edendis in theatro ludis destinatã, uertũt in usus belli. Nã qđ natura delectet, donec pars fuerit eius qđ alit, ꝓpriũ est. Atq;

est. Atq; oportet eos etiã q esuriũt necessarijs frui, potius q̃ suauib⁹. Seorsum aũt haudquaq̃ irritare nouas appetẽtias, posteaq̃ à cõmunibus epulis discesserimus. Nam quemadmodum Socrati saltatio, exercitatio erat nequaq̃ iniucũda, sic is cui bellaria & secundæ mensæ lauticiæq̃ sunt cœnæ ac cibi loco, minus ab his offenditur. Cæterum qui iam acceperit quod naturæ satis est, seseq̃ expleuerit, ne is auide talia sumat, id uero cum primis cauendum est. Atq; in his nõ minus fugienda est imperitia & ambitio, q̃ uoluptas & ingluuies. Propterea quod hæ quoq; sæpius inuitant ad edendum cũ non esurias, ad bibendum cum non sitias, dum illiberales ad modum & molestas suggerunt imaginationes, quasi sit absurdum claris sumptuosisq; rebus non frui cum adsint, uelut sumine, aut fungis Italicis, aut Samia placenta, aut niue in Aegypto. Siquidem ista sæpenumero illectant, ut celebratis ac raris utare cibis, uelut ab inanis gloriæ nidore adductus, uti corpus adigas cũ cibis habere cõmerciũ, cũ nihil sit opus, quo possis apud alios prædicare, admiraturos ac felicem iudicaturos, cui rebus tam non obuijs, tanq̃ exquisitis frui contigerit. Consimilẽ autẽ ad modũ afficiuntur erga mulieres nobiles, fit enim aliquoties, ut cũ proprijs dormientes, tũ formosis, tum etiã amantibus, nihil tamen cõmoueãtur. Cæterum Phryne, Laidiue persoluto argento, cum corpore sint ægro, & ad coitum ignauo, excitant tamen & irritant per lasciuiam ad uoluptatem, idq; inanis gloriæ causa. Quo factum est, ut ipsa Phryne iam anus facta, dixerit à multis fecem emi propter gloriam. Porrò magnum est ac mirum, si quascunq; natura postulat ac recipit uoluptates eas adhibentes corpori,

Phrynes dicteriũ.

imò si plerumq; præter occupationes reluctãtes illi flagitanti, differentesq; quod postulat, ac uix uoluptates magnopere necessarias suppeditantes, aut quemadmodũ inquit Plato, titillanti etiam & uehementer instanti morigerantes, citra noxam discesserimus. Iam uero illius cupiditates quæ præpostere ab animo scatent in corpus, coguntq; affectibus obsequi & inseruire, nulla ratione fieri potest, quin grauissima maximáq; incommoda ex inualidis inanibusq; uoluptatibus in eo relinquant. Nequaq; autem competit animi cupiditate corpus ad uoluptatem concitare. Nam ut hinc uoluptas oriatur, id præter naturã est. Quẽadmodũ enĩ axillarũ titillationes haud propriũ, neq; placidũ neq; amabilẽ risum præbent animo, sed molestũ spasmóq; similem, ita quascũq; uoluptates corpus extimulatũ ab animo turbatumq; capit, hæ nimirum & stupidæ sunt & turbulentæ, & à natura alienæ. Quoties igitur rarum aliquod aut nobile cibi genus fruẽdum appositum fuerit, magis ita quærẽda gloria ut abstineamus, q̃ ut fruamur, memores (quemadmodum dixit Simonides) nũq̃ sese pœnituisse quod tacuisset, quod locut9 esset, sæpe, ita nos quoq; nunq̃ pœnituisse quod obsonium recusauerimus, aut quod aquam phalerni loco biberimus. Quin è diuerso magis, non solum non est ad ista cogenda natura, uerumetiam siquid istiusmodi proponatur desyderanti, conueniet ob consuetudinem & exercitationem sæpius ad leuia consuetáq; reuocare appetentiam. Nam si ius uiolandũ (quẽadmodum dixit Thebanus ille, & si non recte) optimum est imperij causa uiolare. Nos uero melius, si gloria affectanda est, optimum est eam sanitatis causa in huiusmodi rerum

Plato.

Voluptates ab aĩo in corp9 scatentes pniciosissimæ.

Simonides.

Apophthegma.

abstinentia

abstinentia affectare. Quanquam sunt nonnulli, quos parsimonia coniuncta cum gulæ uitio, adducit, ut cum domi coërceãt cupiditatem, apud alios lauticijs fruãtur, expleantq́ue sese, ampliter ingurgitantes, perinde quasi rebus bello partis, deinde grauiter affecto corpore discedunt, postero die præmium ingurgitationis auferentes, nempe stomachi cruditatem. Crates igitur cum existimaret in ciuitatibus seditiones ac tyrannides potissimum è delitijs & luxu nasci, per iocũ admonuit, ne præ lenticula semper augens patinam in seditionem nos conijcias. Sed seipsum adhortetur quisque, ne semper præ lente augens patinam, néue modis omnibus præterito nasturcio, & olea, ad farcimẽ & piscem desciscens, ex repletione corpori seditionem concitet, ac proluuium & tumultum. Nam cibi uiliores appetentiam intra naturæ modũ cohibent. Cæterum artes istorum qui obsoniorum sunt opifices atque architecti & operosæ istæ cupediæ, neque non ingeniosa condimẽta, semper (ut inquit comicus) uoluptatis fines lõgius promouẽt, ac uitiant utilitatem. Atqui haud scio quo pacto fiat, ut cum uxores, quæ philtris ac ueneficijs in uiros utuntur, abominemur fastidiamusq́ue, conductitijs ac seruis cibos & obsonia nostra proijciamus, ut ea penè dixerim ueneficijs, ac præstigijs uitiẽt. Proinde quanquam amarius illud ab Arcesilao dictũ uidetur in adulteros ac libidinosos, nihil referre, aduersus an auersus cinædus sit aliquis, tamen haud male quadrat & in hãc rem de qua agimus. Quid enim (ut uerum loquar) interest, utrum inductis Attellanis intemperãtiam ad uoluptatẽ excites atque irrites, an gustum odoribus & lauticijs prouoces, ut ceu membra scabiosa scalptu frictuque semper opus habeamus.

Attẽde sordidorũ naturam.

Adagium.

Cratetis prouerbialis sententia.

Arcesilai scomma.

mus. Sed aliâs fortassis aduersus uoluptates dicemus, quàm que per se honesta res & egregia sit temperantia demonstrabimus. Nunc nobis de multitudine ac magnitudine uoluptatum est institutus sermo. Morbi igitur, non tam multa negocia, neque tot spes, neque tot peregrinationes, neque tam multa exercitia, nobis eripiunt ac perdunt, quàm multas adimunt uoluptates. Vnde fit, ut qui maxime sectantur uoluptatem, his minime expediat corporis sanitatem negligere. Siquidem permulti sunt quibus aduersa ualetudo nequaquàm est impedimento, quominus philosophiæ dent operam, aut rem etiam exerceant militarem, aut imperium administrent. At corporis uoluptates aut huiusmodi sunt, ut his in morbo frui nullo modo possis. Quod si quibus in in morbo quoque locus est, hæ nec illam ipsam delectatiunculam suapte natura breuem, puram exhibent, sed magna ex parte malis alienis fermentatam ac cicatricosam, uelut è procella ac tempestate quapiam reddunt. Neque enim Veneri locus in ingurgitatione, quin magis in corporis serenitate tranquillitatéque. Nam Veneris finis uoluptas est, quemadmodum & esus, ac potus. At bona ualetudo uoluptatibus haud aliter atque cœli tranquillitas Alcyonibus præbet, ut tuto commodéque generent incubentque. Eleganter enim Prodicus uisus est dixisse, optimum condimẽtum esse ignem ipsum. Nam uerissime quis dixerit, bonam ualetudinem maxime diuinum longéque blandissimum esse condimentum. Siquidem cibi elixi, assi, coctique, his qui morbo laborant, aut crapula grauantur, quiue stomacho nauseant, nullam adferunt, neque uoluptatem, neque iucunditatem. At

Prodicus.

Bona ualetudo bonũ diuinum.

tem. At pura ſynceráque ſtomachi appetentia, corpori ſano quidlibet etiam reddit ſuaue, & accõmodum, atque harpaleon (quemadmodum inquit Homerus) id eſt, quod rapere libeat. Sed ſicuti Demades, Athenienſes qui non in tempore bellum capeſſerent, aiebat nunquàm niſi pullatos pacem decernere, ita nobis haud unquàm tenuis ac moderata uictus ratio uenit in mentem, niſi iam febri æſtuantibus, & admotis pharmacis. Atque adeo cum in hæc inciderimus, mirum tamen, quàm peccatum noſtrum celamus, nimium innitentes famæ & opinioni. Quemadmodum mortalium uulgus aſſolet, qui nunc cœlum, nunc regionis ſalubritatem criminantes, aut peregrinationes aliquas loqui ſolent, ne morbi cauſa, uideatur luxus, & uoluptatum immoderatior uſus. Sed quemadmodum cum Lyſimachus inter Scythas ſiti conſtrictus, ſeſe pariter atque exercitum hoſtibus dedidiſſet, ac deinde frigidam bibiſſet aquam, dij boni inquit, quàm breuis uoluptatis gratia magnam depoſui felicitatem. Itidem & nobis ipſis in morbo debemus in animum reuocare, quod ob frigidam potionem, non in tempore ſumptam, aut balneum intempeſtiuum, aut compotationem, complures earum rerum delectationes amiſerimus, deinde præclara negocia permulta, poſtremo non paucas exercitationes iucundas perdiderimus. Facit enim huiuſmodi reputatio, ut dolor quidem animum mordeat, uulneranſque memoriam, ueluti cicatrix quæpiam remanens, in bona ualetudine cautiores, circumſpectiores nos reddat in obſeruanda uitæ ratione. Neque enim tum corpus ſanitati redditum, admodum

ἁρπάλεον.

Demades

Lyſimach. ob ſitim hoſtibus ſe dedidit.

admodum

admodum magnas pariet cupiditates, nec intractabiles, aut inusitatas, & inuincibileis. Quin magis forti & intrepido animo esse oportet aduersus appetentiam erumpentem, & ad fruendum his quæ cupit exilientem, ut quæ nihil habeat præter leues ac pueriles quærimonias, ac ploratus. deinde mox cõquiescat, sublata mensa, neq; quicquam incuset, aut lædat, sed cõtra potius pura atq; hilaris, minimeq; grauis, minimeq; fastidiosa, duret in posterum diem. Quẽadmodum uidelicet Timotheus, qui superiore die in academia apud Platonem cœnauerat musicam tenuemq; cœnulam, dixit, qui cœnassent apud Platonem, eos postero quoq; die suauiter agere. Fertur autem & Alexander dixisse, posteaq; solitos obsoniorum artifices abiecisset, se longe cõmodiores secum posse ducere, nẽpe nocturnam profectionem ad condiendum prandium, ad cœnam uero prandij tenuitatem. Quanq; equidem nõ sum nescius, fieri, ut labor, aut æstus, aut frigus febrim cõciliet hominibus. Verum quemadmodum flosculorum odoramẽta per se parum efficacia, si oleo admisceantur, uehementiorem uim habent, itidem istiusmodi morborũ causis & initijs, quæ foris accidunt, humorum abundantia iam ante collecta, corpus exhibent ac tradunt. Ea si nõ adsit, nihil ab illis fuerit periculi, uerum facile euanescunt illa, ac dissipantur, si sanguine subtili, si puris spiritibus inciderit istiusmodi quæpiam affectio. Rursum distento corpore, & humoribus redũdante, ueluti cœnum commotum, noxia, difficilia, quæq; non facile profliges, reddit omnia. Proinde cauẽdum est, ne sicuti boni naucleri, posteaq; ob auiditatem multum oneris in nauim coniecerint, deinde perpetuo labore sentinam exhauriũt, aquãq; marinã

Musica cœnula.

Timothei dictum.

Lepidũ alexandri dictum.

Humorũ abũdantia corpus ad morbos propẽsum reddit.

marinam eijciunt. Ita nos quoque simulatque corpus expleuerimus, onerauerimusque, tum rursum repurgemus & clysteribus exoneremus. Sed leue & expeditum seruare conueniet, quo siquando etiam continget premi, suberis in morem ob leuitatem sursum emicet. Sed maxime præcauendum, cum morbus aduentat ac præsentitur. Neque enim morbi omnes adueniunt taciti, uelut inquit Hesiodus. Prouerbiũ Hesiodus.

Vocem ubi præripuit consultor iupiter omnem,

Immò plerique, uiatores habẽt qui prænũcient præcurrantque, nempe stomachi cruditatem & corporis segniciem, ac torporem. Grauedo inquit Hippocrates, ac lassitudo per se oborta morbum denunciat, idque uidetur accidere, quod corpus intus repletum sit. neque non propter intensionem, ac densitatẽ spirituum, qui neruis adhærent. Atqui cum interim corpus ipsum quodammodo reluctetur, & ad lectulum quietemque pertrahat, tamen alij gulæ delitiarumque intemperantia in balnea se couijciunt, ad propinationes festinant, cibis onerantes sese uelut in futuram obsidionem, quasi uero metuãt, ne sese febris impransos occupet. Alij rursum magnificentiores, ista quidẽ ratione non capiuntur, sed dum longe abiectius pudet ingurgitationem, aut cruditatem fateri, totumque diem in uestimentis suis agere, cæteris in certamen euntibus, ac eódem prouocantibus, surgunt & ipsi, simulque cum alijs uestes exuunt, ea denique faciunt quæ sani. Sunt complures quos intemperãtiæ mollicieique suæ, prouerbio patrocinantes, spes impellit, ac persuadet, ut relictis stratis, audacter ad consuetam uitæ rationem accedant, perinde quasi iam uinum uino, crapulam crapula profligarint ac discusserint. Aduersus hanc igitur Hippocrates.

Cato.

ſpem cautio Catonis eſt adhibenda, quæ quidem, ut inquit uir ille, quæ magna ſunt, ea puſilla facit. quæ puſilla, prorſus tollit. ac meminiſſe oportebit ſatius eſſe, ut præter neceſſitatem abſtineas à cibo & quietem agas, quàm tractus ad balneum atq; conuiuium, ibi prouoluaris atque concidas. Nam ſi quid eſt periculi, nocebit non cauiſſe, nec abſtinuiſſe. Si nihil eſt, haud nocebit corripuiſſe corpus, ac purgatius reddidiſſe. At puerilis ille, qui ueretur ne amicis ac famulis fiat palam, ex ingurgitatione luxúq; collectum eſſe morbum, dum præ pudore grauatur hodie fateri cruditatem, poſtridie fatebitur alui proluuium, aut febrim, aut uentris tormina, uel cum pudore. Summum probrum ducis eſuritionem, at longe turpius exiſtima, ſi corpus crudum cibis onuſtum, ac diſtentum ad balneum pertrahas, non aliter quàm ſi in mare deducas nauem putrem ac rimoſam. Nec aliter profecto quàm nauigantes nonnullos pudet ſæuiente tempeſtate in littore tempus terere. at ijdem paulo poſt reiecti in littus, turpiſſime ſeſe gerunt, uociferantes ac nauſeantes. Sic hi qui corpus ad morbum iam eſſe propenſum ſentiunt, dum ignauum arbitrantur, unum diem lecto decumbere, nec apponi menſam, poſtea turpiſſime decumbunt complures dies, dum purgantur, inunguntur, dum medicis obſeruiunt atque obſecundant, dum uinum aut frigidam aquam poſtulant, coacti interea, partim ob cruciatum, partim ob metum abſurda & indecora permulta quum facere tum dicere. Atqui iſtos, qui uicti uoluptatibus ſibi non temperant, ſed in affectus procliues, ab his præcipites rapiuntur, docere ac commonefacere oportebit, uoluptatibus maximam delectationis partem ab

tem ab ipſo corpore proficiſci. Et quemadmodum Lacones cũ acetũ ac ſalem coquo dederint reliquũ in ipſa uictima iubent quærere, ita condimentum eſſe optimum appoſiti cibi, ſi ſano puróq; corpori apponatur. Nã dulce quidem ac opiparum aliquid per ſe & abſq; his dici poteſt. Conſueuit autẽ, ita demum iucundũ fieri, ſi inciderit in eius corpus qui gaudet ac delectat͛, quiq; iuxta naturã uitã agit. Rurſum in moroſis, crudis, ac male affectis hæc omnia gratiam ſui perdunt & uſum. Proinde non illud oportebit expendere, num recens ſit piſcis, num ſyncerus panis, num caleat balneum, num formoſum ſcortum, ſed ſeipſum conſyderet, faſtidioſus ne ſit, aut parum tranquillus, aut marcidus aut perturbatus. Quod ni factum erit, haud ſecus ac ſi comeſatores ebrij, in ædes irrumpant luctu funeſtas, nihil hilaritatis neque uoluptatis ſint allaturi, quin eiulatum potius excitaturi. Sic etiam uenus, obſonia, balnea, uinum, ſi quidem in corpore male prætérque naturam affecto miſceantur, his etiam humoribus, qui nondum certum uitium aut corruptionem acceperunt, flegma bilemque mouent, exagitant, magis ac magis excitant, porrò delectationem nullam adferunt, quam magnifacias, neque fruendi uoluptatem, qualis fuerat expectata, reddunt. Igitur exacta quidem illa, & uehementer ad unguem (ut dici ſolet) obſeruata uitæ ratio ſimul & corpus formidoloſum reddit, ac periculis obnoxium, & animi frangit uigorem & alacritatem, dum omnia negocia refugit, dumque non audet, nec in uoluptatibus, nec in laboribus uerſari, dum omnem rerum adminiſtrationem ſuſpectam habet, neque quicquàm confidenter & intrepi-

Laconum mos.

Exacta uitæ ratio inutilis.

de aggreditur. Verum oportebit corpus, nō aliter quàm nautæ uelum, neq; contrahere sereno cœlo, neq; uehementer premere, neq; rursum laxatis uti linteis, & negligenter ac supine agere, cum suspicio sit tempestatis. Sed obsequi conueniet ac leue corpus reddere, quemadmodum est dictum, non expectata cruditate aut profluuio neque feruore, aut torpedine.

Indicia febris futuræ.

Quibus rebus perinde ceu nūcij quidam ac uiatores febrim in foribus adesse renunciarint, uix tandem perturbati nonnulli tum cōtrahunt sese. Quin magis procul multo ante præcauendum erit, quàm tempestas inciderit, quasi summū maris æquor crispante borea. Siquidē absurdum fuerit, coruos crocitantes, gallos canentes, & sues iactatis manipulis insaniētes (uelut inquit Democritus) diligenter obseruare, his rebus uentū aut hymbrem imminere significantes. in corpore uero motus, & exundationes, & morbi præludia, nō animo præcipere aut præcauere, nec ulla tenere signa, qbus tēpestatem in teipso coorituram, præsentias. Vnde non in cibis solum & exercitationibus conueniet obseruare corpus, num præter solitum illis grauatim & illibenter utatur, aut contra, num siticulosius, magisue famelicum sit, quàm consueuerit. Sed etiam illud obseruandum erit, siquādo somnus nec perpetuus fuerit, nec placidus, sed inæqualis, & interrupt9. Quin insuper insomniorum etiam absurditatem conueniet annotare. Nam si nefaria, miniméque consueta uisa occurrerint, aut crassis humoribus abundare corpus, aut spiritus intus turbatos esse declarant.

Democritus.

Somnus & insomnia cōsyderanda.

De affectionibus animi.

Iam uero & animi affectiones indicant, corpus ad morbū esse propensum. Nam sæpenumero fit, ut occupet quosdam

tristitia

tristitia nullã ob causam idoneam oborta, aut metus repete spes extinguẽs, idq́ cum nihil appareat cur sit metuendum. Redduntur autem & iracundi sic, ut facile commoueantur, & ob rem quantumlibet leuem indoleant, lachrymanturq́, ac mœrent quoties mali uapores & exhalationes amaræ, condensatæ, animi circuitus (ut inquit Plato) præpediunt occupantq́. Quamobrem quibus acciderint ista, considerent ac meminerint oportet, si nulla res animi sit in causa, tum corporale quippiã esse, quod subductionem aliquã ac temperantiam requirat. Rursum profuerit & illud, siquis amicos laborantes obseruans, sciscitetur morbi causam, nõ ita sanè, uti sophistice, prætereq́ rem de densitatibus, incidentijs, & cõmutationibus garriat, frustráq́ quàm calleat medicorum nomina. quamq́ sit eruditus, ostentet. Verũ ubi leuia ista, uulgariáq́ non oscitanter audierit, puta de repletione, inanitione, de fatigatione, de insomnia, præcipue uero quo uictu tum uteret, cum in febrim inciderit. deinde sicut in alienis erratis Plato solitus est discedens secum dicere, ne quando uidelicet ipse quoq́ sim istiusmodi. Ita ex amicorum malis sibi queq́ consulere & cauere conueniet, ac meminisse, ne in eadem incidat, néue similiter ipse lecto affixus, laudet ac desyderet preciosissimã illam sanitatem. Sed alio laborãte secũ, annotabit q̃ preciosa res sit bene ualere, dandáq́ erit opera, ut eũ thesaurum sibi conseruet, curæ habeat, ac parcat. Nec inutile fuerit, ut nostrã ipsorũ uitæ rationẽ seorsum pensitemus. Nã si fors acciderit, ut comparationi seu inuitatiunculis aut laboribus aliquibus, aut alioqui parum moderatis rebus interfuerimus, neq́ corpus interim ullam morbi suspicionem, aut præ

Platonis dictum.

sensionem præbeat, nihilo secius tamen ultrò nos cauere & occupare conueniet, ut post uenerem ac fatigationem, ocium & requiem adhibeamus, post temulẽtiam & compotationẽ aquam potemus. Maxime uero si cibis usi simus onerosis, puta carnium, aut uarijs, tum oportebit exiguo pastu cõtentos esse, neq; superfluum quicq; in corpore reliquum facere. Siquidẽ ut hæc ipsa per se multarum ægritudinũ sunt causæ, ita alijs causis materiã ac uim adiũgunt. Proinde prædare dictũ est illud. Vesci citra saturitatem, impigrum esse ad laborem, uitale semen conseruare, res esse longe saluberrimas. Etenim coitus immodicus, propterea quod maxime uim eam extrahit, qua cibus concoquitur, plurimum superfluitatis & redundantiæ gignit. Itaq; rursus ab initio repetito sermone, de singulis ordine disseramus, ac primo loco de exercitamẽtis, quæ literarum studiosis congruant. Sed quẽadmodũ is qui dixit maritimis non esse scribẽdum de cura dentium, usum aquæ marinæ docuit, ita dixerit aliquis, literarũ studiosis non oportere præcepta tradi de corporis exercitationibus, quod ipse quotidianus disputationis usus, si uoce peragatur, mira quædam est exercitatio, conducens non solum ad bonam ualetudinem, uerumetiam ad corporis robur, non illud quidem palæstricum, neque quod carne cutem distendat, incrustet, infarciatq; foris, uelut in ædificio, sed quod partibus maxime uitalibus maximeq; nostris, uim internam, uigoremq; uerum ac genuinum inserat. Porrò spiritum ad uires facere, ipsi declarant aliptæ, iubentes athletis ut obnitantur fricationibus, ac semper opponant, seruentq; corporis partes inunctas, & contrectatas. At cum uox sit agitatio spiritus, non leuiter,

Memorabile dictũ.

Studiosorũ exercitatio.

uiter, nec in superficie, sed uelut in ipso fonte, in ipsis uisceri- bus ualens, & calorem auget, & sanguinem subtilem reddit, & omnes purgat uenas, & omnes aperit arterias. Humorem uero superfluum non sinit crassescere, neq; concrescere, qui fe cis in morem subsidit in his conceptaculis, quibus accipitur & conficitur cibus. Itaq; cum primis danda est opera, ut sese huic exercitationi familiares & assuetos reddant, assidue dis- serendo, aut legendo, siue recitando siquid suspicabuntur cor pus esse lassum, aut imbecillius. Nam quod ad certaminum laborem est gestatio, id est ad disputationem lectio, quæ ue- lut alieni sermonis uehiculo mollius nos agitat, & placide uo cem perfert. At disputatio, contentionem ac certamen adiun git, cum animi labor unà cũ corporis labore copulatur. Quã q̃ à nimis commotis uociferationibus & iurgiosis clamori- bus est temperandum. Siquidem inæquales ille spiritus intẽ- siones & impetus, rupturas & spasmos solent inducere. Cæte rum à recitatione seu disputatione prius q̃ inambules, pin- gui calidóq; frictu conueniet uti, ac mollire carnẽ, & eátenus destringi quatenus ad aperienda uiscera conducat, spiritũq; leniter æquabilem reddat, ad summas corporis partes eum diffundens. Sit autem hic factus modus, ut eoúsque utaris donec gratum minimeq; molestum senseris. Quisquis ad- huc composuerit in intimis ortam turbationem ac spiritus intensionem, is nec è superfluitate quicquàm molestiæ sen- tiet, & si temporis incommoditas, aut negocium aliquod ob- stabit, quo minus inambulatione liceat uti, nihil fuerit pericu culi. Nam quod erat suum, id ipsa correxit natura. Neque causari oportebit, in nauigatione, aut in diuersorio publi- co de

Attẽde cõ- moda exer citij uocis.

Lectionis exercitatio.

co deesse silentium, ne si derideant quidem omnes. Etenim ubi turpe non est cibum capere, ibi nimirum nec exerceri turpe est, imò turpius est, metuere ac uereri nautas, muliones, ac stabularios irridentes, non quod sphæra ludas, aut umbraticam pugnam exerceas, sed quod inter exercitandum simul & disputes, doceas, quæras aliquid, aut discas, & in memoriam

Socrates.

reuoces. Quare Socrates solitus est dicere, saltatione mouenti sese, spaciosa domo opus esse, in qua exerceretur. At si cantu, dictioneue exercitaretur, uel stanti uel accumbenti quemuis locum sufficere. Vnum illud erit in his cauendum, ne conscij nobis, uel repletionis, uel immoderatæ libidinis, uel defatigationis acrius intendamus, & exasperemus uocem, id qđ oratoribus ac sophistis non paucis usu uenire consueuit, alijs quidem ob gloriam & ambitionem, alijs rursum, dum præmijs ad publica certamina prouocati, uehementius contendũt, q̃ expediat. Niger autem familiaris noster, dum in Galatia sophisticen profiteretur, forte fortuna piscis spinam deglutiuerat, interea dum alius quispiam sophista peregrinus esset exortus, & artem suam exercere cœpisset, metuens hic, ne is sibi gloriam præriperet, si concessisset, spina etianũ gutturi infixa cœpit exercere. uerum exorto tumore duro asperóq;, laboris impatiens, coactus est foris sectionem adhibere, ferro alte adacto. At spina quidem per uulnus educta est, cæterum cum uulnus factum esset periculosum, ac profluẽs, sustulit hominem. Sed hæc aliquis postea suo loco meminerit. Cæterum ab exercitamentis, frigidis uti balneis, ambitiosum magis est ac iuuenile, q̃ salubre. Nam mala affectio ac durities quã uidetur exteris corporis partibus adducere, ea

Repletis & lassatis nõ cõuenit forte exercitiũ

Nõ utẽdũ frigidis balneis.

plus

plus mali gignit in intimis, cum meatus occupat, & humores condensat, cũ exhalationes sistit, quæ semper laxari cupiunt, ac differri. Ad hæc necessum est, ut qui frigidis utuntur balneis, in eandẽ rursum incidant, quã uitamus, exactam illam & anxie præscriptam uitæ rationẽ, semper soliciti, ne si quid præteritum fuerit, protinus quiduis peccati possit acriter imputari. Verum in calidis balneis multũ est ueniæ. Neq; enim ea res tantundem adimit uigoris ac roboris, quantum adiumenti confert ad sanitatem, dum ea subministrat quæ cõmoda sunt, & amica concoctioni. Ea uero quæ concoqui nõ possunt, nisi planè cruda fuerint, & in summo hæreãt stomacho, citra molestiam diffundit ac dissipat, & occultas lassitudines refocillat, ac mitigat tepore. Quanq; ubi natura significante senseris corpus temperate, satisq; recte affectum esse, satius erit omissis balneis, ungi ad ignem, si corpori tepore fuerit opus, quod ea res calorẽ per omne corpus peruehit atq; dispensat. At sole, neq; plus neq; minus, sed utcunq; cœlum erit temperatum, eo licebit uti. Hactenus igitur de exercitationibus satis dictum est. Iam uero ut ad cibi rationẽ ueniamus, si quid profuerunt ea quæ superius dicta sunt, quibus appetentiã coërcemus ac mansuefacimus, quid attinet de reliquis præcipere? Quod si sit molestum ueluti solutum uinculis tractare uentrem, & cõtendere cum aluo, auribus carente, quemadmodum dixit Cato, tum conandum est, ut ciborum qualitate leuiorem reddamus expletionem. Id ita fiet, si solidiores multiq; nutrimenti cibos, quod genus sunt carnes, caseus, fici sicci, oua assa, cum apponũtur, cautim attingamus. Nam semper recusare difficile sit. Subtilibus autem ac leuibus immoremur,

Vngi ad ignem.

Sol.

Cibi ratio.

Aluus auribus caret

Cibi multi nutrimenti

Leuibus cibis immorandum.

mur,cuiusmodi sunt olera pleraq;, uolatilia, & siqui pisces sint non pingues. Siquidem fieri potest, ut his adhibitis, ita palato gratificeris, ut corpus tamen non graues. In primis autem cauenda cruditas, quæ ex esu carniũ nascitur, propterea quod non solum protinus grauant uehementer, uerumetiã in posterum noxiæ harũ reliquiæ remanent. At optimũ quidem fuerit ita consuefacere corpus, ut nullum carniũ esum desyderet. Nã terra plurima suppeditat, quæ abunde satis sint, non ad alimoniã modo, uerumetiam ad delitias ac uoluptatem. Quorum alia sic exhibet, ut citra negocium protinus eis uti liceat. Alia rursum ut cæteris admixta omniiugis rationibus ea condulcent condiantq;. Iam uero quoniam consuetudo tantum abest, ut præter naturam sit, ut ipsa uelut in naturam quodammodo transeat, non decet luporum ac leonum ritu, ad explendam appetentiam, carnium esu uti, sed iacto ceu fundamento ac munimento pastus, tum reliquis cibariis uti conueniet, aliisq; obsoniis, his uidelicet quæ cum magis congruunt cum natura corporis, tum minus hebetant rationalem animi partem, uelut è tenui leuiq; materia proferẽtem sese atq; emicantem. Ex liquidis autẽ nõ oportebit lacte uice potus uti, sed cibi loco, ut quod & grauedinẽ adducat, & copiose nutriat. Porrò uino eadem à nobis dicẽda sunt, quæ Veneri dixit Euripides, Contingat mihi tui copia, sed contingat moderata, nec unquàm mihi desis. Siquidem uinum & potus est utilissimus, & pharmacum suauissimum, & obsonium q; minime noxium, si quidem temperatum esse contigerit, idq; magis ut in tẽpore modice sumas q; ut aqua diluas. Aqua uero nõ solũ si uino admisceatur, uerum si subinde inter

Cruditas. Carniũ esus temperandus est.

Terra.

Consuetudo in naturam trãsit.

Lac grauedinem adducit.

Euripides. Laus uini.

Vinũ delutum.

de inter uina diluta per se sola bibatur, magis innoxiũ reddit id quod dilutum est. Proinde cõsuefacere nosmetipsos oportebit, ut extra quotidianã uictus rationem, duos tresue aquæ cyathos addamus, quibus & uini uis, uigorq́ʒ lenior redditur, & corpus assuescit aquæ potandæ, quo siquando necessitas inciderit, non offendatur, insolentia nouitatéqʒ, neqʒ renuat ac recuset. Fit enim ut nonnulli tum maxime uinũ appetant, cũ maxime opus est aquæ potu, siquidem quoties sole æstuant, aut contra frigore rigent, aut ubi uehementius dicẽdo laborarunt, aut acrius cogitationem intenderunt, in summa, post labores, ac delassationes, existimant bibendum esse uinũ. Perinde quasi natura solatium aliquod corpori postulet adhiberi, quo à laboribus refocilletur. At natura solatium quidem haud postulat, si delitias solatium appelles. refocillationem autem postulat, quæ media sit inter uoluptatẽ & laborem. Quapropter in istiusmodi, minuendus est etiam cibus, uinum aut omnino subtrahendum, aut adhibendũ est multa subinde aquæ potatione temperatũ ac dilutũ. Etenim cum uehemens & uelocis efficaciæ sit uinum, corpus iam turbatum magis exagitat, quæqʒ commota sunt, magis exasperat atqʒ exacerbat, cum mitigatione potius egeant, ac lenimine, ad quæ maxime conducit aqua. Nam siquando non cum sitimus, sed alioqui post fatigationem, calidam biberimus aquam, aut post uehementem commotionẽ, æstumue, protinus in intimis laxamentum, ac lenimentum sentire solemus. Propterea quod lenis est humor aquæ, minimèque astringens. Cõtra uini potus multum habet impetum, uimqʒ nequaquàm amicã ac placidam morbis nascentibus. At quo

Aqua uino miscenda.

Refocillatio.

Lenis aquæ pot⁹.

niam sunt qui dicunt inediam corpori siccitatem & amaritu- dinē adferre, si quis id metuat, aut si quis puerorū more durum existimet, nō apponi mensam, priusquā febris accesserit, quam accessuram suspicatur, huic potissimū fuerit cōfinium aquæ potus. Nam ipsi quoque Baccho nephalia sacra frequenter exhibemus, à sobrietate sic appellata, quod in his uinū bibere nefas esset, recte nosmetipsos assuefacientes, ne semper merum requiramus. At Minos & tibiam submouit à sacris, & coronam à luctu. Atqui scimus animū dolentem, nihil uel à tibijs, uel à coronis offendi aut affici posse. Sed nullum corpus adeo ualidum est, quod nō lædatur, si cōmoto & inflammato uinum accesserit. Feruntur autem Lydi, siquādo fames & annonæ penuria inciderit, ita trāsigere tempus, ut alternis diebus pascantur, deinde ludant ac tesseris certent. Porrò studiosus ac literarum amans, siquando pro tempore serius fuerit cœnandum, picturam geographicam, aut librum, aut lyram haudquaquā abijciet, cum uentre bellum gerens, sed assidue cogitationem auocans à mensa, & ad illa traducens, cibi cupiditatem, uelut harpyias literis discutiet. Nam si non uere tur Scytha, quū inter potandum subinde contrectat arcum, neruóque soluto cantat, uidelicet ab ebrietate reuocās animū, uir Græcus num metuet ne rideatur, quū literis ac libris improbam & impotentem cupiditatem sensim remittit ac relaxat? Nam & adolescentes illi apud Menādrum, quibus inter pocula leno tendit insidias, formosis aliquot ac magnificis inductis meretricibus, in sese quisque dimissis, ut inquit, oculis arrodebant bellaria, non ausi in eas oculos deflectere. Verum eruditionis studiosi, & honestas, & permultas iucundas habent

[Margin notes: Διονύσῳ νηφάλια θύειν id est, dionyso sobria sacrificare. — Minos. — Lydorū institutum. — Velut harpyias. — Attende adolescentulorū honestū pudorē]

bent rationes, quibus auocent atq; auertant animum, si ne-
queant alia uia cibis appositis caninam ac ferinam stomachi
appetentiam cohibere. Cæterum quum undiq; uociferentur
aliptæ, undiq; dictitent pædotribæ, quod inter cœnã dispu-
tare de literis, & alimenta corrumpit, & capitis grauedinẽ in-
ducit, id tum deniq; metuendum erit, quoties aut Indum re-
soluturi, aut de dominante disputaturi sumus in cõuiuio. Nã ἐγκέφαλος
Phœnicis cerebrum quum sit admodum dulce, tamen aiunt φοίνικος. i.
capitis dolorem parere. Dialectica uero eduliũ est in cœna, phœnicis cerebrum.
ut minime suaue, ita uehementer & capitis dolorem, & graue Dialectica
dinem gignens. Quod si non sinent nos aliud quippiam su-
per cœnam uel inquirere, uel disputare, uel legere, qui quod il
lecebra uoluptatis delectat ac iuuat, id honestatis & utilitatis
partem esse ducunt, admonebimus eos nequid obturbent,
neue molesti sint, uerum abeant ipsi potius eademq; ista nar
rent athletis in Xysto, siue in palæstra uersantibus. Quos dũ Athletæ.
à libris arcent, omneq; uitã in cauillis ac scurrilibus iocis pera
gere consuefaciunt, gymnasiorum columnis similes reddunt,
nempe pingues & saxeos, quemadmodum uenuste dictum Venustũ
est ab Aristone. Atq; illi ipsi tamen à medicis persuasi, semp Aristonis dictum.
præcipiunt, ut inter cœnam & somnum interuallum aliquod
sinant intercedere, neq; cibos in corpus congerant, ac spiritus
offendant, ne protinus crudis & feruentibus etiámdum escis Inter coe- nam & so- mnum, in
in stomacho concoctionem onerent, uerum interspirationẽ teuallum.
& laxamentum indulgeant, quemadmodum facere solẽt hi,
qui quum à cœna statuerunt agitare corpus, haud quaq; id
faciunt cursibus, aut pancratijs, sed mollioribus exercitijs,
puta inambulationibus, modulatisq; saltationibus. Itidem

Animus a cœna non uexandus

& nos existimare debemus, animum à cœna non esse uexandum, neq; negocijs, neq; curis, neq; sophisticis contentionibus, quæ ferè in ambitiosum certamen ac tumultum exeunt. Sed sunt complures de rerum naturis quæstiones ut minime graues ita probabiles. Complures item narrationes quæ ad mores pertinent, & in quibus inest aliquid consyderandum atq; expendendũ, coniunctæ tamen cum eo quod Homerus

μενοείκες.

uocat Menoices, id est animum deliniens, alienæ ab omni cõtentione pugnáq;. Porrò istiusmodi Historicarũ & Poeticarũ quæstionum exercitatiunculas, sunt qui non iniucũde, studiosorum & eruditorum hominum secundas mensas cognominarunt.

Studiosorum secundæ mẽsæ.

Sunt itẽ narrationes in quibus nihil est molestiæ. Sunt fabulæ. Tum de lyra tibiáq; aliquid uel audire uel dicere leuius est, q̃ ipsam lyrã, tibiamq; sonantẽ auscultare. Porrò modus temporis in eo est, si paulatim subsidente cibo, & conspirante, temperata fuerit cõcoctio commodáq;. At quoniam Aristoteles in hac est sententia, ut putet ambulationẽ à cœna calorem excitare, Somnum autem si quis ilico dormiat, eundem calorem suffocare.

Aristotelis opinio.

Rursum alijs placet, quiete concoctionem magis adiuuari, agitatione contra turbari digestionem, factum est, ut alij rationem Aristotelis secuti, protinus a Cœna inambulent, alij diuersa permoti sententia conquiescant, peculiarem & utrinq; mixtam rationem sequi uidebitur, qui corpus post cœnam foueat, contineatq;, neq; uexans cogitationem, neq; rursum ocio statim languens, sed uti dictum est leniter excitans spiritus, & subtiliores reddẽs, uel fabulando, uel audiendo aliquid placidum ac lepidum, quod neque mordeat animum, neque grauet. Porrò uomitus &

Quies.

Agitatio.

tus & alui ſubductiones, quæ pharmacis fiunt, ut mala ſolatia repletionis, niſi grauis exigat neceſſitas, non oportebit experiri. Quod tamen uulgus hominum facit, qui in hoc ipſum corpus explent, ut poſſint euacuare, rurſum euacuant, ut poſſint explere, utrum͡q; contra naturam, non minus interim cruciati diſtenſione quàm inanitate, imò potius expletionem modis omnibus præmentes, tanquàm quæ delitijs ſit impedimento, inanitatem ueluti locum ac ſpacium uoluptatibus ſemper apparantes: Non enim obſcurum eſt, iſta noxiam adducere, quum utraq; corpus perturbent, atque conuellant. Habet autem uomitus & peculiare malum, quod inſatiabilitatem auget, alitque. Naſcuntur enim uelut interciſi fluctus, eſuritiones acres ac turbulentæ, & per uim ad cibum pertrahunt, ſemper diſcrutiatos, non appetentia cibum idoneum efflagitante, ſed inflammationibus & exhulcerationibus pharmacorum & cataplaſmatum. Vnde quum uoluptates illis contingunt inſuaues & imperfectæ, multum͡que torminis habentes in fruendo, Tum uero diſtenſiones, ac uiolentæ commotiones meatuum ac ſpirituum, ſui reliquias illis imprimunt quæ naturalis alui ſubductiones non expectent, ſed ita redundent in corporibus tanquàm in nauigijs ſentinæ plenis, quibus onerum deiectione opus eſt, non acceſſione, Iam commotiones in aluo inferiore, quæ pharmacis corrumpunt, ac liquefaciunt partes ſubiectas, plus addunt ſuperfluitatis, quàm educunt. Itaque non aliter, quàm ſiquis grauiter ferens Græcorum multitudinem, ac turbam eadem in ciuitate commorantem. Arabis ac Scythis peregrinis expleat ciuitatem, ſic nonnulli tota

Vomit⁹ & alui ſubductiones uitandæ.

Expletio. Inanitas.

Peculiare uomit⁹ malum.

Simile.

errant

errant uia, dum eiectis consuetis ac domesticis superfluitati/bus, aliunde grana quædam Cnidia, & Scamoniã in corpus ingerunt, item aliarum rerum uim incõparabilem atq; agrestem, quæ tantum absunt ut naturam expurgare queant, ut ipsa magis indigeant purgatione. Proinde optimum fuerit moderato frugaliq; uictu tale corpus efficere, quantum ad inanitiones & repletiones attinet, ut ipsum sibi sufficiat, con/stetq;. Quod siquando necessum erit nouare corporis statũ, tum citra pharmaca, citraq; molestiam, uomitus est adhiben dus, qui nihil conturbet. Nam quemadmodum lintea si cine re nitroq; lauentur, magis atteruntur lotione, q̃ si proluant undis. Itidem uomitus pharmacis extorti, magis offendunt, uitiantq; corpus. Porrò quum dura sumus aluo, non aliud remedium melius, q̃ ut his utamnr cibis qui leniter cient al/uum, ac placide soluunt. Quorum quum familiaris est expe/rientia, tum usus molestia uacat. Quod si minus his rebus cõ moueatur, tum oportebit cõplures dies aquam potare, aut abstinere cibis, deniq; clyster sumendus potius q̃ pharma/ca ista, corpus perturbantia simul & uitiantia, quæ uulgus cu pide facileq; solet appetere, non aliter q̃ mulieres ueneficijs utentes, quibus abortum faciant, fœtumq; perdãt, ut rursum impleantur ac uoluptuentur, sed hos quidem dimittamus. Porrò qui nimium sunt diligẽtes, ac statas quasdam certoq; dierum recursu decretas inedias sibi imponũt, haud recte fa/ciunt, quippe qui naturam, quum nihil sit opus, docent indi/gere parciore cibo, ac propter assuetudinem, cibi subductio/nem, quæ tempestiuiter suo loco fuerat adhibenda, reddunt necessariam. Præstabilius enim est non ex præscripto, sed li/

bere ca

Grana Cnidia & scamonia.

Optima cõparatio.

Leniter ciẽtibus aluũ utẽdum.

Aquæ potus.

Clyster sumendus.

Nimiũ diligentes circa inediã.

bere castigationes istiusmodi corpori adhibere, uerum quũ nulla morbi præsensio est, neq; suspicio, tum oportebit reliquam omnem uitæ rationem ita præparatam habere, ut pro re nata facile cõmodéq; ferat nouitatem, & obsequatur, non ut seruiat, eidemq; uitæ tenori sit alligata, sic instituta & assuefacta, ut ad certa tempora, numeros, circuitus redigat. Nam id neq; tutũ est, neq; facile, neq; ciuile, nec hominis omnino, sed ostrei magis, aut stipitis uita uidetur. Nã qui sic ad eundem perpetuo tenorem astringunt sese, in cibis, in abstinentijs, in exercitijs, in quiete, in umbraticam quãdam & ignauã uitam, singularem ab amicitia, à gloria, à ciuilitate maxime alienam coniJciunt, contrahuntq; seipsos, me quidem inquiebam, haudquaq; approbante. neq; enim inertiæ, aut ocij causa paratur bona ualetudo, quũ hæc præcipua duo mala putentur, quæ morbis adiuncta sint. Neq; quicq; interest inter eum qui oculorum sanitatem hac uia tuetur, ut nihil aspiciat, & uocem hac ratione seruat, ut nihil loquatur, & hunc qui credit bonam ualetudinem non aliter seruari posse, quàm si ea nõ utatur, nec exerceat. Etenim quum recte ualet is, nihilo tamen ipse sibi fuerit utilior ad multa humanitatis officia præstanda. Proinde nequaq; existimandum est salubrem esse inertiam, siquidem id perdit, cuius gratia salubritas expetitur. Ac ne illud quidem uerum est, ualere rectius eos, qui degunt in ocio. Siquidẽ neq; Xenocrates rectius ualuit quàm Phocion, neq; Theophrastus quàm Demetrius, neq; quicq; profuit Epicuro, nec Epicureis, ad eam quam tantopere laudant, bonam corporis constitutionem, quod omnem rerum administrationem & ambitionem effugerint. Sed alijs rationibus

Pro re nata

Ostrei uita aut stipitis

Inertia. Ocium.

Non salubris inertia

Bona corporis constitutio.

naturalem illum corporis habitum oportebit tueri, sicut me minerimus in quouis uitæ genere, & morbo, & bonæ ualetudini locum esse. At sanè qui in reipublicæ negotijs uersantur, inquiebā, diuersa ratione sunt admonendi, quàm ea qua Plato consueuit adolescētibus præcipere. Siquidem è disputatione discedens, dicere solitus est ad hunc modum. VIDETE PVERI, VT OCIVM IN RE QVAPIAM HONESTA COLLOCETIS. At nos hortabimur eos qui rempublicam administrant, ut in rebus honestis, ac necessarijs laboribus exerceantur, neq; uilium aut mediocrium gratia corpus exagitent. Sic enim cōplures in morbū incidunt, dum se quibuslibet de causis discruciāt, uigilando, peregrinādo, sursum ac deorsum cursitando. Quū interim nihil utile aut urbanū agāt, sed alijs uel insidientur, uel inuideant, uel æmulentur, aut gloriolas inanes & infrugiferas aucupentur. In hos (ni fallor) maxime quadrat illud quod dixit Democritus. Si corpus animum in ius uocaret, non futurum, ut ille muneris male administrati crimen effugeret. Atq; haud scio an uerum dixerit Theophrastus, quū per translationem ait, animū ingens ob id præmiū corpori dependere, quod illius inquilinum esse liceat. Quanq; plus malorum accipit corpus ab animo, quum is eo nō utitur, ut par est: neq; curat, uti debet. Nam quoties affectibus suis, cōtentionibus, & curis occupatus est animus, tum non parcit corpori. Miror itaq; quid Iasoni uenerit in mentem, quū diceret, in paruis negocijs ius esse uiolandum, ut in magnis seruari possit. Nos uero iure optimo monebimus uirum in reipublicæ negocijs uersantem, ut in rebus minutis remissus sit & ociosus, & in his sese refocillet, si uelit ad præclara

Admonitio Platonis.

Corpus. Animus.

Theophrastus.

Anim9 corporis inquilinus.

praeclara & ardua negocia corpus habere laboris patiens, nõ languidum neq; detrectans, sed uelut in nauali curatum ac redintegratum ocio, quo quum animus rursum ad necessarios usus uocarit, Cursu sequatur, pullus ut feruens equum. Quapropter quoties per negocia licebit, recipiant sese, neque somnum interim corpori, neq; prandium inuidentes, neq; relaxationẽ, quae quidem media est inter uoluptatem & afflictionem, nec terminos obseruat. cuiusmodi pleriq; mortales obseruantes, corpus perinde ac ferrum immergendo crebris permutationibus, consumunt, quũ aliquando laboribus supra modum urgetur atq; intenditur, rursum uoluptatibus liquefit praeter modum, ac mollescit, post haec iterum Venere uinóq; dissolutũ ac flaccidum, in forum aut curiã, aut aliam consimilem functionem trahitur, quae uiuidum & acre desyderet studium. Heraclitus quidem quũ aqua intercute laboraret, medico praecepit, ut ex hymbre faceret siccitatẽ. At multi tota errant uia, qui quoties in laboribus, fatigationibus, cibi somniq; inopia fuerint uersati, tum maxime dant operã, ut corpus uoluptatibus soluant atq; remolliant, rursum autẽ post uoluptates denuo distringãt atq; intendant. Nec enim natura pensationes ac sarturas corporis requirit, sed animus magis intemperãs atq; illiberalis, qui dum nautarum exemplo à laboribus digressus, ad uoluptates ac delitias rapitur, rursum post uoluptates ad nauigationes ac labores incitatur, non sinit naturam id consequi quo potissimum opus habet, nempe constantiam ac tranquillitatem, uerum inaequalitate uitae perturbat, atq; à statu suo dimouet. At hi qui sapiunt, nequaq̃ fatigato corpori uoluptates admouẽt. Neq;

Versus senarius ex poeta quopiam.

Heraclitus ex hymbre siccitates fieri iussit.

Nautae.

Studiosis non uacat meminisse uoluptatũ.

enim omnino desyderant, imò ne meminerunt quidem isti/ usmodi, ut quibus mens sit honestis intenta negocijs, eáq; pars animi quæ uoluptatem affectatura fuerat, alijs cupidi- tatibus obruatur. Etenim quod aiunt per iocum dixisse Epa- minondam, quum uir quispiam probus, tempore Leuctrici belli morbo perisset, papæ, quo pacto fuit ocium moriendi homini in tam multis negocijs? hoc uere licebit dicere de ui- ro uel publicis negocijs, uel philosophiæ studijs occupato, quod autem ocium nunc est isti uiro ut crudus sit, aut ut te- mulentus, aut uti lasciuiat? Verum ubi rursum à negocijs in ocium sese receperint, relaxant ac refocillant corpus, cauentes ac uitantes, quum labores inutiles, tum uero præcipue uolu/ ptates non necessarias uelut hostes naturæ. Equidem Tibe/ rium Cæsarem aliquando dicentem audiui, Ridiculum ho/ minem esse, qui sexagesimũ prætergressus annum, manum porrigeret medico. Sed hoc ille mihi dixisse uidetur arrogan tius. Quanquàm illud esse uerum arbitror, conuenire, ne sui quisq; pulsus peculiares rationes ignoret. Singulis enim di- uersæ sunt, neq; suæ temperaturæ sit imperitus, quàm calidũ, quàm siccum habeat corpus, neq; quarum rerum usu uel iu- uari soleat, uel offendi. Siquidem ipse sui sensu caret, cæcusq; ac surdus corpus inhabitat, quisquis ista discat ab alio, medi cum percontans, utrum rectius æstate ualeat, an hyeme. Et utrum humida facilius accipiat, quàm sicca, & utrum pulsum natura densum habeat, an rarum. Nam ista scire non solum utile est, uerumetiam perfacile, quippe qui assidue experia/ mur & adsimus. Cæterũ inter ciborum ac potus genera ma/ gis oportet cognoscete quæ iuuant, quàm quæ delectant, ac

Iocus Epaminondæ.

Tiberius Cæsar.

Sui cuilibet pulsus attendendi

magis

magis peritum esse, eorum quæ stomacho sunt amica, quàm quæ inimica, & eorum quæ non perturbant concoctionem, quàm quæ palatum magnopere titillant. Etenim à medico sciscitari, quid sibi sit concoctu facile aut difficile, quid aluo conducat aut noceat, id non minus sit turpe, quàm interrogare, quid dulce, quid amarum, quid austerum. Nũc uero ipsos quidem obsoniorum artifices reprehendunt, castigantq́; callide dijudicantes, ubi plus dulcedinis, aut salis, aut austeritatis insit, quàm oportet. At ijdem ignorant quæ res si corpori admisceatur, leuis, aut innoxia, aut utilis sit futura. Vnde fit, ut in cõdiendo iure raro peccetur apud istos. at dum seipsos perperam ac male condiunt, plurimum negocij quotidie medicis exhibent. Ac ius quidem nõ ita ducunt optimum esse, si sit dulcissimum, quin acria quoq; permulta cõmiscent. Verum in ipsum corpus multas & satietatẽ & nauseam gignentes, uoluptates inuergũt, partim quod ignorẽt, partim quod non meminerint, his quæ salubria sunt & utilia, uoluptatem innoxiam ac perpetuam à natura adiungi. Quin & illud ad rem pertinet, ut meminerimus, quæ cognata sint & accommoda corpori, & quæ secus, in temporarijs affectionibus ac reliquis circunstantijs, uti nouerimus propriam ac peculiarem cuiq; uictus rationem accommodare. Nam anxietas & illiberalis morositas uulgarium hominũ, qui mutatione uolarum offenduntur, & molestis quibusdam obseruationibus ex uigilijs ac circulis colligunt, corpus intus marcidum ac putre esse, non est uerendum ne studiosis aut rempublicam administrantibus uiris accidat, ad quos nobis est institutus sermo. Sed his in literis ac disciplinis alia quædam acrior anxie-

Accommoda corpori.

Illiberalis morositas.

Contra studiosos, corpori non parcentes. tas est uitanda, qua fit, ut neq; parcere corpori, neq; curam illius habere compellantur sæpenumero iam deficienti nõ obsecundantes, uerum adigentes ut mortale cũ immortalibus, terrestre cum olympio certamen suscipiat ac perficiat. Festiuus apologus. Deinde bos camelo conseruo recusanti sese oneris parte subleuare, imò inquit paulo post, & meipsum & hæc omnia portabis. Id quod etiam euénit, boue mortuo. Idem usu uenit animo, qui dum pusillum relaxare & concedere renuit fatigato corpori, & postulanti, paulo post febri quapiam incedente, seu capitis uertigine, libris, disputationibus & exercitijs literarijs omissis, cogitur unà cum illo ægrotare, simulq; laborare. Platonis admonitio Proinde recte monebat Plato, ut neq; corpus exerceremus sine animo, neq; animum sine corpore, sed ueluti coniugij cuiusdam æquilibrium seruaremus corpori. Quũ maxime animo nauat operam, seq; laborum socium præbet, tum plurimam illi curam ac solicitudinem uicissim impendamus, præclaram illam & optabilem incolumitatem præmij uice repen dentes, existimantes omnium bonorum quæ præstat animus, nihil excellentius dari posse corpori, quàm ut omni careat impedimento, uel ad uirtutis cognitionem, uel ad usum tum dicendi, tum agendi.

PLVTARCHI PRAECEPTORVM DE TVENDA BONA VALETVDINE, DES. ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

FINIS.

Plutarchi

PLVTARCHI

VTRVM GRAVIORES SINT ANIMI MORBI QVÀM CORPORIS, DES. ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.



OMERVS QVIDEM, ubi mortalium animantium genera contemplatus esset, horumq; uitæ rationem & statum inter se contulisset, in hāc uocē erupit, Omniū quæ in terris & spirarent & serperent, nihil esse calamitosius homine, principatū haud sanè felicem homini tribuens, ut in malorum expensione primas teneat, atq; excellat. At nos hominem tanquam iam uincentem calamitate, iamq; animantium omniū pronūciatum miserrimum, ipsum cum seipso conferimus, ut proprijs malis secum ipse certet, eum in corpus atq; animū partientes, quod quidē negocij nequaquam fuerit inutile, sed uehementer ad rem pertinens, nimirum ut intelligamus, utrum per animū, an per nosipsos miserius uiuamus. Nam morbus quidem natura corpori innascitur, uitium uero & malitia primum actus est ab animo proficiscēs, deinde morbus eiusdē. Quanquam non paulo æquiore animo ferendum erat, si uel id quod peius est, esset medicabile, uel leuius esset, quod est immedicabile. Proinde quū uulpes Aesopica de uariegata maculis pelle cum pardali certaret, nam hæc corpus summa cute florulentū

In terris nihil calamitosius homine.

Homo diuisus ī corpus & animum.

Morbus.

Vitium.

De uulpe Aesopica.

floruIentum, uariisq; picturatum notis ostentabat, illi contra, flauor quidam erat squalidus, minimeq; iucundus aspectu, Atqui, inquit, si me introspexeris iudex, uidebis me pardali magis uersicolorem, significans morum dexteritatem ad complures usus respondere. Dicamus igitur ipsi nobis compluries quidem, O homo, morbos ac mala corpus tuum & gignit ac prodit ex sese, & foris incidentes accipit, uerũ si te ipsum intus aperueris, uarium quoddam, ac multis refertum malis penum reperies, ac mundum quendam miseriarum reconditum, quemadmodum inquit Democritus, non quidẽ foris incidentium, sed ipso in solo, ipsaq; in terra suos habentium fontes, unde scaturiant. Hos elicit malitia, copiosum ac largum fluxum præbens affectibus. Quod si corporis morbi pulsibus arteriarum, aut coloris rubore deprehenduntur, hosq; feruor aut facilis lassitudo solet arguere, contra animi mala plerosq; ita fallunt, ut non habeantur pro malis, nimirũ ob id ipsum periculosiora sunt, quod sui sensum adimũt ægrotanti, siquidem corporis morbos ratio sana præcipit. at in animi morbos ipsa simul ægrotans non potest de suis iudicare malis, quibus laborat, ꝓpterea quod ægrotet ea pars, cuius erat iudicare. Proinde inter primos ac maximos animi morbos ponenda est dementia, per quam fit, ut plerisq; immedicabilis ac domestica sit, & conuiuat & commoriatur malicia. Etenim sanitatis initum est, si qui laborat, sentiat sibi opus esse remedio. Rursum qui non uidet, quibus eget, propterea quod non credat sese ægrotum, etiam si præsto sit qui medeatur, tamẽ recusat, nec admittit curationem. Nam inter corporũ morbos, perniciosiores sunt hi qui sui sensu uacant, quod

Sententia aurea.

Mundus miseriarũ.

Animi mala periculosiora.

Animi mala latere.

Dementia præcipuus animi morbus.

Morbi qui sui sensum uacant.

quod genus sunt, Lethargus, capitis dolor, morbus comitialis, febres, atq; hæ potissimũ febres, quæ uitiosum humorem uehemẽter exacerbant, ac sensum uelut in organo perturbantes, mouent chordas non mouendas mentium. Quapropter medici concedunt quidẽ ut ægrotet homo, at ita, si qui ægrotet, non ignoret se male habere, id quod in omnibus animi morbis solet usu uenire. Neq; em̃ qui desipiũt, neq; qui sunt temulenti, neq; qui faciunt iniuriã, sibi uidẽtur peccare. Verũ etiam sunt qui tum officiose se facere credant. Febrim em̃ nemo uocat sanitatẽ, neq; tabem quisq; appellat bonã habitudinem, neq; podagram pedum uelocitatẽ, neq; pallorem nominat ruborẽ. At iracundiæ multi fortitudinis nomen imponunt, amorẽ amicitiæ nomine palliant, inuidiã æmulationis, timiditatẽ diligentiæ, qua res in tuto collocentur. Hinc fit, ut illi quidẽ medicos accersant, quippe qui intelligant quid morbus postulet. Ė diuerso hi fugitent philosophos, ueriti ne nõ assequãtur eas res, in quibus delinquunt. Atq; his quidẽ rationibus adducti, dicimus ophthalmiã, id est, oculorũ morbum, esse leuiorẽ insania, podagrã phrenesi, propterea quod ille morbum intelligens, uociferans accersit medicũ, cui cum adest, faciẽ inungendã, capitisq; uenam secandã præbet, porrò Agauẽ insanientẽ audis ob morbum etiã sibi charissima nõ agnouisse. Adducimus domũ è monte pampinũ recens decisam, felicẽ captum. Nã qui corporis morbo tenet, is protinus in lectulum sese cõijcit, atq; interim dum curatur, quietẽ agit. Quod si paululũ exerat sese, cõmoueatq; corpus exagitante æstu, assidentiũ aliquis blande dicens, mane miser quietus in stratis tuis, cohibet hominẽ atq; compescit. Cõtra qui

Prouerbiũ

Insania, & Phrenesis, morbi grauissimi.

Ex poeta quopiam.

Animi morbi.

animi morbis laborant, tum maxime sunt in negocio, minimeq; quiescunt. Nã ut agas aliquid ab animi impetu proficiscitur, at impetus uehemẽtia à morbo nascitur. Itaq; nõ sinit animũ esse quietum, adeo ut quũ maxime opus est homini tolerantia, silentio atq; secessu, tum maxime pertrahãt illum sub dium, operiantq; iræ, contentiones, amores, dolores, cogantq; multa tum facere nefaria, tum loqui nequaq; accommoda tempori. Itaq; quẽadmodum periculosior est tempestas quæ uetat in portum appellere, q̃ ea quæ cohibet à nauigando, itidem quæ in animo accidunt tempestates, grauiores erunt quæ non sinunt hominẽ contrahi, neq; rationẽ perturbatam consistere, sed nullo gubernatore, nullis fulturis in perturbatione atq; errore ꝑnitioso cursu procul auecta, præceps in metuendũ aliquod incidit naufragiũ, suamq; ipsius uitam illisa comminuit. Proinde his quoq; de causis grauius est animo q̃ corpore ægrotare, propterea quod hi tantũ patiantur, illi non solum patiantur, uerũ etiam faciant male. Deniq; quorsum attinet de morbis multa uerba facere? ipsum tempus nos admonet. Videtis ingentẽ hanc multitudinem & confusaneam, omniq; ex hominũ genere permixtam turbam hic circum tribunal ac forum congregatam. Non in hoc cõuenerunt isti uti dijs patrijs rem diuinã faciant, nõ ut communia inter se sacra peragant, non uti Ascreo Ioui Lydorũ fructuũ primitias ferant, non Baccho furiosum thyrsum, sacris noctibus, & cõmunibus epulis orgia celebrãtes, quin magis ceu morborũ ui uicibus annuis recrudescente, huc ad lites & condicta certamina ueniunt suas facultates collaturi. Porrò causarũ multitudo, negociorumq;, ueluti collectæ pituitæ,

Multitudo cõfusanea.

in unum

in unum incidit forum, inflãmatq; & constipat illud perdentibus ac pereuntibus. Quæ febres ista faciũt? qui epiali? quæ insistentiæ? aut incidẽtiæ? aut quæ caloris intemperãtia? quæ humoris exundantia? Si litem unamquãq; uelut hominem percõteris, unde nata sit, unde uenerit, hanc ira præfracta peperit, illam insana contentio, aliam iniqua cupiditas. Litium origo.

FINIS. DES. ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

PLVTARCHI. NVM

RECTE DICTVM SIT ΛΑΘΕ ΒΙΩΣΑΣ, ID EST SIC VIVE VT NEMO TE SENTIAT VIXISSE. DES. ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.



T NE ILLE quidẽ ipse, qui hoc dixit latere uoluit, quãdoquidem hoc ipm ideo dixit, ne esset ignotus, sed uideret aliquid supra uulgus sapere, adhortãdo ad gloriæ contemptũ immeritam sibi parãs gloriam. Sapientẽ ego odi, qui sibi ipse non sapit. Narrant em̃ Philoxenum Eryxidis filium, & Gnathonem Siculum, obsonatores nobiles, nasi muccũ emungere solitos in catinũ, quo reliquis conuiuis deterritis, ipsi soli cibis appositis explerentur. Sed qui immodice sunt auidi gloriæ, alijs ad satietatem usq; damnant gloriã ueluti riualibus, Sentẽtia ꝓuerbialis. Philoxen⁹. Gnatho.

ut ea citra æmulum potiantur, idemq; faciunt, quod remiges solent. Etenim quemadmodũ ad puppim spectantes, proræ quoq; repercussus, †cymbã arreptã impellat, ita qui præcepta huiusmodi prodiderũt, gloriã uelut auersi sectantur, alioqui quorsum attinebat hoc dicere, quorsum autem scribere, scriptum ædere, ac posteris tradere? An suæ ætatis homines latere uoluit, qui ne posteris quidem uoluit ignotus esse? Quin illud ipsum, nonne malum est, sic uiue, ut nemo sentiat te uixisse, perinde quasi suffossis sepulchris. An hoc ipsum uiuere turpe est, ut omnibus conueniat esse ignotum? Ego uero dixerim, ne male quidem uiuens latere uelis, sed esto notus, resipisce, pœniteat, siue uirtute præditus es, ne fias inutilis, siue malus es, ne maneas incuratus. Imò distingue ac discerne, cui nam istud præcipias, si indocto, malo, ac stulto, perinde est ac si dicas, nemo te sciat febricitare, nemo te sciat teneri phrenesi, ne te nouerit medicus abi, conjce te aliquò in tenebras, ignotus unà cum tuis malis. Et tu abi cũ tuo uitio, morbo laborans immedicabili ac pernitioso, occultans inuidiam ac superstitionem, ueritus ceu pulsum quendam exhibere his, qui monere possunt ac mederi. At prisci illi mortales ægrotos palam curabant, eorũ unusquisq; si quid habuisset conducibile, quod uel ipse ægrotans, uel alterũ curans comperisset, consulebat ei cui opus erat. Atq; ita ferunt artem experimentis natam in maius auctam esse, uerum illud etiã oportebat, morbidam uitam, animiq; morbos omnibus retegere, ut qui tetigisset, & affectus perspexisset, posset dicere, irasceris, hoc caueto, Zelotypus es, hoc facito, Amas, & ego quondã amaui, uerum pœnituit, Nunc contra negant, occultant, contrahunt, al

Als †cymba arrepta.

Veteres ægrotos palã curabãt.

téq; in semetipsis animi pestem recondunt. Iam si bonis præcipis ut lateant, & ignorentur, dicis igitur Epaminondæ, Ne fueris dux exercitus, Licurgo, ne leges condideris, Thrasybulo, ne peremeris tyrannos, Pythagoræ, ne doceto, Socrati, ne disputato, ac tibi ipsi in primis Epicure, ne quid scribas amicis quos habes in Asia, neue cõmunices cũ his qui ab Aegypto profecti te uisunt, ne Lampsacenis ephebis stipatus incedas, ne passim emittas libros omnibus uiris ac mulieribus sapientiã tuam ostentans, ne quid ordines de sepultura. Quorsum enim pertinẽt mensæ cõmunes? Quorsum studiosorum & formosorũ conuentus? Quorsum to tuersuũ millia, ad Metrodorum, ad Aristobolum, ad Chæredemũ scripta accuratéq; composita, ut ne defuncti quidẽ ignoti sint, an ut uirtuti præscribas obliterationem, ocium arti, silentiũ philosophiæ, obliuionẽ beneficentiæ? Quod si uelut è conuiuio lumen, sic è uita tollis cognitionem, quo nesciantur omnia ex uoluptate, & ad uoluptatem facere, nemo sciat te uixisse. Prorsum igitur si quis cum iucundo scorto sit uitam acturus, si cum Leontio consuetudinẽ habiturus, si formosam amplexurus, si summũ bonum in carnis titillatione positurus, hæc extremas desyderãt tenebras, hæc noctem, ad hæc obliuionẽ & ignorationem præcipe. Sed si quis in naturalibus deum laudet, eiusq; iustitiam ac prouidentiam, in moralibus autem legem, benignitatem, & rerum administrationẽ, in administratione uero, honestum, nõ utilitatem, cur debeat huius latere uita? An ne quem erudiat, ne quem ad uirtutis imitationem excitet, ne cui sit exemplo ad honestatem? Si Themistocles ignotus fuisset Atheniensibus, Græcia nõ expulisset Xerxen, si Rho

Cognitio, luminis instar.

manis Camillus, non esset ciuitas Rhomana, si Dioni Plato, non fuisset liberata Sicilia. Verum quemadmodũ lumen in causa est, ut non solum alij alijs conspicui simus, uerumetiam utiles, ita noticia non gloriam modo, uerum exercitationem parit uirtutis. Epaminondas igitur ad quadragesimum usq; annum ignotus, nihil profuit Thebanis, deinde præfectus rebus gerendis imperiũ nactus, rempublicam extinctam restituit, Græciam seruitute liberauit, uirtutem in gloria uelut in luce suo tempore non ociosam præstans. Refulgescit enim quũ res & usus postularit, ubi uelut æs generosum tempore perspicuũ redditum declarauit animum, nõ secus atq; domũ uelut inquit Sophocles. Quinetiam hominis ingeniũ ceu cariem & senium in ocio cõtrahit propter obscuritatem. At muta quies, uitáq; sedentaria in ocio semota, nõ corporibus modo, uerumetiam animis marcorem conciliat. Non secus atq; aquæ latẽtes, propterea quod umbra sint opacæ, torpeantq;, neq; profluant, putescunt. Itidem eorum qui in ocio degunt, uita, si quid habeat usui futurum, tamen quia nõ promanat ad alios, nullo inde bibente, corrumpitur & cõsenescit uis illa natiua. An non uides instante nocte, cum corpora inerti torpore occupari, tum animos pigra quadã inertia segnescere, contractamq; & coarctatã in sese rationem uelut ignẽ penè extinctum ob inertiam ac mœrorẽ, aliquãtisper cum dissipatis imaginibus luctari, quantula sit hominis uita, tacite significantem? At simulatq; sol emergens, fulgurantia submouit somnia, ac uelut in unum cõmiscens, reuexit atq; excitauit sua luce actus & cogitationes omniũ, quemadmodũ inquit Democritus, nouo in die uersantes, mutua inter ipsos alacritate, ueluti

Similitudo.

Epaminondas.

Sophoclis uersus.

Vita sedentaria marcorem conciliat.

Ex poeta quopiam.

ueluti ſubita renouatione denuo creati, alius aliunde ſurgũt ad opera. Ego ſanè ſic exiſtimo, hoc ipſum quod uiuimus, quod omnino naſcimur, quod in hominũ genus aſciti ſum9, in hoc à deo donatum eſſe ut innoteſcat. Latet autẽ & incognitus eſt in turba uniuerſi, dumq; per minuta ſparſim mouetur. Verũ ubi ſe ipſe collegerit, ſumpſeritq; magnitudinẽ, tum eluceſcit, fitq; ex ignoto manifeſtus, ex obſcuro conſpicuus. Neq; enim cognitio uia eſt ad eſſentiã, quemadmodũ dicunt nõnulli, ſed eſſentia potius ad cognitionẽ. Neq; enim ille producit aut gignit omnia quæ naſcuntur, ſed oſtendit. Quemadmodũ nec corruptio eſt ſublatio ad nõ eſſe, ſed magis abductio rei diſſolutæ ad obſcuritatem. Vnde qui ſolem Apollinẽ eſſe credunt, ex maiorũ ac priſcorum myſterijs Delium ac Pythium eundẽ cognominant. Cæterũ eum qui diuerſæ partis eſt dominus, ſiue deus is eſt, ſiue dæmon, Aden, id eſt, orcum appellant, quod mortui in locũ tenebroſum & obſcurum demigremus, ad denſæ noctis, ſomniq; inertis regem. Opinor autem à ueteribus hominẽ quoq; ſimili de cauſa dictum eſſe phota, nimirum à luce, propterea quod omnibus uehemẽs quædam inſita ſit cupiditas & cognoſcendi, & innoteſcendi. Sunt autẽ & philoſophi nõnulli, qui ipſam animi ſubſtantiã lumen eſſe putent, quũ alijs adducti coniecturis, tum hac potiſſimũ, quod nihil omnium æque refugit & odit, atq; ignorantiam & quicquid luce uacat, id refugit, eóq; perturbatur, quod tenebræ illi ſuſpectæ terrorem incutiant. Contra lux uſqueadeo eſt iucunda & amabilis, ut nihil eorũ quæ natura uoluptatem adferunt, abſq; luce cupiat in tenebris, uerum ea uoluptatem omnẽ, omne ſtudium quacunq; re frui

Eſſentia. — Sol Delius — ἄδης. — Ex poeta quopiam. φῶς.

re frui uelis, ceu nouum condimentũ admixtum, exhilarat & edulcat humanitate. At qui hominẽ conijcit in ignorationẽ & obscuritatẽ, ac tenebris obtegit, uitamq; quasi sepelit, is uidetur hoc ipsum grauiter ferre, quod nascimur, & eò reuocare nos, ut non simus, Et tamẽ aiunt gloriæ essentiæq; locũ, sedem esse piorũ, quibus splendet solis uigor, deinde noctem inferne in pratis roseo colore purpurantibus, quibusq; intonsa uernãt omnia, & procerarũ arborũ floribus amœnus conuestitur campus, tum amnes quidã fletus ignari ac lenes eũ perfluũt, ipsi transigunt iucunde tempus colloquijs & cõmemoratione rerũ præteritarũ ac præsentiũ, accersentes sese mutuo, & inter se consuetudinẽ uitæ agitantes. Porrò tertia uia eorũ est, qui impie uixerũt & iniuste, animas in obscurũ locũ & barathrũ quoddã præcipitantes, unde immẽsas ructant tenebras, languida noctis obscuræ flumina, quæ recipiunt, & ignoratiõe atq; obliuione tegũt eos qui puniũtur. Neq; ẽm uultures semper arrodũt ꝗpar sontiũ in terra iacentiũ. Nam aut exustũ est, aut cõputruit. Neq; grauiũ quorundã onerũ gestatio affligit, conficitq; corpus eorũ qui puniuntur. Neq; ẽm iam carnes aut ossa cohærẽt neruis. Nullæ sunt corporis reliquiæ corporũ uita defunctis, cruciatũ eorum capaces, qui speciẽ sibi respondentẽ requirũt. Sed una profecto ratio puniendi eos, qui male uixerũt, nẽpe obscuritas & ignoratio, & modis omnibus abolitio, tollens in tristẽ amnẽ, eq; lethe, id est, obliuione præcipitãs in abyssum, ac uastũ pelagus, uidelicet ignauiã & ociũ, quod suo fluctu ignorationẽ & obscuritatem secũ trahit.

Ex poeta quopiam.

λήθη

ἄβυσσος.

FINIS, DES. ERASMO ROTEROD. INTERP.

Stephanus

PLVTARCHVS DE CVPIDITATE DIVITIARVM, DESYDERIO ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.



Ippomachus Aliptes, quibusdã laude efferẽtibus, prælongũ quẽpiam, ac prælongis manibus hominem, tanq̃ ad pugilum certamen idoneum, sanè inquit, si suspensa in alto corona foret detrahenda. Idem licebit dicere in hos qui pulchra prædia, qui amplas ædes, qui pecuniæ uim stupent, atq; his in rebus felicitatem sitam esse ducunt, sanè siquidem uenalis esset emenda felicitas. Quanq̃ permultos uideas, qui malint esse diuites, simulq; miseri, q̃ dato argento parare felicitatem. At non emitur nummis, animus liber omni molestia, suáq; contentus sorte, nec magnanimitas, neq; tranquillitas, neq; libertas. Diuitem esse non est diuitias cõtemnere, nec immodicas opes possidere, sed non egere superuacaneis. Diues. À quibus igitur malis liberant diuitiæ, si ne hoc ipsum quidẽ adimunt malum, sui cupiditatem? Quin potus sedat sitim, cibus famem sanat. Ac ille qui dicit da pallium Hipponacti, uehementer enim algeo, pluribus impositis palliis offẽditur ac disiicit. Cæterum argenti cupidinem non extinguit argentum, nec aurum auri, neq; si plura possideas coërcetur plura possidendi cupiditas. Quin idem dicas licebit diuitiis, quod in medicum competit impostorem, pharmacum tuum mor- Pharmacũ tuũ morbũ auget.

bum auget. Nam illæ quum susceperint homines egentes pane, tecto, mediocribus indumentis, & obsonio quolibet, implent cupiditate auri, argenti, eboris, smaragdorum, canum, equorũ, uidelicet à necessarijs ad periculosa, rara, paratu difficilia & inusitata, traducto appetitu. Quandoquidem nemo pauper est earum rerum, quæ naturæ sufficiunt, neq; quisquã unquã fœnore mutuũ accepit, ut farinam, caseum, panem aut oleæ baccas emeret. Sed hunc sumptuosa domus æri alieno reddidit obnoxium, illum contiguũ suis agris oliuetũ, alios aruum frumentarium, nõnullos mulæ Galaticæ, alios equi iugiferi, uehicula magnifica ducentes, præcipitarũt in barathrũ pactorum, usurarum, pignorum. Deinde fit, ut quemadmodum hi qui non sitientes atq; esurientes sumpserant, reuomunt, sic hi dum superuacanea & inusitata appetunt, ne necessarijs quidem potiuntur. Atq; isti quidẽ sunt huiusmodi. Cæterum eos qui nihil insumũt, possident autem permulta, semperq; desyderant, magis etiam admirabitur, qui meminerit Aristippi. Nam is solitus est dicere, si quis multũ ederit, multumq; biberit, nec unquã expleatur, adit medicos, percontatus quid sit morbi, quæ sit affectio, qua ratione queat leuari. At si quis habens quinq; lectos, requirat decem, ac decem possidens mensas, alteras totidem coëmat, quumq; multum adsit agrorum, multum pecuniæ, non tamẽ expletur, uerum in alia inhians uigilat, nullisq; omnino rebus satiari potest, hic non existimat sibi opus esse à quo curetur, quiq; ostendat, quibus ex causis morbus is sit ortus. Ac sanè qui quum nondum biberit, sitiat, futurum expectes, ut is simulatq; biberit, siti liberetur. Eum uero qui cõtinenter bibat, nec ullum

Ex poeta quopiam.

faciat

faciat finem, huic non expletione, sed purgatione iudicamus opus esse, iubemusq; uomere, quippe qui nõ perturbetur inopia, sed acore coloréq; quopiam, qui præter naturam inest. Ergo qui eget atq; inopia laborat, ex eorum numero, qui parant facultates, fortasse quiescet parata domo, aut inuento thesauro, aut amici cuiuspiã ope liberatus à fœneratore. Ast qui plura quàm sat est possidet, plura nihilominus concupiscens, hunc nec aurum, nec argentum sanare potest, nec equi, nec oues, nec boues, sed uomitu ac purgatione opus habet. Neq; tamen huius morbus est penuria, sed insaciabilitas, amorq; diuitiarum à prauo, & à ratione alieno iudicio proficiscens, quod inest in eo, id nisi quis reuellat ab animo, ceu malum transuersim inhærens, non desinet immodicis egere, hoc est desyderare ea quibus non est opus. Medicus ad hominem ingressus, lecto affixum, suspirantem, ac cibum capere recusantem, simulac tetigerit eum, ac percontatus fuerit, deprehenderitq; non teneri febri, animi morbus est inquit, ac discedit. Nos igitur quum uiderimus hominem lucris attenuatum, sumptibus ingementem, à nulla turpitudine molestiáq; temperantem, quæ modo cõducat ad rem faciendam, quum domos habeat, agros, armenta, mancipia, uestes, quo tandem morbo dicemus hunc hominem teneri, nisi animi paupertate? Quandoquidem pecuniarum inopiam, quem admodum ait Menander, uel unus amicus benemerens sustulerit. At illam animi penuriam ne uniuersi quidem expleant, neq; uiuentes, neq; uita defuncti. Quare illud eleganter in hos dictum est à Solone,

Insatiabilitas.

Paupertas animi.

Solon.

Haud est finis opum fixus mortalibus ullus,

Alioqui hi qui sapiunt, hi naturæ modum habent præscriptum, adestq; finis ueluti stimulo & interstitio circũscriptus. Iam uero est & illud auariciæ proprium, quod hæc cupiditas ipsa sibi repugnat ne satietur, quum reliquæ magis ad id adiuuent. Itaq; nemo probus ab obsonijs abstinet, ob idipsum quod sit auidus obsoniorum, nec à uino quod uini sit appetens, quemadmodum isti à pecunijs abstinent, ob pecuniæ cupiditatem. Et sanè nonne morbus insaniæ similis ac miserandus uideatur, siquis ob id non utatur ueste quod algeat, neq; pane quod esuriat, neq; diuitijs quod diuitiarum sit auidus? Sed ijsdem in malis sunt, in quibus Thrasonides ille, nã intra me est, licet hoc mihi, & uolo, sed non facio, quemadmodum solent hi, qui insanissime amant. Sed posteaq̃ omnia conclusero, obsignaueroq;, aut usurarijs, ac negociatoribus denumeraro, tũ alia coaceruo uenorq;, urgeo famulos, agricolas, debitores. Deum immortalem num quem hominem uel miserrimum uidisti amantem infelicius? Sophocles interrogatus posset ne congredi cum muliere? bona uerba inquit o homo. Nam liber iam sum factus, & ab inclæmẽtibus istis ac furiosis dominis aufugi, senectutis beneficio. Elegans em̃ est, ut cum uoluptatibus, simul desinant & cupiditates, quas neq; uir potest effugere, quemadmodum dixit Alcæus, neq; mulier. Atq; id non accidit in cupiditate diuitiarum, sed magis tanq̃ acerba grauisq; domina, cogit quidem ut pares, cæterum uetat ne fruaris. Et cupiditatem quidem acuit, uoluptatem autem subducit. Stratonicus igitur Rhodiensium luxuriem taxauit, quum diceret eos ædificare tanq̃ immortales, obsonare tanq̃ breui tempore uicturos. At auari parant q-

Thrasonides.

Sophocles

Cupiditas diuitiarũ grauis domina.

Stratonic9

dem

dem opes, tanq̃ splendidi, utuntur autem sordidi, & labores tolerant quũ careant uoluptatibus. Itaq; quum Demades adesset aliquando Phocioni prandenti, uideretq; mensam illi parcam ac frugalem esse, demiror te Phocion inquit, qui rẽpublicã administtes, quum possis ad istum prãdere modum Nam ipse uentri gerebat magistratus, adeo, ut quum existimaret Athenas minus esse, q̃ ut suo luxui suppeditare possent, è Macedonia quoq; cõmeatum pararet. Vnde & Antipater hunc iam senem conspicatus, dicebat uelut è sacro peracto, nihil esse reliquum, præter linguam & uentrem. Te uero quis non admiretur infelicissime, si quum possis istum ad modum uiuere uitam, adeo sordidam, adeo ab homine alienam, nemini quicq̃ impertiens, tam incomis in amicos, tam nõ munificus erga rempublicã, tamen affligeris, uigilas, operaris, captas hæreditates, submitis te, quum tantum habeas ocij uiaticum, nempe sordidam parsimoniam? Narrant Bizantium quendam quum mœchum in deformi uxore deprehendisset, dixisse, O miser quid opus est Sapragoræ dote? Age tu quidem misces ac subtaxas reges, quod opes sibi cõparent, regumq; præfectos, tum hos qui dominari in republica primasq; tenere uolunt. At his quidem necessitas est, Dũ ob ambitionẽ, fastum, & inanem gloriam exhibent cõuiuia, largiũtur, satellitiũ alunt, munera mittunt, alũt exercitus, sociorum auxilia redimunt, tu uero tantum negocij sustines, perturbans ac distorquens teipsum, quum cochleæ uitam uiuas, ob animi sordes ac parsimoniã, omnia molesta perfers nullum inde fructũ capiens, haud secus atq; balneatoris asinus, qui quum ligna sarmentaq; deportet, semper tamen fu-

Nihil reliquũ uelut e sacro peracto præter linguã & uentrẽ.

Incomis.

Subtaxas.

Cochleæ uitã uiuere

ὄνος βαλανέως.

Balneatoris asinus.

mo ac fauillis est oppletus, nec unq̃ particeps fit, neque balinei, neq; teporis, neq; mundiciei. Atque hæc dixerim, aduersus insanam istam ac formicarum uitæ simillimam diuitiarum cupiditatem. Est autem & aliud auariciæ genus ferinũ, nempe eius quæ calumniatur, quæ captat hæreditates, quæ circumuenit, quæ pluribus negocijs inuoluit sese, numeratq; quot adhuc ex amicis sint superstites. Atque hæc omnia quũ faciat, nulla tamen ex parte fruitur quæsitis. Itaque quemadmodũ uiperas, cantaridas, ac phalangia magis detestamur, atque odimus, quàm ipsos ursos ac leones, propterea quod interficiant ac perimant homines, nullum usum capientes ex his quos occiderint, ita magis conuenit infensos esse his qui per sordes ac parsimoniam mali sunt, quàm his qui per luxum. Nam alijs eripiunt, quibus ipsi uti, neq; possunt, neq; solent, unde fit, ut illi quidem quum abundant, & quod satis sit habent, indutias agant, abstineantq; à bello, quemadmodum respondit Demosthenes his qui credebant Demadem desijsse malum esse, Iam enim inquit saturum uidetis, ueluti leones. At his qui uersantur in publicis officijs, idq; ad nullam rem, nec iucundam, nec utilem, nullæ prorsus indutiæ, neq; feriæ sunt cumulandi diuitias, propterea quod semper inanes sint, semperq; egeant omnibus. Ac isti sanè dixerit quispiam, liberis & hæredibus seruant ac recondunt opes, quibus dum uiuunt nihil impertiunt. Verum perinde accidit ut in muribus qui in metallis aureis uescuntur arenulis, nec licet per eos auro potiri, nisi mortui sectione aperiantur. Porrò filijs atque hæredibus qua de causa cupiunt multam pecuniam, & amplas relinquere facultates? Nimirum ut hi quoq;

Ferinũ auaritiæ genus.

Simile.

Iam eñ saturũ uidetis.

Mures metallorũ aureorũ arrosores.

quoq; seruent aliis filiis non aliter q̃ faciunt canales fictiles, quæ nihil ipsæ in se recipiũt humoris, sed oẽs alia in alia trãsfundũt aquam, donec aliunde quispiam, uel calumniator, uel tyrannus extiterit, qui custodem illum intercidat, eóque comminuto aliò diuitias auertat, aut donec (quemadmodum dicunt) aliquis qui sit totius generis sceleratissimus, oĩa bona solus deuoret. Non enim seruorum tantum liberi nascuntur lasciui, uerumetiam sordidorum, quemadmodum & Diogenes facete taxauit hoc hominum genus, quum diceret, præstare arietem esse uiri Megarensis, quàm filium, siquidem quum erudire uidentur & instituere perdunt, ac deprauant, inserentes in animos eorum pecuniæ studium, ac parsimoniam, ueluti munitum quempiam locum in hæredibus ædificantes, in quo tuto seruetur hæreditas. Nã hæc sunt quæ monent ac docent, lucrator ac parcito tantiq; teipsum esse putato, quantum habueris. Atqui istud non est instituere, sed cõtrahere, sarciréq; marsupiũ, quo capere seruaréq; possit quod fuerit immissum. Quãq; marsupiũ tum deniq; redditur sordidum ac male olens, posteaq; immissum fuerit argentũ. At auarorum liberi priusq; accipiant diuitias, implentur amore diuitiarum, ab ipsis parentibus, quibus illi sanè dignam pro institutione mercedem rependũt, dum eos non ob id amãt, quod multum ab illis sint accepturi, sed oderunt quod nondum accipiant. Etenim quũ ab illis didicerint nihil admirari præter diuitias, nec aliò uitæ rationes referre, nisi ut q̃ plurima possideant, non sinunt eos uiuere, putantq; tantum sibi adimere tẽpus, q̃tũ illis adiecerit. Quas ob res uiuis adhuc parẽtibus clanculum utcũq; surripiunt, ut uoluptate fruãtur, & tanq;

Melius est uiri Megarensis arietem esse, q̃ filium.

κέρδαινε καὶ φείδου.

Auarorũ liberi.

& tanq̃ de alieno impertiunt amicis, & siquid audierint, insu munt in animi libidinem, uerum ubi defunctis parentibus claues acceperint ac sigilla, tum protinus alia uitæ species, uul tus grauis & austerus atq; ineffabilis, non exercetur lusus co-lophon, non sphæra, non trachelismus, non Academia, non lyceum, sed seruorũ examinatio, singrapharũ inspectio, cũ di spẽsatoribus ac debitoribus disceptatio, tũ occupatio ac soli/citudo, quæ prãdio priuet, quæq; noctu secũ in balneũ agat. Cæterum exercitamẽta, in quibus fuerat institutus, & à qua Dirces negliguntur, quod siquis illi dixerit, non audis philo/sophum, qui possum inquit? Non est mihi ociũ patre mor-tuo. O te miserum, quid tibi reliquit pater, conferendum cũ eo quod abstulit? nempe libertatem & ocium, q̃q̃ non tam ille abstulit q̃ ipsa rerum opulentia, quæ tibi circũfusa tuiq; uictrix, inflammat te, ut apud Hesiodum uxor, absq; titiõe, crudeliq; tradit senectuti, tãq̃ præproperas rugas, & canas inducens animo uidelicet curas, è studio ditescendi, éq; nego ciijs nascentes, per quæ marcescit alacritas, splendor & huma-nitas. Sed dicet aliquis, at non uides quosdam, splendide pe-cunijs utentes? Sed tu (sic enim respondebimus) non audis Aristotelem dicentem alios quidem uti, alios uero abuti, per inde quasi neutrum ad rem pertineat? Verum illos quod est diuitiarum propriũ, nec ornat, nec iuuat, hos uero lædit etiã ac dehonestat. Age sanè, consyderemus in primis quis nam sit usus iste cuius gratia magnifacimus diuitias, num est earũ rerum, quas requirit natura? At in his nihilo plus habent lo-cupletes, q̃ hi qui fortuna sunt mediocri. Verum opulentia res est profecto leuis nec admodum suspicienda, quemad-modum

Hesiodus. ἄτες δαλ8

Diuitiæ nec ornãt nec iuuãt.

modum dictũ est à Theophrasto, si Callias Atheniensium opulentissimus,& Ismenias Thebanorum locupletissimus, hisdem usi sunt,quibus Socrates & Epaminondas. Nam sicut Agathon tibias è conuiuio relegauit ad mulieres,satis esse iudicans confabulationẽ eorum qui aderant,ita stragulas, purpuras,mẽsas preciosas,cũctaq; supuacanea submouerit, q uideat diuites hisdẽ rebus uiuẽtes qbus & pauperes. non

Agathon tibias ex cõuiuio relegauit.

Protinus arenti temonem imposito fumo
Intereatq; labor mulûmq; boumq; ualentum,

Versus Hesiodi.

sed aurificũ,tornatorũ,unguentariorũ,coquorũ,si rerũ inusitatarum luxus per temperantiã ꝓbe eijciat. Quod si ea quæ natura requirit,etiã diuitũ sunt cõmunia,diuitiæ uero sese iactant de superfluis,Scopamq; Thessalum laudaueris,qui rogatus, cur domi tantũ haberet rerũ supuacanearũ & inusitatarum,imò his inquit felices sumus ac beati,non illis necessarijs,uide ne pompã magis ac solẽnes ludos laudare uidearis q̃ uitã. Patriũ Bacchanaliũ festum olim populariter atq; hilariter agebatur,pompa erat amphora uini crematisq;, deinde hircũ trahebat quispiam,hunc alius sequabatur nucũ cophinum gestans,postremo loco phallus erat. At ista nũc despiciunt obscuranturq;,nimirũ dũ obiter circũferũtur aurea uasa,magnificæ uestes,dũ agũtur currus ac personæ,ita quæ erant necessaria atq; utilia in diuitijs,ea sunt obruta supfluis & raris. Verũ plerisq; nostrũ accidit illud Telemachi. Nã ille per imperitiã,uel potius ob rusticitatem,quum Nestoris domum uideret instructam mẽsis,uestibus,stragulis,uino suaui,non admiratus est eum rebus necessarijs & utilibus abundantẽ. Cæterũ apud Menelaum cõspicatus ebur,aurũ & ele-

Bacchanalia.

Homeri uersus.

ctrum, obstupuit dixitq́ꝫ,
Talis adest aula hæc, qualis Iouis altitonantis,
Plurima dictu mira, stupor me habet, aspicientem.
Porrò Socrates aut Diogenes dixisset q́ꝫ multa hic misera, inusitata, stulta, risus me capit aspicientẽ. Quid ais uir muliere deterior? quum debueris submouere purpurã ut illa desineret delitiarũ rerũq́ꝫ peregrinarũ amore laborare, tu cõtra, exornas ædes, perinde quasi theatrũ, aut scenã ingrediẽtib9. Huiusmodi felicitatẽ adferũt diuitiæ quæ sit spectatorũ ac testium, aut certa nulla. At temperatũ esse, philosophũ esse, de diis scire, quæ scitu sunt necessaria, id semper idẽ est, etiamsi uniuersi nesciant mortales, sed propriũ iubar magnamq́ꝫ lucem habet in animo, & gaudiũ domesticũ parit, ipso suo ipsius fruente bono, siue uideat aliquis, siue lateat oĩes, & deos & homines. Huiusmodi quidẽ res est uirtus, ueritas disciplinarum, geometriæ & Astrologiæ, an cõuenit huic phaleras

Puellaria ostentacula.

istas diuitiarũ, monilia, puellariáq́ꝫ cõferre ostentacula? Si nemo uideat, nec aspiciat uere cæcæ sunt, & orbæ luce sunt diuitiæ. Siquidẽ diues quũ solus cœnat cum uxore seu familiaribus, nõ facessit negociũ mensis cõuiualibus, neq́ꝫ poculis aureis, sed utitur quibuslibet, ac plebeis, adest uxor, nullo auro, nulla purpura insignis, sed simplici cultu. Verũ ubi iã cœna, hoc est pompa & spectaculũ adornatur, fabuláq́ꝫ diuitiarũ inducit᷑, tũ è nauibus effert, lebetésq́ꝫ tripodesq́ꝫ ordine, dis

Ex poeta quopiã.

ponũtur lucernæ, cõtrahunt᷑ calices, mutant pocillatores, reuestiunt omnia, omnia mouent, aurũ, argentũ gemmis additũ, palàm se diuites esse cõfitentes, cæterũ abest alacritas, abest tẽperantia, etiamsi solus cœnet.

PLVTARCHI DE CVPIDITATE DIVITIARVM DES. ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE, FINIS.

STEPHANVS NIGER ILLVSTRISSIMO VIRO ANTONIO PRATO VTRIVSQVE GALLIAE MAGNO CANCELLARIO. S. P.



CHæronensis Plutarchus uir illustrissime, cũ Apolloniũ amicũ, filij sibi charissimi immaturum obitum lugentum animaduertisset, ita eum sua est solatus oratiõe, ut non modo gnatũ fato sibi intercæptũ nõ amplius ægreferret, uerũ optime potius sibi, ac filio cõsultum duceret. Nam ad sedãdum eius mœrorẽ ijs utitur rationibus, eiusmodi nitit̃ autoriatib9, atq; exemplis, ut mortem etiam celerrimã non solũ haud esse hominibus malum, sed & bonorum optimum facile persuadeat. Quã utiq; orationem assidua lectione, ac scitu dignam, cum à Plutarcho Græce conscripta sit, nos in Latinum conuertimus sermonem, tibiq; propterea nuncupauimus, ac sub nomine tuo imprimendã curauimus, ut & tuorũ erga nos officiorum apud omnes gratissimũ esset indicium, & qui huiusmodi traductiões uix inspicere dignantur, tua saltem autoritate ducti sæpius perlege

H 2 rent. quæ



rent. quæ profecto apud inuictissimum regem tanta est, ut Antipatro apud Philippum Macedoniæ regem non maior fuerit, nec meherde immerito, ea enim in ijs, quæ tibi ab indyto rege iniunguntur, administrandis, uteris consilij grauitate, ac prudentia, ut quantum ad ea pertinet sapienter expedienda. Rex in utrãq; aurem dormire possit. quocirca ut Aeneas ille, unde Rhomanus populus originem traxit, Troianorum mens à Græcis Ilium obsidentibus dicebatur, ita tu & mens, & oculus tam magnanimi regis, q̃ utriusq; Galliæ merito appellari potes. Neq; enim Aeneas maiorem suo cõsilio rebus Troianis attulit utilitatem, q̃ tu tuo Gallicis adferas. nam in dispiciendis rebus Lynceis uteris oculis, summo in prouidendis consilio, in iudicandis, quid utilitas ciuitatum, quid communis imperij salus, quid res, tempora, poscant semper cogitas, quo fit, ut Rex licet iuuenis, senili tamẽ prudentia præditus propterea etiam ab omnibus dicatur, quia ad imperium optime administrãdum pertinentes, prudentissimis committat uiris. Cæterum si Plutarchi opusculum per nos Latinum factum tibi nõ admodum, elegans uidebitur, tuũ erit, nobis ignoscere, qui Atticũ illũ lepore nostra consequi oratione nequaq̃ ualuimus Vale.

Antipater Philippo a consilijs.

Aeneas Troianorũ mens.

Franciscus Frãciæ rex.

PLVTARCHI

CHAERONENSIS, CONSOLATORIA ORATIO AD APOLLONIVM, STEPHANO NIGRO INTERPRETE.



ON potui iamdiu Apolloni non maximo tecum grauiſſimoq́ꝫ affici dolore, cum filij tui æque nobis ac tibi chariſſimi immaturam uitæ cum morte mutationem percepiſſem adoleſcentis modeſti ſimul, ac temperantis, pietatemq́ꝫ erga deos, ac parentes, necnon & in amicos iura oppido q̃ꝫ egregie colentis, uiſus ſum tamen mihi operæprecium minime facturus, ſi ſtatim ſub obitus tempus te cõueniſſem, idqꝫ, quod accidit, ut æquo ferres animo eſſem exhortatus. cum præſertim & tu animo, ac corpore ob inopinatam conſternatus eſſes calamitatem, & ego neceſſario tua angerer ſolicitudine, neqꝫ enim mediocrium præſtantiſſimi ad repentinos fluxuũ impetus medicinarum confeſtim adferunt remedia, uerũ inflammationis grauedinem abſqꝫ ulla externa unguẽtorum impoſitione ad maturitatem peruenire patiuntur. Poſtea uero q̃ꝫ & tempus omnia ad maturitatem perducere ſolitum calamitati acceſſit. Et tua ſolicitudo amicorum auxilia iam exigere uidetur, bene habere ſum arbitratus, ſi ad relaxandum, ac remittendum dolorem, flebileſq́ꝫ, atqꝫ inanes ſedandos lu

Nõ ſtatim lugentes a luctu dehortandi.

Simile.

Tempus.

Prouerbiū ctus consolatoriæ te participem orationis facerem. animo nanq; male affecto medici sunt sermones, cum præsertim quispiam oportune cor molliat. Nam autore sapiente Euripide, alia alij adhibetur medicina morbo, dolore quidem affecto beneuolus amicorum sermo, fatue uero se gerenti admonitiones. etenim cum multæ sint animi perturbationes, omnium q̄ grauissima est dolor. multi enim dolore iu furorem, nonnulli in incurabiles ægritudines redacti memorant̃ sibijpsis quidam præ dolore manum consciuere. Dolere igitur atq; angi ob defunctum filium, naturalem quidē habet doloris originem, nec in manu nostra positam. Neq; enim illorum accedo sententiæ, qui feram asperamq; laudibus extollunt indolentiam, supraq̄ quod possibile utileq; sit existētem. Hæc enim tolleret ex mutua dilectione beneuolentiam, quam omnium maxime conseruare necesse est. supra modū uero differri, luctumq; adaugere, præter naturam esse cēseo, & ex quadam in nobis insulsa fieri opinione. quo circa hoc quidem ut noxiū ac uile, & quod minime deceat studiosos, omittendum est, mediocris uero haud rejjciendus est dolor. Vtinam minime ægrotaremus inquit Academicus Crantor, ægrotantibus uero aliquis sensus adsit, siue aliquid secetur, siue auellatur à corpore. nam istud nihil dolere non sine magna mercede cōtingit, immanitatis in animo, stuporis in corpore. neq; enim ut in huiusmodi calamitatibus, sapientes uiri doloris omnino sint expertes, neq; ut supra modum uexētur ratio permittit. Illud enim durum penitus ac ferum, hoc uero eneruatum atque effeminatum. prudentissimus ille, qui & modum in rebus tenet, & in degenda uita, non minus quæ

Dolor, naturalis.

Indolentia

Mediocris dolor.

Crātor Academicus

nus quæ

nus quæ eueniunt aduersa, quàm quæ secunda, æquo ferre animo potest. Præmeditatusque fuerit, quod quemadmodum in populari statu Magistratuum habetur sors. Et qui sortitus fuerit, eum imperium administrare oportet, qui uero repulsam passus fuerit, fortunam æquo animo ferre, ita & rerum partitionem citra ullam accusationem obsequenter sequi. nam qui hoc nequit præstare, ne secundam quidem prudenter, ac modeste ferre poterit fortunam. In ijs enim quæ recte dicta sunt, hoc quoque documenti loco habetur, nulla sit tãta felicitas, quæ te adeo extollat, ut tibi plus quàm oporteat, placeas, nec si quid aduersi acciderit, rursus deprimaris, in seruitutemque redigaris, sed idem perpetuo maneas, tuum (ut in igne aurum) solide ingenium seruans. Est enim eruditorum simul ac temperantium uirorum, & aduersus eas, quæ felicitates putantur, eundem esse, & contra infortunia decorum seruare. rationis nanque bene compositæ officium est, uel cum infertur malum declinare, uel illatum corrigere, uel ad minimum redigere, uel patientiam suam fortem ac generosam præstare. nam circa bonum prudentia quadrupliciter se gerit. Cum aut adipiscitur bona, aut tuetur, aut adauget, aut prudenter utitur. hi prudentiæ aliarumque uirtutum sunt canones, quibus ad utramque utendum est fortunam. nullus est enim uir, qui usquequaque felicitate fruatur. & per Iouem parendum est fatis. Nam ut in plantis nonnunquam maxima est fertilitas, interdum sterilitas, & in animantibus quandoque numerosa proles, quandoque nulla, & in mari tempestates, ac tranquillitates, ita & in uita multi, ac uarij casus,

Aequ⁹ animus in degẽda uita. Simile. Documentũ saluberrimum. Felicitates: Infortunia Prudentia quadruplex. Simile.

in ad-

in aduersas circumagunt homines fortunas, ad quas prospi-
» ciens quispiam haud immerito diceret, non in omnibus ge-
» nuit bonis Agamemnonem Atreus, necesse est autem ut &
lætitia, & dolore afficiaris. Natus es em̄ mortalis. Et te quoq;
Menãder. inuito, dijs ita uolentibus erit. Et illud à Menandro dictum.
» Nam si omnium solus natus es Trophime, cum te mater pa-
» riebat, ea lege, ut quæ uelis agas, felicitate perpetuo fruaris, &
» deorum aliquis hoc tibi pollicitus est, merito indignaris. men
» titus enim est, atq; inique fecit. sin autem ijsdem, quibus nos
» legibus uitalem hunc ac cõmunem hausisti aërem, ut tibi ma
» gis tragice loquar, hæc melius & ferenda, & cogitanda sunt.
» Quod autem rationum caput, homo es quo ad summa, rur-
» susq; ad ima, nullum animal mutationē celerius accipit. nec
» id immerito. Nam cum natura infirmissimum sit animal, ma
» ximas res administrat. Cum autem cadit, multa conterit bo-
» na. tu autem Trophime haud quaq; egregia amisisti bona,
» & in præsentia mediocria tibi insunt mala. Quare modeste
» reliqua feras. His tamen ita se habentibus, nõnulli ob nimiã
imprudentiam usq; adeo sunt stolidi, ac dementes, ut paulu-
lum, uel nimia pecuniarum copia, uel magistratus magnitu-
Fastus diuitum ac potentiũ. dine, uel ciuili aliqua gloria honoréq; elati alijs minitentur,
ac conuicijs afficiant, Fortunæ inconstantiam uolubilitatéq;
minime recordati, nec quod perquã facile quæ sublimia sunt,
deprimũtur. Queq; humilia sunt, rursus quam celerrimis for
tunæ mutationibus extollũtur. Est igitur uiri haud recte res
ipsas cogitantis, in re nequaquàm stabili ac firma constantiã
Rota. quærere. Rotæ enim circumactæ nonnunquam altera pars
superne extat, nonnunq; altera. Itaq; ad indolentiam opti-
mum est

mum est remedium ratio, Et per hanc quoddã aduersus For Ratio.
tunæ mutationes munimentum. oportet enim non tantum
seipsum natura mortalem nosse, uerũ & mortalis consortem
uitæ rerumq; perq; facile in contrarium se mutantium. homi
nũ enimuero mortalia & caduca sunt corpora, mortales for-
tunæ ac perturbationes, cæteraq; uitæ accidentia, quæ morta
libus effugere nõ licet. Sed malleo ductis necessitatibus, Tar σφυρηλάτοις ἀνάγκαις.
tari premis ima tenebrosi, ut inquit Pindarus. Vnde Deme-
trius Phalereus, dicẽte Euripide Diuitias esse instabiles ac ca
ducas, unamq; diem hæc quidem ad ima deprimere, hæc ue-
ro ad summa tollere, alia quidẽ recte eum dicere inquit, me-
lius uero fuisset, si nõ unam diem, sed temporis punctum di Temporis punctum oĩa uertẽs.
xisset. Idem enim circulus frugiferis est terræ plantis, & mor
taliũ generi. his quidẽ auget uita, horũ uero deficit, rursusq;
metitur. at Pindarus in aliis, quid autem quis, quid autẽ non
quis, umbræ somniũ homo expresse euidenterq;, atq; artifi- σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος.
ciose hyperbole usus, hominum uitam aperuit. Quid enim
umbra imbecillius? huius autem somnium nemo utiq; alius
exprimere plane posset. hæc secutus & Crantor, cum in filio- Crãtor ad Hippoclẽ.
rum decessu Hippoclem solaret, inquit, Hæc uniuersa uetus
philosophia & loquitur, & hortatur, quorũ si nihil aliud ap-
probamus, uitam saltem multifariam, & operosam, & diffici
lem esse haudquaq; inficiabimur. Nam etiã si a natura hũc
minime habeat morem, nostra saltem causa ad hanc perni-
tiem deuenit, Et incerta hæc fortuna nos a prima origine se-
cuta est, ne in una quidem re sana. nascentibusq; miscetur ali
quis in omni malorum sorte. Semina enim statim mortalia
existentia, eius causæ partẽ assequũtur, ex qua & mala animi

indoles,& morbi,ac dolores, & mortalium ſors nobis adſer-
pſit. Sed quorſum hæc? ut ſciremus nihil omnino eſſe noui,
cum quis malignã experitur fortunam . uerũ omnes eadem
ἄσκοπος ἡ τύχη. pati. inconſyderata namq; eſt fortuna (ut inquit Theophra-
ſtus) & ad ea quæ elaboraueris, auferenda uehemens, nul-
lumq; habens ad perturbandam exiſtimatam felicitatem cõ
ſtitutũ tempus. Hæc enim, & huiuſmodi alia, cum per te con
ſyderare, tũ ex alijs ueteribus ac ſapientibus uiris audire, uni-
Homerus. cuiq; eſt facillimum. quorum primus diuinus eſt Homerus,
dicens, Nil homine imbecillius nutrit terra. nõ enim ſe unq̃
mali quicq̃ in poſterum paſſurum ait, dum uirtutem præ-
beant dij, & genua ſint ualida. Sed quãdo iam mala peragũt
dij, & hæc fert inuitus toleranti animo, talis enim eſt mens
terreſtrium hominum, qualem quotidie agit hominum pa-
ter atq; deorum, & in alijs Tydide magnanime, quid genus
percunctaris, cuiuſmodi eſt foliorum genus, huiuſmodi &
hominum. Foliorum alia quidem uentus decutit, alia pullu-
lans fert ſylua, uerno autem naſcuntur tempore. ſic uirorum
genus, hoc quidem naſcitur, hoc uero deſinit. Quod autem
hac humanæ uitæ ſimilitudine bene uſus ſit, ex ijs conſtat
quæ alibi idem dicit. mortalium autem miſerorum cauſa bel
lum gerere, qui foliorum ſimiles aliàs quidem ualde uigent,
terræ fructum edentes, aliàs uero deficiunt exanimes, nec ul-
Simonides ad Pauſaniã. la ineſt uis. Simonides autem poëta, cum Pauſanias Lacedæ
moniorum rex rebus à ſe geſtis q̃ ſæpiſſime gloriaretur, &
quadam irriſione iuberet, ut ſibi aliquid ſapienter præcipe-
Ne te hominẽ eſſe obliuiſcaris. ret, eius cognito faſtu, ne ſe hominem eſſe obliuiſceretur, con
ſuluit. At Philippus Macedonum rex, cum tria ſibi feliciter
eueniſſe

euenisse sub idem tempus nunciatum fuisset, quod scilicet
quadrigis Olympia uicisset, & Parmenio imperator exerci-
tus Dardanes prælio superasset, præterea quod Olym-
pias uxor masculum sibi filium peperisset, sublatis ad cœlum
manibus, O dæmon, inquit, mediocri hæc aliqua rependas
clade, natura comparatum esse haudquaquàm ignorans, ut
ingentibus fortuna inuideat felicitatibus. Theramenes, qui
unus Athenis de triginta tyrannis fuit, cum domus ruinam
in qua cum multis cœnabat, solus euasisset, ac propterea ab
omnibus beatus prædicaretur, magna uoce clamans, O for-
tuna, inquit, ad quam me igitur seruas occasionem. paulo au
tem post à reliquis contortus tyrannis, uitam finiuit. Per-
quàm egregie autem Poëta circa consolationem probandus
uidetur, cum Achillem hæc Priamo, ad redimendum Hecto
rem profecto, dicentem inducit, Quare age iam, sede super
throno, doloresque in animo iacere permittamus, licet do-
lore affecti. nihil enim conferunt horridi luctus, sic namque
destinarunt Dij miseris mortalibus, ut tristes uiuant, cum
ipsi nullum patiantur dolorem. Duo etenim dolia in Iouis
pauimento sita sunt; donorum unum malorum, qualia præ
bet mortalibus: alterum uero bonorum. cui quidem bona
malis immiscens dederit fulmine gaudens Iupiter, quan-
doque is malum, quandoque bonum sortitur. cui uero de
pernitiosis dederit, hunc contumelijs obnoxium reddit, ip-
sumque mala atque ingens fames per diuinam tellurem
exagitat. Incedit autem nec à Dijs, nec à mortalibus ho-
noratus. at Hesiodus Homero & existimatione, & tem-
pore posterior, qui se Musarum discipulum prædicat, in

ὦ δαῖμον, μέτριόν τι τούτοις ἀντίθες ἐλάττωμα.

Homerus.

Hesiodus.

 dolio

dolio & ipse mala coercens, Pandoram indicat dolium aperientem per omnẽ terram, ac mare malorum copiam dispersisse, sic dicẽs, At mulier manibus magnum auferens operculum, dispersit, hominibus autem curas suo consilio præbuit pernitiosas, sola uero spes in ædibus infrãgibilibus intra dolium, sub labris permansit, nec foras euolauit, dolio em̃ prius opposuit operculum. ast alia innumera in homines exilierũt mala. plena enim malis tellus, refertum mare, morbi autem hominibus quotidiani, hi noctu sponte accedunt, mala mortalibus tacite adferentes, quãdoquidem uocem abstulit consultor Iupiter. Ab his seiunctus Comicus in eos qui huiusmodi calamitates ægreferunt, hæc dicit, si nobis lachrymæ malorum essent remedium, & qui lachrymasset dolere desineret, auro dato lachrymas permutaremus. nunc autem non aduertunt perturbationes, nec respiciũt in istas here, sed eandem uiam, siue fleueris, siue non, ibunt. quid igit᷑ proficiunt? nihil, uerum dolor habet, ut arbores fructum, lachrymas. Et qui Danaën uehemẽter lugentem solatur Dictys ait, Putasne Orcum tuas quicq̃ curare lachrymas, filiumq̃ remissurũ tuum, si ingemiscere uolueris? desine. Quod si uicinorũ mala spectaueris, tua facilius feres, præsertim si cogitare uolueris, & quot mortales in uinculis laborarunt, & quot liberis orbi consenescunt, eosq; qui ex maxima atq; opulentissima tyrannide ad nihilum rediguntur. hæc te consyderare oportet. Iubet em̃ ipsam animo uolutare, qui nam minori, quicq; maiori infortunio agitentur, quo suum facilius ferat. Huc illud quoq; Socratis dictum merito quis traheret, quo censebat oportere, ut infelicitates in commune conferrentur, ut unusquisq;

Menãder.

Dictys.

Socratis dictum.

quiſq; ex æquo partiretur, Futurum autem, ut plures ſuas libenter capientes diſcederent. Vſus eſt huiuſmodi inductione & Antimachus poëta. Lyde enim uxore ſua defuncta, quam uehementer diligebat, doloris ſolamen ſibi fecit Elegiam Lyden denominatã. Nam cũ Heroicas calamitates recenſuiſſet, alienis malis ſuum ſibi minorem reddidit dolorẽ, ut maxime conſtet, eum longe minorem mœrentis reddere opinionẽ, efficereq; ut ſibi perſuadeat, quod ſibi accidit, multo eſſe minus, quàm quantum arbitratur, ſi quis dolore affectum ſolari cupiens, ex aliorum euentis cõmune eſſe multorum, quod accidit, oſtenderit. Aeſchylus autem eos belle increpare uidetur, qui mortẽ malum eſſe opinantur, ſic dicens, Quàm inique mortem odio proſequũtur mortales, quippe quæ maxima multorũ eſt malorum medela. Hunc imitatus eſt, & qui dixit, O mors Pæan, medicus accedas. portus enim proculdubio Orcus eſt per terrarũ orbem. magnũ enim eſt more eius, qui rudente ſe à tẽpeſtate tuetur, audẽter dixiſſe, quis autẽ ſeruus eſt moriendi ſine curis exiſtens? & Orcũ habens adiutorẽ non metuo umbras, nã quæ ſpectant ad mortem, nunquid cũ nobis ualde aſſueta & ingenita ſint, rurſus neſcio quo pacto difficilem afferre dolorẽ uidentur? nã quid mirum ſi fiſſile fiſſum eſt, ſi quod liqueſcere poteſt, delicuit: ſi quod exuri poteſt, combuſtum eſt: ſi corruptibile, corruptũ. quando enim in nobis ipſis non eſt mors? &, ut inquit Heracletus, idem uiuens, & mortuus: uigilans, & dormiẽs: nouum, & uetus. quæ enĩ cecidere, illa ſunt: & illa rurſus quæ cecidere, hæc. nam ut ex eodem luto poteſt quiſpiam animalia fingẽs confundere, & rurſus fingere, ac confundere, atq; hoc uiciſſim

Antimachus. Lyde. Aeſchylus. Mors, medicus. Orcus. Heracletus

incessanter facere, sic & natura ex eadem materia iamdiu quidem nostros ædidit auos, & continuo post eos genuit parentes, mox nos, deinde alios, ad alios circulari quodā modo ꝓducet, & hic nascēdi fluuius perpetuo fluens nunq̄ꝫ quiescet. & rursus qui huic opponitur, moriendi, siue Acheron à poëtis, siue Cocytus appellatus. prima igitur causa quæ solis lucē nobis ostendit, eadem & tenebricosum ducit Orcum, & nūquid huiusce rei esset imago, qui circa nos est aër, diem ac noctem per uices faciēs, uitæ ac mortis, somniq̄ꝫ ac uigiliæ inductiones. quocirca nostrū hoc uiuere, fatale quoddā debitum esse dicitur, utpote reddendum à proauis nostris mutuo acceptum, quod facile ac citra gemitum restituendum est, cum à quo accepimus, exigitur. hoc em̄ pacto uideri gratissimi poterimus. Existimo autem naturam ipsam cum tantam uitæ breuitatem nullo ordine uidisset, ut mortis terminus lateret, uoluisse. hoc enim fuit melius. Nam si præuidissemus, nōnulli mœroribus contabuissent, & ante mortem decessissent. aduerte autem uitam ipsam cum doloribus refertam, tum multis solicitudinibus exhaustam, quas si recensere uellemus, uehementer ipsam cōdemnaremus. Et quæ apud quosdam obtinuit, ueram opinionē redderemus, quod scilicet lōge sit melius mori, q̄ꝫ uiuere. Itaq̄ꝫ Simonides, hominū inquit modicæ quidē uires, inanes uero curæ, uitæq̄ꝫ breui labor supra laborem, & mors crudelis atq̄ꝫ ineuitabilis imminet. Illius em̄ æqualem sortiti sunt portionem & boni, & quicunq̄ꝫ est malus. At Pindarus, unum inquit ad bonū duobus simul detrimentis uescuntur mortales, immortalesq̄ꝫ manere nequeūt. Inepti ad modeste ferendum. Sophocles. Tu quod uir mortalis

[Margin notes: Acheron. Cocytus. Aer. Fatale debitum. μοιρίδιον χρέος τὸ ζῆν. Meli⁹ mori q̄ uiuere. Simonides. Pindarus. Sophocles]

talis perierit, ingemiscis, cum tibi incertũ sit, an quod futurũ est, quicq̃ lucri afferat. at Euripides cuiusmodi mortalia naturam habeant nosti n? nõ utiq; (ut puto) Vnde nam? Quare audi me: omnibus est hominibus moriendũ, nec inter eos quispiã est, qui utrũ sit cras uicturus, nouerit. neq; eñ exploratum est, quo fortuna tendet. Huiusmodi autẽ existente hominũ uita, cuiusmodi hi asserunt, cur non eos potius beatos ducere cõuenit, q ea quæ in ipsa uita est, seruitute soluti sunt, quàm miserari ac lugere? quod multi per ignorantiã faciũt. Socrates similẽ esse mortẽ dicebat aut ꝓfundissimo somno, aut peregrinationi longæ ac diuturnæ, aut cuidam corporis atq; animi interitui. proptereaq; nihil mali esse in morte. singula sic percurrẽs ostẽdebat. Si eñ somnus est aliquis mors, & dormientibus nullum est malum, constat, ne mortuis quidem ullum esse malũ, atq; quod suauissimus sit somnus profundissimus, quid opus est dicere. cunctis eñ hoc exploratũ est. testatur & Homerus de ipso somno dicẽs. profundus dulcissimus morti assimilatus, multis autem in locis & hæc dicit, ibi somno occurrerũt mortis fratri. somno & morti gemellis, facie atq; aspectu, eorũ similitudinem indicãs. gemella enim similitudinẽ maxime ostendunt. est rursus ubi dicit mortem esse æneum somnum, nullum esse in morte sensum nos docere conatus. non incongrue definisse uidetur & qui dixit somnũ parua esse mortis mysteria. somnus enim certa est mortis imitatio. oppido autẽ q̃ sapienter & Cynicus Diogenes somno deditus, uitamq; relicturus excitãti ipsum medico, & num molestiæ quicq̃ ipsi inesset, percunctanti, nihil respondit, molestiæ mihi inest. fratrẽ enim frater præuenit, somnus uidelicet

Euripides.

Socrates. Mors quibus rebus similis.

I

Homerus.

Somnus.

ὕπνος τὰ μικρὰ τοῦ θανάτου μυστήρια.

ὁ γὰρ ἀδελφὸς ἀδελφὸν προλαμβάνει.

II uidelicet mortem. Quod si peregrinationi assimiletur mors, ne sic quidem malum est, nunquid autem è contrario bonũ? nã corpori inseruire, atq; ipsius affectibus degere, ex quibus auulsa mens mortalibus adimpletur nugis, felix ne quid, ac beatum? Immensa namq; nobis, inquit Plato, ob necessariũ alimentũ præbet negocia corpus, præterea si qui morbi inciderint, ne perspiciamus ut sese res habent, impedimẽto sunt. sed amoribus, ac cupiditatibus, terroribusq; ac uarijs imaginibus fatuitatibusq; nos refertos reddũt, ut quod planè dici solet, nihil omnino nobis ab ipso corpore sapere contingat. neq; eñ quicq; aliud præter bella, & seditiões, pugnasq; corpus continet, & quæ ab ipso proueniunt cupiditates, Nam propter pecuniarũ possessionem omnia excitantur bella, pecunias autem corporis causa cogimur comparare huius obsequijs inseruientes, & ex hoc nullum ob hæc omnia philosophiæ ociũ datur. Quod autem omniũ est postremũ, si quid nobis ab ipso ocij fuerit, cõuertamurq; ad id consyderandũ, quod ubiq; in quæstiones incidit, tumultum nobis ac perturbationem præbet, & usq; adeo percellit, ut uerum cernere nequeamus, quare re ipsa nobis indicatũ est, carendum esse corpore, animóq; ipso res spectãdas, si quid unq; liquido ac syncere cognituri simus, & tunc, ut uidetur, nobis erit quod exoptamus, & quod dicimus diligere. nã post mortẽ aderit prudentia, ut ratio indicat, quæ uiuẽtibus nulla est. si autem fieri non potest, ut cum corpore quicq; dilucide cognoscamus, de duobus est alterum, aut nusq; scientiam cõsequi licet, aut defunctis tantum, tũc enim ipse per se à corpore seiunctus erit animus, prius uero nequaq;, & tantisper dum uiuimus, hoc pacto,

Plato.

Corpus.

Bellorum origo.

Nihil nobis cũ corpore.

pacto, ut uidetur proxime ad ſcientiam, ac rerum cognitionẽ accedemus, ſi cum corpore minime uerſati fuerimus, nec quicquam cum eo, niſi urgente neceſſitate cõmunicauerimus, nec huius natura expleamur, ſed ab ipſo puri fuerimus, donec deus ipſe nos abſoluerit. Itaq; corporis quidem inſipientia ſyncere liberati, ut par eſt, cũ talibus erimus, per noſmetipſos omne ſyncerum cernentes, hoc autem eſt uerum. nec enim polluto purum attingere fas ſit. Quare etiam ſi mors ipſa in quẽpiam aliũ traducere locum uidetur, non eſt propterea malũ, nunquid & inter bona eſſe oſtẽditur? ut Plato indicauit, quo circa oppido quãdiuine, hæc Socrates coram iudicibus dixit, mortẽ timere o uiri nil aliud eſt, quã cũ minime ſis, uideri ſapiẽs. Eſt enim id uideri ſcire, quod neſcias. nam nemo nouit mortem. ipſa autem eſt homini omnium bonorum maximum. Formidant uero ipſam, perinde ac ſi cunctorum eſſe malorum maximum non ignorarent. His adſtipulari uidetur, & qui dixit, nemo formidet mortem, non modo laborũ, uerũ & maximorũ malorũ ſolutionẽ. Hæc uidetur & numen teſtari, multos eñ accepimus pietatis cauſa hoc donũ à dijs cõſecutos, quorũ alios quidem, ne ſupra modũ oratio protrahatur, omittam, eos uero memorabo, qui maxime ſunt inſignes, atq; in omnium ore uerſantur. Primum itaq; tibi quæ ad Cleobim ac Bitonem adoleſcentes Argiuos pertinent, enarrabo. aiunt enim cum ipſorum mater Iunonis eſſet ſacerdos, tempus ut templum aſcenderet aduentaſſet, mulis qui uehiculum traherent ceſſantibus, horáq; inſtante eos currũ ſubijſſe, matremq; ad Iunonis ædem aduexiſſe. matrẽ autẽ filiorum pietate ſummopere gauiſam precibus petijſſe, ut

Socrates ad iudices

Mors.

Cleobis. Bito.

quod optimum homini esset, ipsis à deo daretur. hos autem somno traditos non amplius surrexisse, cum dea pietatis præmium mortem donasset. Agamedem uero ac Trophonium ait Pindarus, cum templum Delphis condidissent, laboris mercedem ab Apolline petijsse, eum autem septimo post die, se ipsis redditurum pollicitum fuisse. Et ut interea epulis uacarent præcepisse. qui cum mandatis obsecuti fuissent, septima nocte somno oppressi, uitam finiere. fama est, & ijs qui à Bœotijs ad Apollinem missi fuerant, ex Pindari mandato, quid homini optimum esset sciscitantibus Promãtim, hoc est Pythiam respondisse, quod & ipse minime ignorat si eorum quæ de Trophonio, atque Agamede literarum monimentis mandata sunt, ipse est autor, quod si periculum facere uult, haud multo post ipsi exploratum fore. Quæ cum audiuisset Pindarus, ad obitum spectantia cœpit consydera re, nec multo post decessit. Quæ uero ad Italum Euthynoum spectant, huiusmodi fuisse autumant. Genitum quidem ipsum Elisio patre Terinensi, opibus ac gloria inter suos ciues primario, sed cum ipse nulla euidente morbi causa decessisset, suspicari cœpisse Elisium, quod & alius pariter fecisset, nunquid ueneno esset sublatus, cum præsertim sibi in tanta pecuniarum affluentia esset unicus. ambigentem itaque quonam pacto huiusce rei periculum faceret, Psychomantiõn adijsse, ubi cum de more sacrificasset, somno se tradidisse, atque huiusmodi spectasse uisionem, existimasse scilicet patrem suum ad se accessisse, quem cum uidisset, enarrasse illi quæ ad filij animam pertinerent, rogasséque, ut mortis autorem inueniret, ipsum autem huius rei causa ad te ueni respon-

Agamedes Trophonius.

Bœotij ad Apollinẽ.

Promãtis.

Euthynous.

ψυχομαντεῖον.

respondiſſe. uerum ab hoc accipe, quæ tibi adfero, ex iis enim ea omnia percipies, à quibus ſolicitudine afficeris. fuiſſe autem quem ſignificabat adoleſcentulum ipſum ſequentem, qui ſuum ſibi filium uſque quaque referebat, percunctatum itaque fuiſſe quis nam eſſet ipſumque reſpondiſſe, Dæmon tui filij, ſtatimque literulas porrexiſſe, quibus apertis, hæc tria inerant ſcripta, perſcrutabaris ſtulte Eliſi uirorum mentes, Euthynous iacet fatali læto, nam ne parentibus quidem conferebat, ut uiueret. Sic itaque tibi ſe habent quæ à ueteribus literarum monimentis mandata ſunt.

Quod ſi mors penitus eſt interitus, corporiſque atque animi ſolutio, hoc enim Socraticæ coniecturæ tertium erat, ne ſic quidem malum eſt mors. nullus eſt enim in ipſa ſenſus, quinimo omnis eſt doloris ac ſolicitudinis liberatio. Nam ut nihil boni nobis ineſt, ita nihil mali. haud ſecus enim bonum, ac malum circa id quod exiſtit ac ſubſiſtit fieri ſolet. ei uero quod è medio ſublatum ſit, horum neutrum ineſſe poteſt, eodem itaque ſtatu defuncti conſiſtunt, quo fuerant priuſquàm naſcerentur. ut igitur nobis antequàm naſceremur, nec boni nec mali quicquam erat, ita ne poſt mortem quidem, & quemadmodum quæ ante nos erant, nihil ad nos pertinebant, ſic quæ poſt nos erunt, noſtra nihil intererunt. dolor etenim non attingit defunctum. idem enim dico eſſe mori ac ſi nunquam natus eſſes. quandoquidem idem eſt circa obitum ſtatus, qui priuſquàm oriremur fuit. Quare putáſne intereſſe non naſci, uel natum occidere? niſi & domus & ueſtis noſtræ poſt perniciem ac corruptionem aliquid eſſe diſcriminis ſuſpicaris, ab eo quod III.

erant prius quam perficerentur, quod si in ijs nihil omnino est, constat ne in morte quidem, si ad eum qui ante ortum fuerat, statum respexeris, ullam esse differentiam. Scitum est enim illud Archelai, hoc inquit quod malum dicitur mors, solum ex ijs, quæ putantur mala, præsens quidem neminem unquam dolore affecit, absens uero atq; expectatũ mœrorem affert. Nam proculdubio nonnulli propter imbecillitatem, & eam quæ morti infertur, calumniam ne moriantur, obeunt. Pulchre igitur Epicharmus concretus inquit est, ac discretus, & rursus abijt, unde uenerat. terra quidem in terram, spiritus ad supera, quid horum graue, ac difficile? nihil. Cresphontes uero apud Euripidem de Hercule loquẽs, si, inquit. sub ima habitat tellure inter eos, qui non amplius sunt, nihil utiq; poterit, hoc mutãs dicere poteris. si sub inferna habitat tellure inter eos, qui decessere, nihil utiq; patietur. Nobile est & Laconicum illud, nunc nos, antea alij uigebant mox alij, quorum nos genus, non amplius cernemus. Et rursus, hi autem obierunt, nec uiuere, nec mori honestum reputantes, uerum utraq; hæc honeste finire. Valde pulchre & Euripides de ijs, qui diuturnas patiuntur ægritudines, ait odi quicunq; uitam cupiunt producere esculentis, ac poculentis, necnon & magicis artibus perennem abducentes fluxum, ne moriantur, quos oportebat cum nihil prosint, terrarum orbi interire, & à uiuentium conspectu abesse. at Merope uiriles sermones proferens mouet theatra talia dicens. Decesserunt mihi liberi non uni mortalium, nec uiro solæ priuatæ sumus, uerũ innumeræ eandem, quã ego exegerunt uitam. His merito qspiam hæc adderet, ubi nam ueneranda illa? ubi magnus Lydiæ rex

Archela°.

Epicharmus.

Euripides

Laconica cantio.

Euripides.

Merope.

diæ rex Crœsus, aut Xerxes? qui grauem Hellespontici maris ceruicem iunxit ponte omnes Plutonem, atq; obliuionis domos adierunt, pecunijs unà cum corporibus absumptis. At per Iouem multos ad luctus ac fletus immatura mors excitat, uerum & hæc tam facili indiget consolatione, ut à Poetarum obuio quoq; excogitatam cõsequi ualeas. nã uide quid de hac Comicorum quidam ei dicat, qui intempestiuã ægre ferebat mortem. postea si utiq; nosces uitam, quam non uixit feliciter uicturum, mors minime oportuna, sin autem incurabile aliquid attulisset uita, te fortasse beneuolentior ipsa extitit. cum autem minime constet utrum uita decedens, & maioribus solutus malis, ex usu suo quieuerit, an non oportet non perinde ægre ferre, ac si ea omnia amisissemus, quæ nos ab eo consecuturos opinati sumus, Haud enim inepte q apud Poëtam est Amphiaraus Archemori matrẽ solari uideri posset, quod infans filius, & oppido q̃ immaturus uitã finisset, sic etenim ait, mortaliũ est nemo in lucem editus, qui non laboret, & sepulturæ mandet liberos, & alius nouos rursus acquirat, ipseq; mortem oppetat, & ob hæc tristãtur mortales, telluri inferentes? Hanc autem necesse est haud secus uitam ac frugiferam metere spicam, & hunc quidem esse, illum uero minime, quid opus est hæc ingemiscere? quæ ut secundum naturam pertranseant oportet. nam quod necessario cõtingit, ægre non est mortalibus ferendum. In summa unũ quemq;, & secum consyderare oportet, & alijs diligenter percurrere, non longissimam uitam, sed uirtute præditam esse optimam, neq; enim qui plurima ad citharam cecinit, quiq; Rhetorum more dixit, uel nauis clauum rexit, sed qui bene,

Immatura mors.

Amphiaraus.

Archemorus.

Optĩa, uirtute prædita uita, nõ quæ sit longissima.

τὸ γὰρ καλὸν οὐκ ἐν μήκει χρόνου θετέον.

laude afficitur. bonũ eñ nõ in tẽporis diuturnitate. uerũ in uirtute, oportunáq; cõcinnitate ponendũ est. Hoc etenim felix ac dijs gratum esse existimatur. Propterea igitur heroum præstantissimos, & à dijs genitos priusq; senescerent, uitam reliquisse Poëtæ nobis tradidere. neque enim ille, quem ægida gestans Iupiter ex corde diligit. omniq; beneuolẽtia prosequitur Apollo, ad senectæ limen peruenit. Oportunum enim tẽpus longæuę ætati ubiq; præstare uidemus. nam ut inter plantas optimæ habentur, quæ modico temporis interuallo plurimos ferunt fructus. Ita inter animantes, à quibus multam, quæ uitæ intersit, consequimur utilitatem. multum utiq; temporis, aut parum minime referre uidetur, si ad infinitum respexeris seculum. mille enim, ut Simonidi placet ac decem annorum milia, punctus est quidã indeterminatus, quinimo breuissima quædam puncti portio. Nam & animalibus illis, quæ ut ab Historijs percipimus, iuxta Pontum genita, unum degunt diem, mane orientia, meridie uigentia, uesperi senescentia, atque obeuntia, si humanus animus, ac ratio singulis claretur, noster hic affectus inesset, eademque utique contingerent, ut quæ ante meridiem decessissent, luctum ac lachrymas præberent, quæ uero integrum uixissent diem, penitus felicia haberentur. modus enim uitæ, non temporis prolixitas bonum appellandum est. Inanes multæq; fatuitatis huiusmodi esse exclamationes existimandum est, at non oportebat iuuenem existẽtem rapi. quisnam diceret, quod oportebat. multa autem & alia, in quibus dicere quispiam minime fieri oportebat, facta sunt, & nunc quoq; fiũt, ac sæpenumero fient. neque enim condituri ad uitam leges adsumus

Heroes.

Simile.

Simonides

Exclamationes fatuæ.

adsumus, sed à dijs constitutis, qui omnia moderantur, fatiq; ac ꝓuidentiæ legibus obsecuturi. Quid aũt q sic mortuos lugent sui ne ipsorum causa lugẽt? an eorum qui decesserunt? si sui ipsorum causa, quod aliqua in se ab ijs qui mortui sunt proficiscente uoluptate, aut usu, aut senili educatione priuati sint, seipsum amans doloris est prætextus, neq; enim illos, sed suas ipsorum utilitates lugere uidebuntur. Sin autem defunctorum causa lugent, cum constituerint in nullo eos uersari malo, omni soluent dolore, ueteri ac sapiente adducti ratione, quæ admonet, ut bona quidem quàm maxima efficiamus, mala uero contrahamus ac comprimamus. quod si luctus bonus est, quamplurimum ipsum efficere ac maximum decet, sin uero, ut ueritas habet, malum esse fatemur, eũdem contrahere, & q̃ꝫ minimũ reddere ac pro uiribus delere oportet. Quod autem hoc sit facile, ex huiusmodi constat consolatione. Aiunt enim ex uetustis philosophis quendã ad Arsinoën reginã, quæ filium lugebat profectum, huiusmodi habuisse orationẽ. Quo tempore Iupiter honores dæmonibus partiebatur, accidit, ut luctus non adesset, sad iam distributis accederet. Verum cũ & ipse à Ioue peteret, ut aliquis sibi quoq; honos daretur, ambigens Iupiter quam ipsum honore afficeret, omnibus iam absumptis, eo tandem, quo defunctos prosequimur donauit honore, lachrymis scilicet ac doloribus, queãdmodũ igitur cæteri dæmones eos summopere diligũt, à quibus colũtur, eodẽ pacto & luctus ò mulier, si eũ spreueris, ad te nũq̃ꝫ accedet. Sin aũt à te fuerit diligenter honoratus ijs, quos assecutus est honoribus, doloribus uidelicet atq; eiulatib⁹, te amabit, & huiusmodi aliq̃d tibi ꝑpetuo suggeret, cuius

Obsequẽdũ deo & prouidentiæ.

Sui ipsorũ causa.

Defunctorũ gratia.

Bona dilatanda.

Mala contrahenda.

Arsinoe.

Luctus dæmon.

geret, cuius causa à te assidue ueneretur. Mirum itaq; immodum sua hic oratione mulieri persuasit, ut omnem luctum lachrymasq; deponeret. In summa autem dicere quispiam lugenti posset, utrum desines unq; angi? an perpetuo, ac per totam uitam in dolore uersari oportere arbitraberis. si enim in hac semper ægritudine permanseris, perfectam tibi ipsi miseriam, amarissimamq; infelicitatem ob animi uilitatem molliciemq; præbebis. Sin uero depositurus es quandoq;, cur non in præsentia deponis? teq; ipsum ab infortunio abstrahis? quibus enim rationibus procedente tempore usus te absolues, has nunc proponens erumnis te libera. Nã & in his quæ corporibus accidunt morbis, præsentanea, ac celerrima remedij uia præstantior. Quod igitur es tempori gratificaturus, id rationi, atq; eruditioni elargire, teq; ipsum malis exolue. Atqui non sperabam inquies, me hæc passurum, neq; expectabam. At te expectare oportebat, rerumq; humanarũ incertitudinem, ac uanitatem fuisse præmeditatum, nec improuisus nunc, ut ab hostibus repente inuadentibus deprehensus esses. Pulchre autem, qui apud Euripidem est Theseus, aduersus huiusmodi se parare, ac munire uidetur, ait ẽm ille. Ego autem à sapiente quodam edoctus in solicitudines, ac calamitates coniectus sum. Exilia mihi ipsi à patria mea, proponens, & immaturos obitus, malorumq; alias uias, ut si eorum aliquid, quæ mente agitaueram, passus essem, non mihi nouum atq; inopinatum accidens magis morderet. Ignobiliores uero, ac minime exercitati ne ad ea quidem consultãda, ac prospicienda se quandoq; conuertunt, quæ & maxime deceant, & plurimum conferant, sed ad extremas cõuertũtur

Tempus.
Ratio & eruditio.
Non expectabam.
Theseus apud Euripidem.

miserias

miserias, in quo nulla est culpa, corpus ulciscẽtes, & quæ haud ægrotant secundum Achæum simul dolere cogentes. Quocirca & Plato oppido ꝗ̃ belle admonere uidetur, in huiusmodi calamitatibus quiescere, cum quid bonum sit, quidúe malum minime constet, nec quicꝗ̃ lugenti in posterum prosit. Tolli enim iubet è medio omnem dolorem super eo, quod accidit consultando, & uti in talorum iactu ad ea, quæ cecidere, sua ipsius disponendo, utcũqꝫ optime habere ratio tenet. Itaqꝫ minime decere, sicubi offenderimus, perinde, ac pueros quod percussum est, attingentes exclamare, sed assuefacere animũ, ut ꝗ̃ celerrime remedium petat, quodqꝫ cecidit, atqꝫ ægrotauit, corrigat medica arte lugubrem delentes querelã. Lyciorum legum latorem suis præcepisse ciuibus ferunt, ut quoties in luctum incidissent, ueste induti muliebri lugerent, cum indicare uellet, huiusmodi affectum muliebrem esse, & haud quaꝗ̃ illustribus uiris, liberalesqꝫ disciplinas sibi uẽdicantibus congruentem. Fœmineum proculdubio & imbecille, ac minime generosum est lugere. Mulieres enim libentius ꝗ̃ uiri luctibus indulgent, & barbari ꝗ̃ Græci, & qui deteriores sunt, ꝗ̃ qui præstantiores, & inter ipsos quoqꝫ barbaros non nobilissimi Celtæ, ac Galatæ, cæteriqꝫ grauiori fastu prædíti, sed potius si qui Aegyptij fuerint, Syriqꝫ, ac Lydi, & quicunqꝫ eorum similes, quorum nonnulli (ut historiæ monimẽtis mandatum est) scrobes subeuntes, plures ibi dies immorãtur, nec solis lucem cernere exoptant, cum is qui decesserit ipsa priuatus sit. Ion igitur Poëta tragicus horum fatuitatis haud ignarus, quandam induxit dicentem, Egressa sum nostrorum nutrix liberorum lugubribus relictis foueis. Barba

Quiescendum.

Talorũ iactus.

Qđ male cecidit, arte augendũ.

Lycij.

Celtæ barbarorũ nobilissimi, hoc ẽ, Galli, & Germani. Nã ueteres Græci Germanos omneis & Gallos uocabant Celtas. Sicut Roma-

ni Gallorũ uocabulo, Germanoſ etiã cõplectebãtur. Quæ res anĩaduerſa, multas lites dirimit de regionum nominibꝰ altercantiũ

rorum autem quidam partes etiam corporis abſcindunt, na-
res ſcilicet atq; aures, reliquum quoq; corpus plectentes, dum
ſe defunctis gratificari arbitrantur, ſi à naturali modeſtia in
huiuſmodi diſceſſerint mœrore. At per Iouem quidam ſunt,
qui non omnium defunctorum cauſa lugendum eſſe arbitrã
tur, uerum eorum, qui immaturi rapiantur, quod eorũ nihil
aſſecuti ſint, quæ in uita reputãtur bona, utpote nuptiarum,
diſciplinæ, integritatis politiæ, magiſtratuum, hæc enim eſſe,
quæ eos maximo afficiant dolore qui aliquem intempeſtiuè
amiſerint, quod ſibi præter decentem ſpem ablatus uideatur,

Luctus ob immaturã mortem.

cum ignorent præcocem mortem, ſi hominum naturam re-
ſpexeris, nihil à ſerotina differre. Nam ut propoſito ad com-
munem patriam neceſſario, & quod recuſari non ualeat, iti-
nere, hi quidem præueniunt, alij ſequuntur, omnes uero ad
idem proficiſcuntur, Sic cum ad fatum tendimus, nil amplius
cõſequuntur ſerius profecti, quàm qui ocius acceſſerint, quod

Simile de multis eodem contẽdentibus.

ſi immatura mors malum eſt, maxime immatura puerorum
eſſet atq; infantium, & adhuc magis eorum, qui nuper geniti
ſunt. At horum obitus facile atq; æquo animo ferimus, eo-
rum uero, qui in profectiore iam ætate cõſtituti ſunt, ægre ac
moleſte, propter inanis ſpei figmentum, cum iam tantorum
firmam eſſe permanſionem arbitremur. Quod ſi uitæ huma
næ tempus uigeſimo terminaretur anno, quintum ac deci-
mum natum annum non utiq; immaturũ decedere arbitra-
remur, ſed ſufficientẽ ætatis modum habentem. Eum uero, q
præſcriptum uiginti annorũ numerum compleſſet, uel proxi
me acceſſiſſet, omnino beatum diceremus, utpote qui feliciſſi
mam, atq; integerrimam peregiſſet uitam. Sin autem ducen

torum

torum esset annorũ, qui centum annos natus decessisset, eum penitus immaturum esse censentes ad querelas, ac lachrymas conuerteremur. Constat igitur cum ex his, tum ex superius prædictis, eam quoq; mortem, quæ immatura dicitur, nos perq; facile solari posse. Minus utiq; Troilus, uel Priamus ipse lachrymasset, si uigenti adhuc imperio, & in tantis fortunis, quas lugebat, prius mortem obijsset. Qualia igitur sunt, quæ apud filium Hectora disseruit, monens ut à prælio aduersus Achillem recederet, in quibus ait. At ingredere mœnia fili mi, ut Troianos ac Troianas serues, ne magnam Pelei filio gloriã exhibeas, tu uero chara priueris uita. Præterea me miserum atq; infelicem adhuc sapientem miserare, quem pater Saturnius in senectutis limine tristi cõsumet fato, multa cernentem mala, filios interemptos, tractasq; filias, & dirutos thalamos, infãtesq; liberos humi prostratos in graui prælio, me autem ipsum omnium postremum in primis foribus efferatæ ac sæuæ canes distrahent, cum quispiam acuto me petens ferro, è membris abstulerit animum. sed cum interempti senis canum caput canamq; barbam, ac pudenda deturpauerint canes, hoc utique miserabile miseris mortalibus. sic fatus senex, canos de capite crines manibus euellebat, nec tamen Hectoris animo persuadebat. Cum itaque quàm plurima tibi super hac re exempla sint, existima multos magnis atque arduis morte absolui malis, quæ si diutius uixissent, omnino experti fuissent quæ ut orationis modo parcerem omisi, hijs quæ dicta sunt, contentus ad persuadendum, ne plusquàm & natura & modus exigit, ad inanes luctus, ignobilesque, ac degeneres eiulatus ac la-

Troilus. Priamus.

Hector, Achilles.

Mors a multis mala sæpe liberat.

Nõ sponte incidisse.

mentationes conuertaris. Nam siquis non sponte in infortunium inciderit, non mediocre est (ut Crantor ait) aduersus fortunam leuamen. Ego autem dicerem maximum id esse in dolentiæ remedium. Eum autem qui uitam cum morte commutauit, diligere, atq; amare non in eo est, quod doleas, sed in eo quod dilectum iuues. Est autem defunctis utilitas, qui per bonam memoriam exhibetur honor. Nullus enim bonus fletibus dignus, sed hymnis ac laudibus, neq; luctu, uerũ inclyta memoria, nec dolorem inferentibus lachrymis, sed urbanis primitijs. siquidem defunctus sanctiorem est uitam cõsecutus, cum præsertim corporis seruitio, hisq; indomitis solicitudinibus, ac calamitatibus solutus sit, quas necesse est, ut q mortalem sunt uitam sortiti, sustineant, donec destinatum uitæ cursum peregerint, quem nobis natura dedit, nõ in omne tẽpus, sed ita singulis distribuit, ut fatorũ leges partitæ sunt. Quare minime decet, ut qui recte sapiunt, plusq; & natura & doloris animi modus exigit, ad inanes ac barbaros luctus deferantur, & quod multis iam contigit, expectent, ut priusq; luctus expellant, dolore adhuc affecti uitam finiant, & in luctuosis ac lugubribus uersantes infelicissimum tumulum cõsequantur, tristibus & à nulla ratione profectis malis unà cũ ipsis sepulturæ mandatis, ut Homericũ illud merito dici possit, ad hos autem lugentes niger accessit Hesperus. Quocirca ipsis sæpenumero dicere oportet. Quid nam? desinetis unq; dolere? an in perpetuo per totam uitam uersabimini calamitate? Nullo enim carere fine luctum existimare extremæ dementiæ est, cum præsertim uideãt eos quoq;, qui grauissimo dolore, maximoq; luctu affecti fuerint, temporis accessu mitiores

Iuuandi mortui.

Honor per bonã memoriam.

Inanes & barbari luctus.

tiores

tiores teddi, & in quibus monimentis uehementer conquerebantur, flentes ac pectora plectentes lautissimas epulas, cum Musicis, alióq; luxu constituere. Insaniētis igitur est sic suspicari perpetuo permansurū luctū. Sed si cogitarent, quod desinet aliquo facto, cogitare præterea possent, tēpore uidelicet aliquid faciente. Quod enim factū est, ne à dijs quidem infectū fieri potest. Itaq; quod nūc præter spem atq; opinionē nostram contigit, id indicauit, quod re ipsa circa multos fieri cōsueuit. Cur igitur id nos ratione dictante percipere haud possumus, neq; excogitare, quod plena quidē malorū est terra, plenum mare, & talia mortalibus mala malorum, circūq; fata feruntur. Inanis autem ingressus ne in æthera quidem. A multis enim ac sapientibus uiris (ut Crantor ait) non nūc, sed iamdiu deplorata sunt humana, pœnam arbitrantibus esse uitam, & primo natum esse hominem, calamitatem maximam. Hoc autem inquit Aristoteles, & Silenum captum Midæ indicasse. Sed melius est sua ipsius philosophi uerba apponere. Ait autem in eo uolumine, quod Eudemus, siue de anima inscribitur. Omnium optime ac beatissime, nō modo beatos, uerumetiam felices esse defunctos arbitramur, & eos accusare, ipsisq; utpote melioribus ac præstantioribus iā factis maledicere impium existimamus. & hæc adeo uetera, atq; antiqua perficere apud nos institutum est, ut neq; temporis initium, neq; qui primum hæc constituerit, ullus omnino sit, qui nouerit. Sed infinitum iam sæculū perpetuo instituta sunt. Præterea in ore hominum esse uides, antiquo multorum annorum tēpore uulgo circūferri. Quid hoc inquit? & ille respondens. Non nasci inquā omnium optimum, mor

Tēpus adiuuat.

τὸ μὲν γὰρ γεγενημένον, οὐδὲ θεῶν δυνατόν ἐστι ποιεῖν ἀγένητον.

Crantor.

Vita, pœna.

Silenus.

Eudemus Aristotelis.

Defuncti, beatissimi.

tuum autem esse, longe esse melius, quàm uiuere, multisque numen ipsum, sic testatum fuisse. ferunt utiq; illi Midæ Silenum iam captum post uenationem percunctanti ac sciscitanti quidnam esset hominibus optimum, quidque omnium maxime optabile, primum quidem nihil uoluisse dicere, sed silentinm tenuisse. Postquàm uero omnes machinatus machinas, uix ad loqueudum adegit, sic coactum dixisse, Demonis laboriosi, fortunæque arduæ ephemerum, id est unius diei semen, quid me ea cogitis dicere, quæ uobis melius est ignorare? cum propriorũ nanq; malorum ignorantia lætior, ac iucundior est uita. Nasci autem hominibus, non omnium omnino optimum, nec optimæ est particeps naturæ. Optimum est enim omnibus non nasci, quod tamẽ post hoc aliorum omnium est potissimum ac factu facile, sed secundum, hoc est scilicet, genitos quàmcelerrime interire. Constat igitur Silenum his uerbis indicasse, longe esse homini melius mortem obire, quàm uitam agere. Infinita autem huiusmodi ad hoc caput spectantia addere quispiam posset, uerum prolixa minime necesse est uti oratione. Itaque haud quaquàm oportet, ut qui iuuenes decessere, eos luctu prosequamur, quod his, quæ in diuturna uita existimantur bona, priuati fuerint, hoc enim in obscuro latet (ut sæpenumero diximus) siue sint bonis, siue malis priuati, Multo eñi plura sunt mala, & hæc quidem ægre, multisque curis ac solicitudinibus, mala uero oppido quàmfacile nobis comparamus, rotunda enim hæc esse autumant, atque orbiculata, & cõtigua multisque de causis inuicem collata. Bona uero discissa, ac dissecta, nec facile circa ipsos uitæ terminos coeuntia. Obliuiscẽtium igi

Ephemerũ semen.

Non nasci.

Quã celerrime interire.

Iuuenum mors non lugenda.

Mala rotũda.

Bona discissa.

tium igitur similes sumus. Neque enim solum (ut inquit Euripides) pecunias minime peculiares possident mortales, uerum & cætera omnia. Quocirca in omnibus dicere oportet. Nos deorum res habentes, eas curamus. Cum autem uelint, ipsas rursus auferent. Itaque minime ægreferre decet, si quæ nobis ad breue tempus mutuo dedere, eadem exigant. Neque enim Trapezitæ, cum ab ipsis, ut sæpe dicere consueuimus, depositum repetimus, redditionis causa indignantur, siquidem grati ac beneuoli fuerint. Aduersus enim eos, qui non facile reddunt, merito quispiam diceret, Mandasti ne obliuioni, te propterea hæc accepisse, ut redderes? Hoc utique omnibus cõtigit mortalibus. Habemus enim uitam, utpote necessarium deorum depositum, & huius redditionis nullum est determinatum tempus, ut ne numularijs quidem depositi. Sed minime constat, quando qui dedit, repetet. Qui igitur uel ipse moriturus, uel liberis defunctis supra modum indignatur ac conqueritur, quomodo non manifesto oblitus est, & se ipsum hominem esse, & liberos mortales genuisse? Neque enim est hominis mentem habentis ignorare hominem animal esse mortale, propterea que genitum, ut moriat. Itaque si Niobe secundum fabulas, hanc promptam habuisset opinionem, quod uita non perpetuo uirente, liberorum germinibus onusta dulcem cernens lucem morietur, non utique adeo moleste tulisset, ut calamitatis magnitudine uitam relinquere uoluerit, deosque inuocare, ut ad sæuissimam ac grauissimam perniciem ipsa quoque raperetur. Duo sunt ex Delphicis literis maxime ad uitã necessaria. Cognosce teipsum, ac Nihil nimis. ex ijs enim

Trapezitæ nũmularij

Vita, deorũ depositum.

Niobe.

reliqua

reliqua pendent omnia, hæc autē sunt inuicem consona, atq; concinna, & utrumq; altero uidetur potentia ipsa significari. Nam & in eo quod est, cognosce teipsum, comprehenditur nihil nimis, & in hoc, cognosce teipsum. Quare & super his sic inquit Ion, cognosce te ipsum, hoc uerbum quidem haud magnum, res uero, quantam deorum solus nouit Iupiter. At Pindarus egregie inquit, sapientes Nihil nimis uerbum laudarunt. Hæc itaq; præcepta, ut Apollinis oracula quispiā cogitatione complectens, ad omnes uitæ perturbationes se facile accommodare, ac concinnare poterit, easq; prudenter ferre, cum suam ipsius naturam respiciens, tum uel maxime, ne plusq; conueniat in his, quæ accidunt, aut ad iactantiam extollatur, aut deprimatur, & ad miseriam planctusq; prosternatur, propter fortunæ, aut animi imbecillitatem, & nobis ingenitum mortis timorem, eorum ignorantiæ causa, quæ inuita accidere consueuerunt, pro necessitatis, aut fati sorte. Bene autem Pythagorici exhortati sunt dicētes. Quod diuina sorte mortales habent dolores, horum quācunq; sortitus fueris portionē, ipsam patere, neq; indigneris. Et Tragicus Aeschylus. Virorum enim est uirtute præditorum ac sapientū in aduersis rebus minime irasci dijs. Et Euripides. Quicunq; mortalium necessitati cessit, sapiens apud nos, & diuina nouit, & in alijs quicquid acciderit, quicunq; mortalium æquo animo fert, optimus ac modestissimus mihi esse uidet᷑. Multi uero omnia criminantur, & quæcunq; sibi præter spem cōtigerūt, ex fortunæ & dæmonum uiolentia fieri arbitrantur. Quocirca in omnibus conqueruntur ingemiscentes, & suum ipsorū infortunium accusantes, aduersus quos dicere quispiā posset.

Deus

Marginal notes: Cognosce teipsum. Nihil nimis. Ion. Pindarus. Oracula Apollinis. Pythogorici. Aeschylus Euripides Queruli.

Deus non tibi est nocumento, sed tuipse tibiipsi, & quæ ex imperitia proficiscitur stultitia ac dementia. & ob hanc deceptam falsamq; existimationem in omnibus mortem insimulant. Si quis enim peregre profectus decesserit, ingemiscẽtes dicunt, Infelix. neq; enim huic pater ac ueneranda mater oculos claudẽt. Sin uero in propria patria coram parentibus, lugent ut è manibus ereptum, & propterea dolorem ipsis relinquẽtem. quod si mutus, nulláq; de re quicq; locutus obierit, flentes dicunt. Nullum mihi prudens dixisti uerbum, cuius perpetuo possem meminisse. Sin autẽ aliquid fuerit locutus, hoc cõtinue in promptu habent utpote doloris incendium. Si cito obierit, conquerũtur, raptus est, dictitantes. Sin sero, accusant quod tabescens atq; afflictus decesserit. Omnis prætextus ad luctus ac dolores excitãdos satis esse uidetur. Hæc aũt nouerũt poetæ, & horũ maxime prim9 Homerus dicẽs. Haud secus ac pater filij sui sponsi ossa comburens luget, qui defunctus miseros dolore affecit parentes, infandumq; genitoribus fletum ac luctum præbuit, cum maxime nõdum constet, an merito lugeatur. Sed uide quod sequitur. Solus unicus in multis opibus. quis eñ nouit, an deus patris more prouidens, generisq; humani curam suscipiens, prospiciens quæ uentura erãt, acerbos quosdam de uita abducat. Vnde nihil euitabile putandum est eos pati. Nihil enim graue est mortalibus, quod sit necessariũ, nec si quæ secundum præcedentẽ rationẽ, ac consequentiam quandã contingunt. & quia plurimi obitus alias maiores molestias ac difficultates præueniũt, & quia his ne nasci quidẽ conferebat, his uero nasci pariter, atq; interire, alijs paululum progressis, nõnullis uigentibus,

Stultitia ac dementia.

Homerus.

hi utiq; omnes obitus æquo sunt animo ferendi, cum fatum minime declinari posse non ignoremus. Eruditorum autem est hominũ, præmeditari breue eos nobis tempus reliquisse, qui acerbi uita priuati uideantur. Etenim longissima uita breuis est, ac fermè punctus, si ad infinitũ seculum comparetur, & quod eorum nonnulli qui diutius luxerunt, haud multo post quos luxerant assecuti sunt, cũ nihil utilitatis sibi ex luctu uendicauerint, sed temere potius seipsos molestijs affecerint. Breuissima autem existente mansionis in uita tempore, non squalidis mœroribus, neque infelicissimo luctu absumi atq; affligi decet, nosmetipsos doloribus ac corporis uerberibus protrahentes, sed in melius atq; humanius mutare nitentes, studentésq; eos conuenire, non qui adulatione quadam simul merentes luctus excitent, sed qui nobili ac graui consolatione dolores auferant, hoc Homericum audientes, atq; in memoria habentes uerbum, quod Hector Andromachæ, cũ ipsam consolari cuperet, sic dixit. Misera, ne mihi uehemẽter angas animi, neq; enim quisq; me uir præter fatum ad inferos mittet. fatum autem uirorũ neminem cum timidũ, tum strennuũ effugere assero, ut primum in lucem æditus fuerit. Hoc autem fatum alibi poëta ait, Genito neuit stamen, cum ipsum peperit mater. Hæc si mente conceperimus futili, atq; inani soluemur luctu, cum præsertim reliquum uitæ tempus breue omnino sit futurum. Studendum est igitur, ut hoc lætum, luctuosísq; mœroribus minime perturbatũ degamus, luctus insignia omittentes, corporísq;, & eorũ qui nobiscum uiuũt, salutis assiduam suscipientes curam. Pulchrum est præterea eorum meminisse sermonum, quibus (ut par erat) apud

Vita, punctus.

Hector ad Andromachen.

cognatos aut amicos pari calamitate affectos uſi quandoq; fuerimus, ſolantes ac ſuadentes communes uitæ caſus cõmuniter ferre, & humanos humane, & non alijs quidẽ ad indolentiam poſſe auxiliari, nobis autem ipſis horũ memoriam nulli eſſe utilitati, neq; medicis orationis remedijs animi ſolicitudinem curare, quandoquidem omnium potius quàm indolentiæ dilationem facere oportet. atqui in quacũq; re dilatorem cũ detrimẽtis luctari ait, quod inter omnes uulgatum eſt uerbum. Multo autem (ut puto) magis, ſi quis triſtes animi affectus & in futurũ tempus occurſu pernitioſos protraxerit. Reſpiciendum eſt etiam in eos, qui generoſo atq; elato animo filiorum obitus placide ſuſtinuere, Anaxagoram inquam Clazomenium, & Demoſthenem Atheniẽſem, & Syracuſanũ Dionem, & Antigonum regem, frequenteſq; alios cum ueteres, tum recentiores. Ex his enim Anaxagoram accepimus philoſophantẽ, ut aiunt, atq; inter amicos differentem, cum à nuncio quodam filij mortem audiuiſſet, paululũ ſe continuiſſe, hiſq; qui aderant, dixiſſe, Nouerã me mortalẽ genuiſſe. Periclem uero, qui ob orationis ac prudẽtiæ eximiã uim Olympius quoq; appellatus eſt, cum utrunq; filium, Paralum uidelicet ac Xantippũ (ut Protagoras ait) uitam cum morte commutaſſe accepiſſet, ita & ipſum fuiſſe locutum tradunt. Filijs enim adoleſcentibus ac formoſis octo dierum interuallo uita defunctis, citra luctum ſuſtinuit. Tranquillitate namq; animi, ac ſerenitate perfuſus erat, quæ ſibi per ſingulos dies ad felicitatem atq; indolentiam, nec non & in multis gloriam plurimum contulit. Nam unuſquiſq; proprios forti animo luctus ipſum ferentem intuens, magnanimum ac for

Vbiq; dilator cum detrimẽtis luctatur.

Anaxagoras.

Pericles Olympi9.

tem esse existimabat, seq; ipso præstantiorẽ, cum suã ipsius in huiusmodi rebus consilij inopiam optime teneret. Hunc enim statim post utriusq; filij obitus nũcium, nihil minus corona patrio more insignitum, candidáq; ueste indutum concionari intuebant̃ consilia excogitantem bona ipsosq; Atheniẽses ad bellum exhortantẽ. At Xenophontem Socraticũ, cum sacra quondã faciens, à nuncijs ex bello profectis, filium nomine Gryllum dimicantem uitam finisse audiuisset, coronam sibi primũ detraxisse accepimus, percunctatum deinde quonam pacto perijsset, cũ strennue dimicando, hostiumq; q̃plurimos occidendo retulissent, aliquantulũ temporis cõmoratum, dum cogitatione luctum cohiberet, coronã rursus imposuisse, inchoatumq; peregisse sacrificium, ac nuncijs dixisse, Deos precatus sum, ut mihi filius non mortalis ac longæuus esset, neq; enim constat, utrũ tale quid cõferat, sed qui & strennus esset, & patriam diligeret. quod utiq; factum est.

Xenophon Socraticus

Dionem uero Syracusanũ cum amicis sedentem, magnæq; uocis tumultu circa ædes excitato, cum rei causam percunctatus, filiũ de tecto delapsum, mortem obijsse audiuisset, nihil perturbatum ac perculsum, defuncti quidem corpus ad legitimã sepulturam ut traderent, iussisse. ipsum uero quæ consyderabat, & cum amicis deliberabat, minime reliquisse. Hunc

Dion Syracusanus.

Demosthenes rhetor dicitur æmulatus, cũ unicam ac sibi charissimã filiam amisisset, de qua Aeschines accusare ipsum ratus, hæc inquit, Septimũ autem diem defuncta sibi filia, priusq̃ lugeret, ac lege cõstituta perageret, coronatus, candidáq; ueste indutus, bouem immolabat, legemq; trãsgrediebatur, cum unicam miser, & quæ prima ipsum patrem salutauerat, perdidisset.

Demosthenes.

perdidiſſet. Hic autem cum rhetorico more ipſum criminari propoſuiſſet, hæc percurrit, dum ignoraret ad Demoſthenis laudē pertinere, qui luctū abiecerit, patriæq́ꝫ charitatē communibus neceſſariorū affectibus præferendam oſtenderit. Antigonū præterea regem ferunt, cum Alcyonei filij in acie obitū intellexiſſet, magno atqꝫ elato animo in eos qui ſibi calamitatem nunciauerant, reſpexiſſe. cumq́ꝫ paulum ſe continuiſſet, ac ſubtriſtis fuiſſet, dixiſſe. O Alcyoneu, ſerius mortē cum uita cōmutaſti, ſic conſtanter in hoſtes irruens, & nec tui ipſius ſalutem, nec mea plurimi faciēs monita. Horum utiqꝫ uirorū animi elationem ſuſpiciūt quidem omnes, atqꝫ admirantur, ſed ob eam quæ ab inſcitia proficiſcitur, animi imbecillitatē eos re ipſa imitari nequeunt. Cū autē multa exiſtant eorum exempla ab hiſtoria tam Græca, q̄ꝫ Rhomana nobis tradita, q in neceſſariorū obitu egregie ſe atqꝫ honeſte geſſerunt, ſatis tamen erunt quæ memorauimus, cum ad omnem acerbiſſimū ac triſtiſſimū deponendum luctum, tum ad eos qui in ipſo ſunt, nulla in re utiles atqꝫ inanes ſedandos dolores. Nam quod qui uirtutibus præſtiterunt, ut dijs chari iuuenes deceſſerint, & iam ſuperiore expoſui oratione, & nunc q̄ꝫ breuiſſime fieri poterit, pcurrere conabor, hoc pulchre à Menandro dictum atteſtatus. Quem diligunt dij, iuuenis moritur. Cæterum tu fortaſſis Apolloni amiciſſime diceres, adoleſcentem Apolloniū uehemēter fuiſſe parcis obnoxium, teq́ꝫ uita defunctum ab illo in ætate integra conſtituto, ſepulturæ mandari oportuiſſe. Hoc enim eſſe ſecundum noſtram uidelicet, atqꝫ humunā naturam, ſed haud ſecundū uniuerſi prouidentiam, mundiq́ꝫ cōſtitutionem. Illi autem beato diuturniore

Demoſthenes, cū laude luctum abiecit.

Antigonꝰ.

Menāder.

niore in hac uita tempore permanere haudquaꝗ̃ licebat, ꝗ̃ quod ei tributum fuerat. Verum cum hoc composite ac constanter explesset, ad fatum reuerti, ipso ad seipsum uocante. At acerbe uitam finiuit. ob hoc igitur felicior est, ac malorum expers. Vita enim (ut Euripides ait) nomen habet, re ipsa labor. Hic autem in florentissima constitutus ætate præcessit, integer, cœlebs, circumspectus, & ab his, quorum consuetudine utebatur, inter beatos adnumeratus, parentum ac familiarium studiosus, & philosophus, & ut omnia simul cõplectar, humanus, ex amicis quidem seniores, eaꝗ̃ ac patres ueneratione prosequens, coætaneos uero, & quibus familiarissime utebatur, diligẽs. his præterea à quibus instituebatur honorificus, externis atq; ciuibus mitissimus, nec nõ & omnibus placidus atq; amicus, cum ob indolis uenustatem, tum uel maxime ob affabilem humanitatem. Attamẽ ille quidem & tuæ, & suæ ipsius pietatis decentem consecutus laudem, in perpetuũ tempus perinde atq; ex conuiuio ab hac mortali decessit uita, priusquàm in aliquam incideret debacchationem, quæ longam assequitur senectam. Quod si ueterũ poëtarum ac philosophorũ (ut par est) uerus est sermo, esse uidelicet pijs Manibus honorẽ aliquem, ac præsessionem locumq; illis destinatum, in quo uersentur, non est tibi desperandum, quin beatus filius tuus inter eos recenseatur. Dicuntur autem hæc à suauissimo Pindaro de pijs qui ad inferos sunt, qbus utiq; dum nocturnũ hic est tempus, solis iubar splendet, rosarijsq; puniceis cõsita prata ipsorũ sunt suburbium, thuriferis arboribus adumbratũ, aureisq; fructibus onustum, atq; equestribus gymnasijs hi, alij tesseris, nonnulli tibijs oblectabuntur.

Vita, nõ uita, sed labor.

Cõuiuiũ.

Debacchatio.

Pindarus.

apud

apud ipsos autē omnis florū pullulat opulentia, optabiliūq; odor perpetuo per locū diffunditur, uarias imponentiū longe splendenti igni primitias in deorū aris, & paulululum progressus, in alio luctu de anima loquens ait. Beata aūt omnes Parca labores soluens finit, & omniū quidē corpus longe potentem sequitur mortē, uiuens aūt æternitate deficit. Idolum enim solum est à dijs, dormit autē membris agentibus. Verum dormientibus multis insomnijs, iucundorū adserpens, & difficilium indicat iudicium. Cæterū diuinus Plato multa quidem in libro de anima, de ipsius immortalitate dixit, nō pauca uero in Politia, Menoneq;, & Gorgia, sparsimq; in alijs dialogis. Sed quæ in dialogo de anima dicta sunt, cū priuatim cōmentus fuero, tibi, ut uoluisti, præbebo. quæ uero in præsentia opportuna atq; utilia Atheniensi socio ac discipulo Gorgiæ rhetoris dicta sunt, ita habent. Ait em̄ qui apud Platonē est Socrares. Audi iam ualde bonā orationē, quam tu quidē (ut puto) fabulam existimabis, ego uero orationem. Vera nāq; tibi, quæ locuturus sum enarrabo. Partiti fuerant imperiū Iupiter, Neptunus, & Pluto, postq; id à patre acceperunt. Erat igit̄ hæc de hominibus inter deos lex, & regnante Saturno semp, & adhuc est, ut hominū quicunq; iuste ac sancte uitā egisset, post mortē beatorū adiret insulas, ibiq; procul à malis in omni habitaret felicitate. Qui uero inique atq; impie, iudicij ac supplicij carcerē, quem Tartarū appellant, peteret. Horū autē iudices sub Saturno, & nuper Ioue imperiū obtinēte, uiuentes erāt uiuentiū, ea die iudicantes, qua erant morituri. Postea causæ quodā modo non recte iudicabātur, itaq; Pluto, & qui ex beatis insulis hæc curabāt, ad Iouē profecti

τηλεφανῆ.

Plato.

Fabula Socratica.

Insulæ beatorum.

Tartarus.

fecti dicebãt, indignos ad se homines utrobiq; accedere. qui bus Iupiter, Ego igitur, inquit, ne hoc fiat prohibebo. Nunc eñ causæ inique iudicantur, nam uiuentes iudicantur. Multi autem, inquit ille, scelestas animas habentes, induti sunt corpore pulchro, genereq; ac diuitijs, & cum aderit iudicium, accedũt ad eos q̃plurimi, quod iuste uixerint testificaturi. Iudices igit̃ ab his perterrefiunt, simul & ipsi induti iudicant suas ipsorum animas oculis & auribus, ac toto adoperti corpore. Hæc itaq; omnia ipsis obices sunt, sua scilicet ipsorũ & eorũ qui iudicantur indumenta. Primũ autem cauendum est, ne

Promethe° ipsi prospiciant mortem, nunc enim prænorunt. sed Prometheo iam dictum est, ut hoc prohibeat, postea hi omnes nudi iudicandi. defunctos eñ opus est iudicari, ipsumq; iudicẽ esse nudũ decet, defunctum anima ipsa, animã ipsam, cum primũ quis decesserit contemplantẽ, omnibus cognatis destitutam, omneq; illud ornamentũ relinquentẽ, ut æquũ sit iudicium.

Aequũ iudicium.

Ego igitur cum hæc priusq̃ uos cognouissem, filios meos iudices creaui. duos quidem ex Asia, Minoën & Rhadamanthum. unũ uero Aeacum ex Europa, Hi autem ut primum decesserint, in prato ad triuium iudicabunt, ex quo uiarum altera ad beatorum insulas, altera ad Tartarũ ducit. Et eos quidem qui ex Asia uenient, Rhadamanthus. qui uero ex Europa, Aeacus iudicabit. Minoi autẽ hunc deferam magistratum, ut si quid alteri arcanũ ac dubium fuerit, discernat ac dijudicet, ut hominibus q̃iustissimũ sit itineris iudicium. Hæc sunt ô Calicles, quæ cũ audiuerim uera esse, haudquaq̃ diffido, & ex his uerbis huiusmodi aliquid contingere. Colligo mortem uidelicet nihil aliud esse, quàm duarum rerum

Minos. Rhadamãthus. Aeacus.

corporis

corporis & animi inter se solutionem. Hæc tibi cum collegissem, multáq; diligentia composuissem amicissime Apolloni, Peroratio Plutarchi.
consolatoriam composuimus orationē, ad præsentem deponendum dolorē, omniumq; acerbissimū sedandum luctum tibi maxime necessariā. Complectitur præterea filij tui dijs charissimi Apollonij meritam laudem, ob bonam memoriā, perennemq; in omne tempus gloriam consecratis optatissimā. Bene itaq; feceris, si orationi obsecutus, beatóq; filio tuo usus, mutato cōsilio, ab ista corpis atq; animi inutili afflictione ac maceratione, ad tibi consuetam naturalemq; uiuendi rationem traduxeris. Nam ut nobiscum uiuens, haud libenter te ac matrem tristes spectabat, sic ne nunc quidem dum inter deos agit, ipsorumq; epulis accumbit, huiusmodi uestro uiuendi modo delectatur. Itaq; cū probi ac generosi, liberorumq; amantissimi uiri grauitatē receperis, teipsum, & adolescentuli matrē, cognatosq; atq; amicos ab istiusmodi infelicitate ad trāquilliorem, filióq; tuo, ac nobis tui (ut par est) studiosis, gratissimum uitæ habitum traducas.

PLVTARCHI, CONSOLATORIAE ORATIONIS AD APOLLONIVM DE MORTE FILII, STEPHANO NIGRO INTERPRETE, FINIS.

N Stephanus

STEPHANVS NIGER ANTONINO AC GVLIELMO PRATIS SALVTEM.

Antonius a Prato.



VM pater uester uir clarissimus, & qui maximum sui desyderium in citeriore Gallia ob eam qua in administrandis rebus utitur æquanimitatem, reliquit, hinc esset abiturus, ei pollicitus sum, me de fraterna beneuolentia opusculum compositurum, ac sub uestro utriusque nomine in lucem æditurum, quod & quàmprimum perfecimus, & statim ad uos ferendum curauimus, ut mei erga uos amoris perpetuum esset monimentum. Superest, ut id quàmsæpissime perlegatis, eius monitis libenter pareatis. Quod si (ut spero) feceritis, æternam nominis memoriam apud posteros quoq; assequemini. Nã, ut inquit Ouidius, Fratrum quoq; gratia rara est.

Valete.

Stephani

STEPHANI NIGRI

de Fraterna beneuolentia opuſculum Antonino ac Gulielmo, Illuſtriſſimi uiri Antonij Prati, utriuſque Galliæ magni Cancellarij filijs, dicatum.



Chilles atq; Helene, cum alter ad Troiam, altera in Aegypto moraretur, licet amoris incendium intuitu maxime excitet̃, uno tamen aurium ſenſu ad eam compulſi ſunt inter ſe beneuolentiam, ut poſt obitum eorũ manes in Leuce Ponti inſula mutua frui conſuetudine à Philoſtrato dicãtur. Achilles. Helene.

Odatis quoque Omartæ ultra Tanaim imperantis filia, & Zariadres Hyſtaſpis Mediæ regis frater, ex nocturna tantum uiſione ſe mutuo uſqueadeo (ut refert Athenæus) dilexerunt, ut eam Zariadres patri cũ ſponte aſſequi nõ ualuiſſet, inuiſo ſurripuerit. Accidere enim ſolet, ut cum alicuius probitatẽ, uirtutesq; audimus, ita neſcio quo pacto afficiamur, ut haud ſecus eum diligamus, ac ſi non modo ſæpe uidiſſemus, uerum & eius conſuetudine iam diu uſi fuiſſemus. Non erit itaq; mirandũ, ſi ego quoq; audita ueſtra uirtutis indole, & quæ præ uobis probitatis inſignia feratis, ea uos licet nunq; cõſpexerim, ſim beneuolentia proſecutus, quæ me ad hoc de fraterna beneuolentia opuſculum ad Plutarchi æmulationẽ elaborandum adegerit, quod utriq; ueſtrũ fore nõ ingratum ſperamus. Odatis. Plutarchũ æmulatus

ſperamus. Ea etem̃ cõtinet, quæ ſi quandoq; perlegere haud moleſtum fuerit, plurimũ ad contrahendum, atq; indies magis augendũ inter uos amorẽ ſunt profutura. Quare ut ad te ſermonẽ conuertam, nihil eſt quod te magis deceat Antonine puerorũ iucundiſſime, quàm ita uitam agere, ut omnes tuo merito fateantur, cum cæteris te quidẽ hominibus amice ſimul ac beneuole uiuere. Fratrẽ uero ea proſequi beneuolentia ac pietate, ut ad amorẽ nil omnino accedere poſſit. Quid em̃ fraterna charitate præclarius? Quid illuſtrius excogitari poteſt? Quid contra odio, ſimultate, ſeditionéq; turpius, & à quo magis ipſa abhorreat natura? Nam ſi recte conſydera-bimus, naturã iccirco nobis fratres tribuiſſe comperiemus, ut externis amicitijs minus indigeremus. Cui em̃ rectius ac liberius, tutiusq; noſtra cõmittemus conſilia, noſtras aperiemus uoluntates, q̃ his qui & eodẽ utero æditi, & ſub hiſdẽ parentibus educati, eademq; menſa à tenella ætate alti, trimodium (ut aiunt) ſalis nobiſcum ederint? Sed nõnulli ad eam interdum rediguntur inſaniã, ut omiſſa domeſtica neceſſitudine, neglectis fratribus, in quærendis externis amicitijs ſatagant, qui profecto nil aliud mihi agere uidẽtur, q̃ ſi innatum ſibi membrũ ſponte abſcinderent, factitiumq; pro eo cõcinnare inſertaréq; niterentur. Ipſa namq; amicitiarũ ac conſuetudinum innata nobis cupiditas maximo eſſe documẽto debet, ut fratres obſeruemus ac colamus, eorumq; amicitiam in perpetuũ conſeruemus, quando ἄφιλοι, καὶ ἄμικτοι, καὶ μονότροποι nullo pacto uiuere poſſemus. Cæterꝰ quid externis multiſue opus eſt amicitijs, cui fraterna nõ deſit? Sunt enim multæ uariæq; amicitiæ, ſi ad eam quã inter fratres uoluit eſſe natura

Fraterna charitas.

Trimodiꝰ ſalis.

cõparentur,

cōparentur, umbræ quædā ac ficta ueræ necessitudinis idola, cuius arctissimū natura uinculū si quis dissoluerit ac contem pserit, qua tandē fide externas amicitias culturus sperabitur? Nam mihi penitus desipere atq; insanire uidebitur, qui sibi firmā, constantē, ueramq; amicitiam cum eo fore persuasum habebit, qui fraternā prodiderit. Quis enim Eteoclis necessi- tudinem, Atrei consuetudinem non abhorreat ac despiciat? Quis cōtra Pollucis amicitiā non expetat, libenterq; ample- ctatur? qui apud se in fratrem susurrantē quendā pugnis in- teremit, & cum immortalitate à Ioue optimo maximo dona retur, semideum se fieri maluit, ut Castori diuinitatē imperti ret. Nullus est præterea ne improbus quidē, qui Chariclem Antiochumq; Ponticos nō contemnat ac criminetur. qui cū paterna inter se diuiderent bona, poculum argenteum conci derunt, uestemq; mediam absciderūt, ut neuter altero ditior opulentiorq; abiret. At egregium barbarorū fratrum nō de argenteo cratere uilissimóq; indumēto, sed de Persarum im- perio iudicium memoratu dignū quis nō summis prosequa tur laudibus? Dareo enim Persarū rege defuncto, alij quidē Ariaminem natu maiorem rerum potiri dignū iudicabant. pars uero ad Xerxem Atossæ Cyri filiæ ac Darei filiū impe- rium deferebant. Ariamenes igitur ex Medis nō hostilem in modum, sed placide ac benigne, perinde atq; ad æquū iudi- cium descendebat. Xerxes uero præsens regia omnia obibat munia, aduentanti autē fratri, cum diadema capiti detraxis- set, Tiaramq; insigne regium deposuisset, obuiam processit, eumq; benigne salutauit, donáq; ei mittens, ferentibus ut his uterentur uerbis imperauit, His te in præsentia Xerses frater

Eteocles. Atreus. Pollux. Castor. Charicles. Antiochus. Ariamenes. Xerxes.

decorat muneribus, quod si Persarum suffragio consensuq́ rex declarabitur, tibi primum apud se locum fore pollicetur. Ariamenes autem. Ego, inquit, munera quidem libēter suscipio, summā uero rerum ad me spectare contendo, primā autem secundum me dignitatem fratribus cōseruabo, primóq́ omniū Xerxi. Itaq́ Persæ huiusce disceptationis arbitrium

Artaban9. Artabano Darei fratri demandarunt. Xerxes multitudinis suffragio fretus, iudiciū detrectabat, sed à matre tandem impulsus, Artabani arbitrium subijt. qui cum utriusq́ rationes audiuisset, ac secundū Xerxem iudicasset, Ariamenes statim exurgens, fratrem adorauit, apprehensáq́ eius dextra, in solio eum regio collocauit, seq́ illi in posterum beneuolum exhibuit. Maximā igitur fraternæ charitatis pietatem in eo pectore habitasse par est existimare, propter quam se regia dignitate defraudari ꝑ nihilo duxerit. Quapropter si tantū fraternæ beneuolentiæ specimen Barbaris fuisse ingenijs exploratum habemus, Quis humanitatis professor nō erubescat, minimam quoq́ simultatis fraternæ scintillam animo inside

Pittacus: re? Quis Pittacus ille, nonne quanto fratris teneretur desyderio facile ostendit? qui cum, essent ne sibi pecuniæ, interrogatus esset, duplo sibi plures esse, quàm uellet, respondit, quod scilicet fratrem germanū sibi fata rapuissent. Cæterum quid

Scipio Aphricanus. externis exemplis diutius immoror? cū Aphricanus Scipio nos manifeste doceat, nullam esse amicorū tantam iucunditatem, quæ fraternæ nō sit charitati postponenda. L. em̄ Scipioni fratri Aphricanus ipse, nondum Asiatico legatus, in Asiam proficisci maluit, quàm ut ab eo prouinciæ sors in Lelium arctissimo sibi familiaritatis uinculo iunctum transferretur.

tetur. Marcus quoq; Fabius tanto beneuolentiæ studio fra- M. Fabius
trem prosecutus traditur, ut insignem amplissimi Triumphi
honorem ob eius desyderiũ recusauerit. Nam cum deuictis
Veientibus summo sibi senatus populiq; Rhomani consen Veientes.
su triũphus decerneretur, quod in eo prælio Q. Fabius stren-
nue se inter primos gerens cecidisset, habitu triũphali urbem
ingredi non sustinuit, quæ animi moderatio tantã ei ex spre
to triumpho gloriæ amplitudinẽ attulit, quantã nullus unq;
currus, nulla laurea afferre potuisset. Nõne Lælius & Scipio,
Theseus & Pirithous, Achilles & Patroclus, Orestes & Pyla
des, Phintias & Damon, Epaminondas & Pelopidas, qui in
ter amicorũ paria recensentur, Propterea tantum ab utriusq;
linguæ grauissimis autoribus æternæ posteritatis memoriæ
plurimum cõmendati sunt, quod licet hisdem non essent orti
parentibus, inter se tamen fraterna dilexerint beneuolentia?
quid impulit Horatiũ poetam eximiũ, ut Proculeium equi- Horatius.
tem Rhomanũ his carminibus immortalitate donaret? Vi-
uet extento Proculeius æuo Notus in fratres animi paterni
Illum aget penna metuẽte solui Fama superstes? Ea nempe
qua erga Scipionem ac Murenam fratres usus est pietas, qui
bus bello ciuili spoliatis, patrimoniũ de integro diuisit, quod
cum eis antea quoq; post cõmunis patris obitum diuiserat.
sed ut exempla, quæ omnia exequi longum esset Antonine
iam mihi charissime, missa faciamus, nihil est quod tibi ma-
iores ad colendam fraternam beneuolentiam stimulos adde
re debeat, q̃ ea qua parentes ex hac re afficiũtur oblectatio.
Quæ enim filiorum opes? Qui honorũ gradus? Quæ digni
tates maiori esse parentibus oblectamẽto possunt, quàm cũ
gnatos

gnatos suos eodẽ consilio, eadẽ uoluntate, summa demũ con
Apolloni-des. cordia, mutuaq; charitate uiuere intuẽtur? Quare Apolloni
dem regis Eumenis, triumq; aliorũ Attali, Phileteri, & Athe
næi matrẽ se felicẽ ac beatã iudicasse, maximasq; dijs immor
talibus egisse q̃ sæpissime gratias ferunt, nõ ob ingentes diui
tias, regiãq; dignitatẽ, sed quod tres filij natu maximũ comi-
tarentur, eiusq; latera armati munirent, ipseq; inter eos tuto
ac sine ulla proditionis suspitione inermis uersaretur. Vt con
Xerxes. Ochus. tra Xerxes cum Ochum filiũ fratribus insidias parantem co
gnouisset, animi solicitudine interijt, quod nulla ꝓculdubio
admiratione dignũ existimandũ est. Nam cum fratrũ sedi-
tiones fœdæ sint ac truculentæ, parẽtibus fœdissimæ ac trucu
lentissimæ uidentur. Qui enim fratres odio ac maleuolentia
prosequitur, is parentes cõtemnat necesse est. Fratres contra
qui mutuo se diligunt, quin parentes colant facere non pos-
Pisistratus sunt. Vnde Pisistratus cum nouercã filijs iam natu grandio-
ribus superinducturus esset, ait se eos optimos ac sapientissi
mos arbitratum atq; expertum plurimorũ similium patrem
fieri uelle. Aequitate enim ac probitate præditi filij, nõ solum
in parentũ gratiã se mutuo diligent, sed & parentes ipsos cer
tatim uenerabũtur. hoc assidue secum & reputantes, & medi
tantes, se quidem parentibus cum ob alia multa, tum ob fra-
tres in primis q̃ plurimũ debere, tãq; ex paternis bonis hoc
Telemach⁹ preciosissimũ ac dulcissimũ arbitrentur. Quod Telemachus
haud secus esse ratus apud Homerũ conqueritur, ὅτι τὴν ἑαυ-
τοῦ γενεὴν ἐμούνωσε κρονίων, hoc est, quod unicus esset Vlissi fili⁹.
sed tu hoc deplorare nõ poteris, es eñ à parentibus uno iam
& eo optimo fratre donatus, quippe qui ea sit morũ probita
te insignitus,

te inſignitus, ea futuræ doctrinæ ac prudẽtiæ indicia unà te-
cũ præſeferat,ut uniuerſa Gallia ueſtram utriuſq; indolẽ ad
miretur,optimam de utroq; ſpem concipiat. Quare iſtiuſmo
di te fratrem non diligere ſolum, ſed & uehementer amare
(ut facis)æquum eſt. Quid de parentibus loquar,quorum al
terius quidem tam uariæ ac multiplices ſunt uirtutes, ut cum
Prata ſit ortus familia, ἀρετῶν λειμῶν, hoc eſt, uirtutũ pratum Pratorum familia.
merito appellari poſſit. Nam ut in uirenti prato uarij, ac di-
uerſicolores cum ſumma animi oblectatione ſpectantur flo
res,ita in patre tuo grauiſſimo uitæq; integerrimo uiro quæ Antonius a Prato.
cunq; ad excolendum animum faciunt uirtutes clariſſime elu
cent:cuius in utroq; iure peritiam ſi reſpexeris,utriuſq; Gal-
liæ oraculum,ſi in iudicandis prudentiam & æquitatem Rha
damanthum atq; Ariſtidem, ſi in dicendo facundiam Gor-
giam non iniuria appellaueris. Altera uero à teneris uſq; an-
nis adeo ſe intra caſtitatis ac pudiciæ terminos continuit,
ut ſi priſcis illis tẽporibus naſci cõtigiſſet,eam populus Rho-
manus pace Sulpitiæ pudiciſſimæ dixerim,ad Veneris ſimu Sulpitia.
lacrum ex Sibyllinis libris dedicandum fuerit electurus. Qua
re ſummopere tibi Antonine mi nitendum eſt,ut iſtiuſmodi
parentibus,cum in cæteris omnibus,tum uel maxime in ob-
ſeruanda fraterna beneuolentia morem geras, quod ſi fece-
ris,& à tam præclaris parẽtibus minime degeneraſſe uidebe-
ris,& fraternam charitatẽ externis ac futilibus amicitijs, tuo
ſummo decore præpoſuiſſe ab omnibus exiſtimaberis.

OPVSCVLI DE FRATERNA BENEVOLENTIA
AVTORE STEPHANO NIGRO, FINIS.



AD LEONEM DECIMVM PONTIFICEM MAXIMVM ANGELI BARBATI PRO INOPIA SVA IN PLVTARCHI EXILIVM SVPPLICATIO,



TSI hoc Plutarchi de exilio opusculũ, summe Põtifex, minime ad te pertinere uidetur, quem deus optimus maximus in patriam restituit & in terris principem locum tenere uoluit. Id tamen non minus iure, quam necessitate tibi potissimũ nuncupamus, iure etiam Medicum familiæ præclarissimæ debetur quicquid literarũ Græcarum adhuc extat, quarum nullum uestigium reliquũ esset nisi Laurentius pater tuus uir nunquam satis laudatus non priuati ciuis, sed sũmi optimique imperatoris opus executus, eas è Turcarum manibus uendicasset, grandi proposita pecunia, ut boni autores qui impijssimæ gentis armis oppressi inter cadauera urbium quasi sepulti iacerent prodirent in lucem, & Florentiæ urbis Italiæ florentissimæ, & per totam Italiam & quam late Christianorum imperium patet, semina illa omnium liberalium artium omniumque uirtutum propagarentur, quando in Græcia, ubi diu floruerant tanto Christiani nominis hostium incendio deuastata, & ad sterilem quẽdam literarũ squalorẽ deducta, amplius germinare non possent. Quare iure optimo rei Christianæ presul sanctissime, quod tuum est, in prima statim fronte tuo nomine munitũ exire debet, Parum id quidem Pontifici maximo, sed & deo cuius uicarium geris, qui aurum uel argentũ offerre nequeũt

Laurẽtius Medices.

thus,

thus, aut ceram offerunt. nec minus ꝗ̃ cæteri exaudiuntur, Paramus tamen & alia quædam, opusculum de iustitia, de Pluto, de Symposijs, quæ munuscula si & ipsa non id genus sunt, qualia offeruntur ab alijs, ignoscas quæso, quãdo literarum studiosis nihil aliud est quod offerant. Nam & necessitas quæ ad hoc de exilio opusculum tibi dedicãdum nos impulit, ea fuit ut exiliũ nostrum non ullo scelere, sed rerum penuria, & bellorũ tumultu, quod Plutarchus dum à me quoad fieri potuit latine loqui docetur, uerbis solatus est tu Pontifex sanctissime re aliqua soleris, & sacerdoti iam in omni rerum inopia consenescenti, tua in bonorum morum & literarum studiosos liberalitas, tantum ex tot tantisq; ecclesiasticis bonis tribuat, quantum ad frigus diramque famem propellendam satis sit, Sed quoniam iam prologus fabula longior, quàm diutissime & felicissime ualeas pater beatissime literatorum decus, & præsidium, & uigeat semper, ac floreat Medicum nomen & gloria, quorum patrocinium iam pridem literarum studia ne pereant fouet & alit.

Opuscula Plutarchi, de iustitia, de Pluto, de Symposijs.

Medices.

PLVTARCHI CHAERONEI DE EXILIO LIBELLVS, ANGELO BARBATO INTERPRETE.

Sermones aptos, amicis opitulatoribus cōfert.



X SERMONIBVS, ut ex amicis optimus ille firmissimusq; habetur, qui in calamitatibus præsens adest, & indigentibus auxiliū affert, multos enim reperias, qui lapsis quidem amicis colloquātur, nec eos uerbis saltem deserant, Sed sicuti urinādi imperiti, dum pereuntibus opitulari conantur unà complexi demerguntur. Ita & hi sua quadam inscitia, tā tum abest ut prosint, ut obsint uel plurimum. Amicorum em̄ oratio, & eorum qui suppetias ueniunt, consolatio, non rei affligentis defensio esse debet. Quando in rebus miseris nullis lachrymis, nullis eiulationibus, quasi choris quibusdam tragicis sit opus, sed qui nos ingenue admoneant, & libere doceant. Tristari nanq; non modo in omni re inutile, uerum uanissimum & stultissimū est. Vbi uero res ipsa ratione tractata, atq; detecta, non prohibet quin tecum colloquaris, & dicas. Nihil graue nisi simules passus es, sit profecto ridiculum non corpus percunctari quid patiatur, nec animum an hoc ipso casu deterior fiat, sed totius tristitiæ externis admonitoribus uti, qui unà nobiscum doleant, unà indignentur. Quare cum soli sumus unusquisq; de infortunijs, quasi oneribus

Simile.

Chori tragici.

Externi admonitores

quibusdā

quibuſdam animum ſuum diligentiſſime examinet, & ponderet. Nam enim ut corpus rei grauantis pondere præmitur, ſic ſemper & animus, qui contra potius rebus ex ſeipſo onus imponit, & grauat, quæ per ſe alioqui tolerabilia erãt. Durus quidẽ natura eſt lapis, criſtallus item frigida, nec extrinſecus uel ille duritiem uel hæc concretionem ullam habet. Exilium uero, ignominia, & honorum amiſſio, ut contra coronæ, magiſtratus, primiq; conſeſſus, non ſua natura, ſed noſtro ipſorum iudicio affligendi, uel delectandi modum habent, unuſquiſq; autem hæc ſibi leuia, uel grauia, tolerabilia uel dura tolleratu efficit. Hinc interrogatus Polynices, Ex noſtro ipſorũ iudicio, quædam bona quædã mala putamus.

Quid patria carere, num grande eſt malum?
Eſt maximum, re maius ac uerbo malum.

Contra uero Alcmanis ſententia (ut ſcribit Poëta quidã, epigrammatarius) qui ait,

Sardiaci patres ueſtri ſub culmine tecti,
Auratis Celſas ueſtibus aut Macelas,
Concaua diſcinctus pulſarem tympana, qui nunc
Spartanis Alcman ciuibus annumeror,
Vatibus & Graijs, me dulcis muſa tyrannos
Dyſcyleon ſupra ſuſtulit & Gygeon.

Sola etenim opinio rem eandem his quidem utilem, ceu ap approbatam monetam, his uero inutilem & noxiam reddit. Opinio. Sed eſto graue ſit exilium, ut multi aſſerũt & prædicant, Nã & ex cibarijs multa amarulenta ſunt, & acria ſenſumq; mordentia, quibus tamen ſi mitium quid, aut dulcium admiſceas, omnem illam ſaporis inſuauitatem tollas, Cibaria. Sunt præterea & colores quorum moleſtiam uiſus ferre nequeat, Sed eorũ Colores.

duricie & ui quadam incurabili confundi & perstringi lumina cõtingat. Si igitur eius incõmodi medicamen est umbræ admixtio, uel ad uiridia mitiáq; oculorũ deflexio, cur nõ idẽ in aduersis casibus facere liceat, hisq; admiscere quæ nunc tibi utilia benignáq; non desunt, copiam rerum scilicet, amicos negociorum uacuitatem, & quod nihil eorum indigeas, quæ humana uita necessario requirat. Non equidem multos inter Sardianos esse puto, qui conditionem istam tuã non sibi uel in exilio esse malint, sicq; peregre uitam agere equiori animo ferant, quàm cochlearum more testis suis semper inhærẽtium, cæteris bonis priuati, ijs quæ domi sunt citra molestiã perfrui. Quare ut in comœdia amicum infelicem adhortatus quispiam ut bono animo esset, malamq; fortunam ulcisceretur, quomodo ulcisci posset interrogatus, sapienter ulciscendam esse respondit, sic eam nos quoq; sapiẽtiæ studio digne, ut par est, ulciscamur. Qua enim ratione pluuiam nobis, Boreamúe defendimus, nempe ignem, balnea, uestimenta quærimus, tectáq; subimus, neq; enim dum imbre perfundimur desidemus, aut ploramus. Tibi quoq; igitur eam uitæ partẽ, quam frigus & rerum inopia tentarit, apud unum aliquẽ recreare & fouere licet, neq; alijs adiumẽtis indigeas, si ijs, quæ adsunt ut ratio ipsa dictat, uti uelis, Medicorum quidem cucurbitulæ exhausto uicioso sanguine, ita reliquum alleuant, & conseruant. At mœrori & tristitiæ dediti semper ac querul i, quæ apud se pessima sunt sine ulla intermissione colligẽdo, & reputando, doloremq; inferentibus sese ipsos atterendo, etiam quæ bona sunt & utilia, mala efficiunt & omni cassa utilitate, eóq; id potissimum tempore, cũ auxilio opus erat.

E comœdia.

Sapienter ulciscenda fortuna.

Dissimile.

Illa enim duo fatorum dolia, quorum alterum bonis, alterũ malis plenum scribit Homerus in cœlo esse, non Iupiter ipse sedens dispensat, ut his mitia & bono aliquo permixta, his uero mera malorum fluenta trãsmittat, Sed ex nobis ipsis qui mentis sunt compotes, ex rebus secũdis, ijs quæ aduersa sunt exhauriunt, & infundunt, & potabiliorem iucundioremq; sibi uitam efficiunt. Contra uero multis mortalibus ueluti colis quibusdam, quæ deterrima sunt melioribus effusis relinquuntur, & permanẽt. Si ergo in quippiã inciderimus, quod re uera malum sit, hilaritatis aliquid & lætitiæ superinduci debet, & peculiari aliquo bono, ex ijs quæ expertis iam rebus reliqua sunt, quod alienum & aduersum sit leniendum est. Quum uero suapte natura res ipsa nihil mali habet, sed id quod affligit ex inani quadam opinione consistit, tunc ut laruas formidantibus pueris in manibus tradimus, & inuertimus, quo re perspecta uanos terrores cõtemnere assuescãt, ita nos quoq; quod fragile, ac Tragicis fabulis est persimile diligentissima consyderatione, quasi manibus pertractantes detegere oportet. Cuiusmodi præsens hæc tibi conditio est de ea, quam patriam opinaris, cum natura nobis patriam nullam dederit sicut nec domum, nec agrum, nec fabrilem uel medicorum officinã (ut Ariston inquit) sed hæc & cætera id genus prout quisque incolit illisque utitur subinde illius fiunt, uel nominantur potius & dicuntur. Homo enim (ut Plato ait) planta est quædam non terræ infixa, nec immobilis. Sed & cælestis & ad cœlum ipsum inuersa, cuius corpus ex capite, uelut è sua quadam radice illud sistente & firmante erectum manet. Hinc Hercules

Duo fatorũ dolia.

Infelicitas quorũdã.

Incõmoda hilaritate cõdienda.

Quæ mala uidẽtur, cõminꝰ inspicienda.

Nullã nobis natura patriã dedit.

Homo.

Hercules.

Argius an Thebanus, haud unam curo
Iactare, Græcia omnis est mi patria.

Longe tamen rectius Socrates, qui se non Atheniensem nec Græcum, sed ciuem mundanum esse dixit. ut si quis puta uel Rhodius uel Corinthius dici uelit. Neq; enim Sumnio uel Tenaro, aut Ceraunijs seipsum inclusit.

Vides ut hunc immensus æther arduus
Socrates. Cohercet ulnis undiq; orbem mollibus.

Hi patriæ nostræ termini sunt, in quibus nec exul, nec hospes nec peregrinus ullus est, ubi idem ignis, aër & aqua, ijdẽ principes, rectores & præsides, sol, luna, & lucifer, eædem quoq; leges omnibus uno ordine ab uno eodemq; principe latæ, eadem solstitia & æquinoctia, Pleiades, Arcturus, tempora sementis, & plantarum omnium, unus autem rex & princeps deus est principium, medium ac finẽ uniuersi tenens, qui uia recta peragit & secundum naturam cuncta circuit, quem iustitia sequitur omnium ultrix, qui diuinam legẽ deseruerint, qua in omnes homines tanq; ciues cuncti natura ipsa dictãte utimur. Quod autem Sardis non habites nihil refert, nec enim Atheniẽses omnes Colytum, nec Craneum Corinthij, nec Lacones habitant Pitanen, nunquid ergo ij Atheniensium peregrini externiq; sunt, qui ex Melite in Diomida comigrarunt, unde & Maium mensem Metagetnionẽ appellant & festum quoddam cognomine transmigrationis illius Metagetnia, hoc est transuicinalia celebrant, quod non inuiti sed facili hilariq; animo uiciniam apud alios exciperent, minime id quidem dixeris. Quæ nã igitur terræ pars siue tantum habitabilem, siue uniuersam contempleris, alia ꝓ

Metagetnion. Maius. Metagetnia.

cul ab

cui ab alia esse potest, quam mathematici puncti rationem dimensione carẽtis, si ad cœlum respicias, habere euidentissime ostendũt. At nos quasi formicæ, uel apes, si ex una cauerna aut alueari exciderimus, hospites, externiq; nobis esse uidemur, quod iccirco fit, quia omnia propria & familiaria, ut certe sunt facere ignoremus. Atqui stultitiam eius irridemus, qui lunam Athenis meliorẽ nitidioremq; esse dicat, q̃ quæ Corinthi, & tamen in idem quodãmodo uitium mentis incidimus, quũ peregre profecti, terram, mare, aërem, cœlum, ut diuersa aliáq; à consuetis esse cõtendimus: Liberi quidem & soluti à natura in lucem prodeuntes emittimur, ipsimet autẽ nosipsos colligamus, locorumq; coarctamus angustijs, ac tectis includimus & in parua, tenuiáq; compellimus. Præterea uero Persarũ reges irridemus, quod (si modo id uere dicitur) Coaspæ unius aquã bibant, cæterasq; mundi partes sibi reddant irriguas, cum ipsi quoq; aliò trãsmigrantes, Cephisum uel Eurotam appetamus, aut Taygeti Parnassiq; desyderio teneamur. Ita nobis terrarum orbem non modo irriguũ, sed & ciuitatib9 & tectis cassum uanissima opinione reddimus. At Aegyptij, regis iracundia & asperitate in Aethiopiã commigrantes, rogãtibus amicis, ne liberos aut uxores deserant, impudẽtius ostensis uirilibus, nec uxores, nec liberos quoad ea secum habeant defuturos respondent. Quanq; decentius, simul & grauius dici potest, ubi modica (qualia uita nostra postulat) habere contigerit, ibi nemo nec ciuitatibus, nec domesticis laribus carere, nec externus ullo pacto esse poterit, dum ijs mentem quasi ancoram adhibeat, qua regatur & firmetur, omniq; portu quocũq; applicuerit uti queat. Amissæ

P enim

Formicarũ & apũ similes sumus.

Liberi natura hoĩes, sponte quibusdã locorum angustijs se constringunt.

Persarum reges.

In Græco est ἄνυδρον, ipse uertit, irriguas .i. nõ riguas, nescio q̃ bene.

Aegyptij.

Diuitiæ. Patria. em̃ diuitiæ breui faciléq; reparari nequeũt, patria uero quelibet est, si uti scias, radicesq; habeas, quæ ubiq; coalescere & uiuere ualeant, quales nec Themistocli, nec Demetrio Phalereo defuere. qui quũ post exilium Alexandriæ inter amicos Ptolemæi principatum teneret, non modo in omni rerum copia uixit, sed & Atheniensibus dona misit amplissima. Themistoclem uero regia liberalitate more principis uictitantẽ, uxori liberisq; suis sæpius dixisse ferũt, perieramus omnino, nisi perijssemus, sicut & Diogenes Canis cognomine nũcianti, Te Sinopenses è Ponto exulem dedararunt, Ego, inquit, illos hoc damno supplicio, ut in Ponto extremisq; Euxini littoribus perpetuo maneant & recludãtur. Stratonicus autem nõ infacetus, hospitem perconctatus in Seripho, cui crimini apud ipsos exilium indiceretur, audiens homines nequã illic exilio mulctari, cur nõ tu quoq;, inquit, nefarij aliquid patrasti, quo ex istis locorũ angustijs emigrares, ubi, Comicus ait, caricas fundis uindemiari, omniáq; haberi, quibus in insula sit opus. Nam si uana falsáq; opinione remota, ueritatem ipsam cõsyderes, qui unam duntaxat ciuitatem habet, hospitẽ alienumq; cæteris omnibus inuenias, Quod si tibi turpe iniquumq; uidetur, quẽpiam patria sua relicta, alienã incolere, in eáq; uitam degere, Spartam sortitus es hanc ornes, licet uilis sit, cœliq; morbosi, licet seditionibus & rerũ domesticarũ turbulentia laboret, cui propriã fortuna abstulit, ubicũq; sibi placeat, certe habitare permittit. pulchrumq; illud Pythagoreorũ præceptum, Vitam optimã elige. hanc tibi non insuauem consuetudo efficiet. Ad hanc quoq; rem sapientissime simul & prudentissime dici potest, optimã iucundissimamq;

Demetri⁹ Phalareus.

Themistocles.

Perieram⁹ omino, nisi perijssem⁹.

Diogenes Canis.

Stratonic⁹

Prouerbiũ

Pythagoreorum præceptum.

patriam

patriā elige, hanc tibi tempus patriā efficiet, & patriā quidem eā, quæ te nō distrahat neq; perturbet, aut huiuscemodi res imperet, ut, pecunias confer, legatus Rhomā pete, ducē suscipe, aut tuis sumptibus publici muneris ministrū exhibe, quæ si quis mentis compos, nec omnino obliuioso fastu turgidus memoria teneat, exul uel Gyarū, uel salebrosam sterileq;, nec plantis idoneā Cinarū, nullo mœrore, nulloq; eiulatu optet habitare, nec earū uerba mulierū usurpet, quæ apud Simonidem cōqueruntur, Purpureū tumidis mare me circūfremit undis, sed illud Philippi potius mente habeat. qui quū in palæstra lapsus surrexisset, corporisq; uidisset uestigiū, cōuersus Hercules, inquit, ut partis minimæ telluris natura participes, orbē appetimus uniuersum. Naxum te aliquādo uidisse puto, sin minus, Thuriam saltem, quæ nō hinc procul abest, quarum hæc quidem Orionis domiciliū fuit, illa uero cepit Ephialtē ac Otū, q̄uis corporis essent uastissimi. Alcmæon iuxta limosum Acheloi aggerē inhabitauit, quo Eumenides (ut aiūt poetæ) effugeret, ego uero potius ut ciuiles magistratus, seditiones, & furiales calumnias declinaret, locū uel angustissimū delegisse puto, ubi citra molestiā quiete uitam degeret. Tiberius autē Cæsar in Capreis septenniū ad obitū usq; uixit, & illud imperiale totius orbis sacellum, quasi in cor aliquod coarctatū tam diu aliò nusq; migrauit, Cui tamen imperij solicitudines quæ afferebant undiq;, & affluebant, nec syncerā, nec fluctuatione carentem, insularē quietem præbuere. At cui licet in paruulam aliquā egresso insulam magnis calamitatib9 liberari, is ꝓfecto miser est, nisi seipsum alloquēs uersus illos Pindaricos sæpius, quasi ad remedium canat.

Naxus. Thuria. Alcmæon. Tiberius.

Tenuem cupressum dilige:
Cretamq; syluæ prodigam missam face.
Mihi parũ quidem terræ datum est, unde & sine arboribus, at nec luctus sortitus sum, nec seditiones, nec imperia principum, nec ministeria in ciuilib9 negocijs, nec publici muneris

Indeprecabiles impẽsæ. impensas indeprecabiles. quod alicubi non imperite dicere uidetur Callimachus, ne metire schœno Persico sapientiam,

Callimachus. cur enim schœnis uel parasangis dimensa felicitate lugendo ut infelices nos cruciare debemus, quod ducentorum stadiorum insulam, at non quatuor dierum ambitu effusam, quanta est Sicilia habitemus. nam quid locorum amplitudo ad

Tantalus. uitæ tranquillitatem efferre potest? Nõne Tantalum in Tragœdia dicere audis,
Bis sex dierum quà uia est,
Berecynthios agros sero, qui paulo post inquit,
Cœleste culmen animus olim permeans
Nunc serpit imus, hisce dictis me alloquens,
Condisce modico humana amore prosequi.

Nausitho9 Nausithous autẽ spaciosa Hyperiæ regione relicta, eo quod uicini Cyclopes essent, in insulam trãsgressus procul ab alijs uiris, habitansq; impermixtus hominibus, seorsum in undoso undiq; mari, suauissimã ciuibus suis uitam parauit. Cycladas quoq;, prius Minois filios, deinde Codri Neleiq; habitasse ferunt, in quibus nunc amentes exules se pœnas dare

Scyllũtius ager. putãt. Quàmuis quæ exularis insula, agro Sceluntio nõ amplior? ubi tamẽ post expeditionem Xenophon nitidam se-

Academia nectutem egit, Academia uero ter mille drachmis emptus agellus Platonis, Xenocratis atq; Polemonis domiciliũ fuit,

ubi

ubi ociarentur,& totam uitam ducerẽt,uno excepto die, quo Xenocrates singulis annis, Bacchanalium nouis tragœdijs (ut aiunt) ornãdi festi causa in urbem descenderet. Et Aristoteli Theocritus Chius obiecit sæpius, quod apud Philippũ Alexandrũq; degeret, ac Borbori fluenta Academiæ præferret, fluuius hic est Pellan ambiẽs, Borborus à Macedonibus dictus. Insulas autem quasi dedita opera nobis cõmendat, & diuinis prosequitur laudibus Homerus, sic inquiens, Aristoteles reprehẽsus Borborus.

Insularum laudator Homerus.

Appulit ad Lemnum diuini & tecta Thoantis?
Et quæcunq; deûm Lesbos domus alma recudit.
Dulichium hi patriam referunt, sed Echinadas illi,
Quæ sacræ, longinqua tenent maria, Elida contra.

Ex illustribus præterea uiris, dijs charissimum Aeolum, sapientissimum Vlyssem, fortissimum Aiacem, hospitalissimum Alcinũ insulas incoluisse dicunt. Zeno autem cum eam, quæ sibi adhuc reliqua esset, nauem cũ oneribus mari demersam accepisset, Bene, inquit, agis ò fortuna, quæ nos ad pallium ui tamq; philosophicam compellis. Quare nihil esse censeo, cur uir nec arrogantiæ fumo, nec populari aura prorsus insaniẽs in insulam aliquam coactus, fortunam accuset, sed laudet potius, quod anxietatẽ mentis, & tædium peregrinationis, errores, pericula maris, foriq; tumultus à se remouerit, uitãq; stabilem & ocij plenã, quæq; distrahi nequeat, ac uere propriã sibi dederit, puncto & interuallo eorum quæ usus postulat, necessitate circumscripta. Quæ enim insula tectis, quæ ambulacris balneisq; caret? Quæ pisces, lepores non habet? si quis uenatui animiq; relaxationi indulgeat. Adde quod maximum, tibi sæpissime licere, quietis esse compoti, quam sitiunt

Aeolus. Vlysses. Aiax. Alcinus. Zeno.

A commoditate.

alij, quos dum ludunt alea, dum latent domi, curiosus uel ca/lumniator aliquis perscrutatur insequens, ecq; suburbijs, hortisq; amœnissimis ad forum aulamq; inuitos trahit. At insulam adnauigat nemo qui te perturbat, aliquid petens, mutuo accipiens, adhortans spondere, aut unà magistratũ ambire, nisi è necessarijs & domesticis qui sit optimus, tui desyderio compulsus, cætera uita quasi sacra nulli prædæ obnoxia permittitur, si quis ociari & uelit & sciat. Qui uero eos in beatorũ numero censet, qui circũuagantur, plurimumq; temporis in portorijs ganeisq; perdunt, perinde mihi facere uidetur ac ille, qui errantia sydera fixis & immotis feliciora esse putet, quàmuis unumquodq; errantium syderum in una eademq; sphæra quasi in insula quadam circumferatur, & ordinem suũ teneat. Sol eñ limites præscriptos non transcendet, ut inquit Heraclitus. sin minus furijs iustitiæ adiutricib9 supplíciũ pendet. cæterũ hæc hisq; similia, illi dici & cani debent

In eos q̃ felices prædicãt errones

Heraclitus

Quos in insula aliqua relegatos
Inuitos cohibet Ponto circumflua tellus.

Tibi uero cui nullus certus definitur locus, sed qui uno tandem excluderis, omniũ urbium copiam facit unius uetatio. Nam quod non imperes nec consulas, nullisq; præficiare ludis, tu illud ex aduerso statue, ne seditionibus quidẽ uexor, nihil publice confero, nec præsidis ianuis inhæreo, nec quis prouinciam meam sortitus sit curo, an iracundus & toleratu difficilis. Verũ ut Archilochus Thasi fertiles agros, uineasq; contemnens, ob alia eius insulæ aspera & inæqualia loca, totam insulã damnat atq; accusat, eam quasi asini dorsum materia agresti plenam esse affirmans, Ita & nos dum ad illam

Archilochus.

Thasus insula.

modo

modo exilij partem intendimus quæ gloria caret, negociorũ uacuitatem, ocium & libertatem contemnimus. Quanquàm Persarum reges iccirco bearint, quod in Babylone hyemem, in Media æstatem, in Susis uer iucundissimũ agerent. Est igitur ei qui è solo patrio migrarit, Cereris mysterijs Eleusi immorari, Bacchanalibus Argis solennia celebrare, Pithicis ludis Delphos, Isimijs Corinthum transmeare, si spectaculorũ studio teneatur, Sin minus, ociari, deambulare, quidpiam legere, aut imperturbatum somnum carpere. Addas & illud Diogenis, Prandet Aristoteles quũ uidetur Philippo, Diogenes quandocunq; Diogeni, neq; ullo ab negocio, ullo à principe uel duce consueta sumendi cibi hora distrahitur. Quo circa è sapientissimis & prudentissimis uiris, paucissimos in sua ipsorum patria funeratos inuenias. nullo enim cogente sublata anchora aliò transgressi, uitæ stationem mutarunt, alij quidem Athenas, alij uero Athenis relictis, in aliam orbis terrarũ partem migrantes. Quis unquàm patriæ suæ tale præconium protulit, quale Euripides, ita inquiens,

Persarum reges.

Ἀριστοτέλης ἀριστᾷ ὅταν δοκῇ φιλίππῳ, Διογένης ὅταν διογένει.

Euripides.

Aliunde populus noster, haud huc appulit
Hæc terra nos genuit, alij sed enim ciues
Sunt comparandi cubicis iactatibus
Hinc inde ducti, nec stabiliter consiti
Iactare si quid autem oportet, fœminæ.
Nos temperati spiritum cœli trahimus,
Vbi nec æstus, nec rigor hyemis ingruit.
Tum Græca quæ fert regio, quæ fert & Asia
Vt dulce nectar hic habentes carpimus.

Qui licet patriæ tantas protulerit laudes, in Macedonia tamen

men

men totam apud Archelaum uitam egit. Audisti (puto) & hoc epigramma.

Atticus Euphorione satus, sub mole sepulchri est

Aeschylus. Aeschylus hac, iuxta pinguia culta Gelæ.

Etenim hic quoq; in Siciliam soluit, & eo prior Simonides. Nam illam hanc Herodoti Alicarnasei inscriptionem, multi Herodoto Thurij transcripsere, quod Thurios cōmigrasset, & in eorum coloniam asscriptus esset. Musarum autem spiritus ille sacer & diuinus Troiani belli scriptor Homerus, an non iccirco multis ciuitatibus controuersiæ fuit, cuius earum ciuis habendus, quoniam nullam solam laudarit? Hospitalis uero Iouis cultus, magnus multusq; est. Quod si quis dicat hos omnes gloriæ honorisq; captatores fuisse, ad philosophos ueniat, & sapientiæ scholas gymnasiaq; consyderet, Lycium inquam, Academiam, Porticum, Palladeum, & Odeū. Si Peripateticos enim amplexaris & obstupescis, è Stagiris Aristoteles, Theophrastus ex Epheso, Straton è Lampsaco, è Throade Glycon, Ariston è Ceo, è Phaselis Critolaus. Sin uero Stoicos respicias, Zeno Citieus, Cleanthes Lysius, Solensis Chrysippus, Antipater Tarsensis, Diogenes Babylonius, Atheniensis uero Archidemus ad Parthos usq; profectus, Stoicæ sectæ successores Babylone reliquit. Quos si quæras, quisnam insectatus exulare coëgerit, inuenias neminem. Sed ipsi sponte quietē secuti, cuius participare nequeūt, qui domi nominis aliquid, uel potestatis obtinēt. Itaq; cum cætera suis nos doceant libris, hæc profecto re ipsa etiam docent. Et nūc quoq; optimus quisq; & probatissimus peregre uiuit, nō pulsus, sed sponte aliò transgressus: nec fugatus, sed

fugiens

Marginal notes: Homerus. — Iupiter hospitalis. — Philosophi patriā suā reliquerūt.

fugiens ipse molestias, occupationes, negocia, quæ patria af- Lucubratiões multorũ autorũ in exilio scriptæ.
ferre solet, Olimq́ꝫ antiquis illis, ut uidere est, lucubrationes,
quæ pulcherrimæ extant, maximéqꝫ approbantur adiuuan-
te exilio à Musis peractæ absolutæq́ꝫ sunt. Thucydides eñ
bellum ab Atheniensibus Peloponesijsq́ꝫ gestum, in Thra-
cia iuxta locum syluam Scapten nomine conscripsit, in Eliæ
Scyllunte Xenophon, in Epiro Philippus, Timæus Tauro-
menites Athenis, Megaris Atheniensis Androtion, in Pelo-
poneso Poëta Bacchylides, qui oñes, & alij plures patria ex
ules non animum despondentes seipsos abiecerunt, sed ani-
mi sui excellentia, acumineq́ꝫ usi, exilium, à fortuna quoddã
uiaticum accepere. Quo factum est ut uel mortui uiuant, &
celebrentur ubiqꝫ, cum contra nullum eorum nomen super-
sit, quorum factionibus eiecti sunt. Quare ridiculus sit profe
cto si quis exilium gloria carere arbitretur. Nunquid enim
nominis nullius Diogenes, quem cum uidisset Alexander in Diogenes. Alexander
sole sessitantem, stetit, & an re aliqua indigeret percũctatus,
accepit nihil aliud uelle, quàm ut paulisper obumbrare solẽ
desineret. Cuius animi elatione stupefactus ad amicos con- Camillus.
uersus dixit, si Alexander non essem, Diogenes utiqꝫ essem.
An uero inglorius & Camillus, qui Rhoma pulsus, Rhomæ Themistocles.
secundus conditor celebratur. Nec Themistocles quidẽ exul
gloriam quam inter Græcos habuit perdidit, sed apud bar-
baros etiam auxit. Nemóqꝫ est adeo honoris contemptor, Leobates.
adeo degener, qui Leocrates Themistoclis accusator, q̃ꝫ exul
Themistocles, uel Clodius Ciceronis eiector, q̃ꝫ eiectus Ci-
cero, aut Aristophon delator, q̃ꝫ Timotheus patriã relinque Aristophõ
re coactus esse malit. Cæterum quoniã mouentur multi uer-

Q bis Euri-

Euripides. bis Euripidis, qui exilij uehemens accusator apparet, uideamus quid sigillatim roget, quidúe respondeat.

Quid patria carere, num grande est malum?
Est maximum, re maius ac uerbo malum.
Quodnam est genus, quod exules premit mali?
Id maximum, quod eis loqui non licet.
Seruile prorsum est non loqui, quod sentias.
Potentiorum perferenda inscitia est.

Prudentis, nonnunq; tacere. Primum hæc nec recte, nec uere censet, non enim seruile id tacere quod sentias, sed prudentissimi uiri, cũ tempus & res taciturnitatẽ silentiũq; requirit. Quod idem alibi rectius,

Tacere nunc oportet, nunc præstat loqui.

Nam dominorum imperitiam, stultitiamque non minus in patria quàm in exilio patiare necesse est, & magis etiam domi quàm peregre iniuste potentium calumniam, uimque timemus. Illud uero maximum, & in primis absurdum dicendi libertatem exulibus auferri. Admiratione profecto dignũ Theodor9. Lysimachus. Theodorum libertate dicendi caruisse, qui dicente ei rege Lysimacho te patria quoniam his moribus esses eiecit, Certe inquit, quod me perinde, ac Semele Bacchum ferre non posset, Telesphorus. nec exterritus est, licet illi in ferrea cauea Telesphorum ostenderet, cui oculos effoderat, nares amputarat, aures & linguã absciderat, illudq; adderet his afficio supplicijs, qui de me Liberum Diogenis dictum ad Philippũ. male merentur. Quid autem Diogenes nunquid dicendi libertatem non habuit? Qui castra Philippi ingressus, quo tẽpore hostis Græciam inuadebat, quum quasi speculator ad eũ duceretur, nempe dixit, tuæ auaritiæ, & dementiæ speculator ueni, qui breui tẽporis spacio de principatu simul, & uita

ueluti

ueluti ad aleam periclitaturus accedas. Quid Carthaginensis Annibal? nõne Antiocho (tametsi exul) respõdit, qui quum inuitante occasione hostes aggredi iuberet, quod fieri sacerdos uiscera prohibere diceret, Regem ijs uerbis increpuit, tu facis quod uictima, non quod uir prudẽtissimus dicat. Quin etiam geometræ & linearum periti quo minus de disciplinis, & his, quæ norunt libere loquantur, nõ prohibentur exilio, nedũ probi boniqȝ prohibeantur. Sed ubiqȝ degener animus uocem impedit, linguam retorquet, & angit, ac silere facit. Tuæ auaritiæ & demẽtiæ speculator ueni. Geometræ

Nam illa, quæ sequuntnr eiusdem,
Alunt bonæ spes exules, ut dicitur,
Quæ sunt futura oculis fauentibus uident,

Stultitiæ crimen sit potius, quam exilij, non enim qui didicerunt & sciunt præsentibus uti, sed qui assidue ex futuris dependent, & semper quæ desunt appetunt, spe quasi rate quadam iactantur, quàmuis suæ urbis pomerium nunqȝ excesserint. Stulti.

Patrij nè tibi non profuerunt hospites?
Bene rem gerito, nam male gerentem omnes deserunt.
Non te generis euexit ad summum decus?
Malum carere est, nam genus me non aluit.

Verba hæc ingrata Polynicis accusantis exilium. utpote quod & consanguineis sit contemptui, & amicis careat, qui ex natalium splendore (quàmuis exul) regis nuptijs dignus habitus est, tantisque uiribus & amicorum auxiliaribus copijs suffultus, expeditionem fecit, quantis paulopost ipse fateatur, Polynices.

Viri ex Micœnis, atqȝ ab urbibus Danaûm
Adsunt mihi, tristem opem, at oportunam ut ferant.

Nec dissimilia matris uerba,
Tibi nuptiales ego faces non protuli,
Nec affuit hymen, nec te Ismenus lauit,

Quam lætari, & bono animo esse oportebat, cum filium habitare in tantis regijs audiret, ipsa uero dolens inaccensas faces, nec Ismenum balnea præstitisse lugens, quasi qui Argis ducunt uxorem, aqua, & igne careant, fastus, & stultitiæ uitia apponit exilio. At dicas res est exul ignominiosa, ingnominiosa quidē amentibus, qui & pauperem esse, & caluū, & pusillum & hospitem, inquilinumq́ uituperium esse putāt. Cæterum qui his non consentiunt, neq; subscribunt, bonos quāuis pauperes, hospites, exulesq́ sint, admirantur. Nonne ut Parthenonem, & Eleusinium, sic Thesei templum omnes uenerari uidemus? atq Athenis exulauit Theseus, in quas eius opera se homines habitatū receperant, eamq; ciuitatem amisit, quam non aliunde habuit, sed ipse condidit. Eleusini quid pulchri relinquitur, si nos Eumolpi pudeat? qui ex Thracia transgressus & tunc Græcos initiauit, & nunc initiat? Quid Codrus quibus maioribus ortus, nonne ex Melantho Messana exule Athenarum sceptrum tenuit? Nam quis non Antisthenem laudet? qui dicenti, Phrygia mater tua est, & deorum eadem mater inquit. Cur non tu quoq; tibi obijcienti exilium respondes, Herculis quoque uictoris pater exul, & Liberi patris item auus, quom ut inuestigaret Europam missus,

Phœnicia ortus, exulem gignit prolem
Bacchas cientem Liberum,
Gaudentem furiosis coli honoribus.

[Margin notes: Ismenus balneator. — Exul. — Thesei templum. θησεῖον. — Codrus. — Antisthenes. — Pater Herculis. — Liber pater.]

De his

De his enim quæ Aeſchylus innuens, & ſuboſtẽdens inquit, Aeſchylus
Apollinem caſtum exulem cœlo deum
linguis fauendũ (ut ait Herodotus). Empedocles autem in
ſuæ philoſophiæ initio præfatus, Empedo-cles.
Vrget enim uetus, ac ſtabilis ſententia diuûm,
Quem ſcelerum metus ater agit trepidumq́ fatigat,
Dæmones hunc longe ſortiti tempora uitæ
Pellitis à ſuperûm facie per ſecula multa,
Quos ego nunc inter, diuis procul exul aberro,
non ſeipſum modo, uerum è ſeipſo nos quoq́ omnes hic inquilinos, externos, exulesq́ eſſe oſtendit. Non enim ſanguis ait, & contemperatus ſpiritus, nobis animæ ſubſtantiam & principium præbuit, ſed ex his terrenum & mortale corpus fictum & compactum eſt. animi uero huc ortu ſuo aliunde profecti, peregrinationem quidem nomine mitiſſimo cõminuit blandiendo. Quod ueriſſimum autem, uagatur exul diuinis legibus, & decretis agitatus, & ſic quaſi in inſula multo maris æſtu circũflua (ut Plato inquit) more oſtrei corpori annexus, quod non recordetur, nec recolat, Peregrina-tio. Anim⁹ exul.
È, quantis opibus, quali & tranſlatus honore,
Corporeis animus uinclis religatus inhæret,
non Sardibus cum Athenis, nec Corintho cum Lemno, Sciroq́, ſed ipſo cœlo, lunáq́ cum terra, ac terreſtri fragiliq́ uita ꝑmutatis grauiſſime fert, & quaſi peregrinus & hoſpes, modo degeneris plantæ immarceſcit, quod hic ex loco in locum minimi interualli tranſierit. Quanq́ plantæ quidem regio aliĳs alia commodior eſt, ubi melius alatur & germinet. Homini

Locus. Anaxagoras. Socrates. Tantalus. Phaeton.

mini autem felicitatem locus nullus, sicut nec uirtutem, nec animi prudentiam aufert. In custodia enim positus Anaxagoras quadraturam circuli scripsit, philosophaturq́; Socrates uenenum hauriens, utque familiares philosophiæ incumberent adhortabatur, interim illis beatus apparens, Tantalum uero & Phaëtonta, quanquàm in cœlum ascendissent, Poëtæ aiũt sua stultitia in magnas calamitates incidisse.

PLVTARCHI CHAERONENSIS, DE EXILIO, ANGELO BARBATO INTERPRETE, FINIS.

REVERENDAE MATRI, CHARITATI PIRCKHEYMERIN, ABBATISSAE VIRGINVM SEVERIORIS DIVAE CLARAE INSTITVTI NVRENBERGAE, BILIBALDVS PIRCKHEYMER FRATER. S.



NON EO ſolum mihi chara es, mea chariſſima Charitas, quoniam ſoror Germana, eiſdem orta parentibus, arctiſſimo naturæ ac ſanguinis uinculo mihi aſtricta es, ſed quod & præter uitæ inſtitutum, laudabile tibi cum eruditione commercium eſt, bonarumq; diſciplinarum præcipuo teneris deſyderio. Sortita eſt familia noſtra, ultra honores ſanè, ac opes, (q̃bus iãdiu floruit) præclaram hanc (bonitate diuina) gloriam, ut longa ſerie, non ſolum uiris ornata fuerit eruditiſſimis, Chriſtianæq; pietate arctius addictis, ſed & fœminis decorata reliogioſis, ac impenſe doctis. Nam ut uirile decus, ac uetuſtiora præteream, quid amita noſtra magna, urbs hæc, cultius, doctius, aut abſolutius uidit? quam tu indolis felicitate adeo examuſſim refers, ut planè ex diſcipula magiſtræ ſpecimen dignoſci queat, Ita rurſus exuperas, ut maiori laudi id illi quàm tibiipſi ceſſiſſe uideatur. Sunt hæc ueræ uirtutis bona, titulis omnibus caducis ſpecioſiora, non in marmore aut

Charitas literarũ ſtudioſa.

Familia Pirckheymerorũ.

Amita.

Virtus. ære,ſed monumentis ſempiternæ gloriæ inciſa,opibus longe potiora,honotibus ſplẽdidiora,ac generis ſtemmate præſtantiora,reliquis,denique cunctis extrarijs,fluxis, & euanidis rebus firmiora,ſolidiora,ac ſtabiliora,utpote,quæ nõ ſolum homines, in hoc mundano errantes & fluctuantes ſalo, ſecure ac intrepide,ad ſummæ felicitatis, immortalitatiſque portum perducere queant,ſed & aduerſitatibus humanis,calamitatibuſque cunctis,ſalubriter mederi ualeant. Prudenter igitur Stoici,dei munus aſſerunt,quod uiuimus,Philoſophiæ autem,quod bene uiuimus. Nec mirum cum nil maius,aut præſtantius à deo hominibus datum ſit. Non de captioſa illa,& cauillatrice loquor,quæ nil,aut parum,ad bene, beateque uiuendum confert,ſed de ea,quæ (ut Cicero ait) animis medetur,inanes ſolicitudines detrahit, cupiditatibus liberat,timoreſque omnes pellit. Ea igitur ſuauiſſima ſoror,inſtructi & armati,incommoda cuncta, dolores, calamitates, ac labores fortiter toleremus,maxime uero,improborum iniurias magnanimiter feramus (recte enim quid dicam tenes ac intelligis) ſiquidem nequeunt ſcelerati,iudicium dei,nec ui ui nec mortui effugere. Iupiter etenim (ut Poëtæ referunt) tãdem expergiſcitur,tarditatemque (ut ille ait) ſupplicij, pœnæ grauitate compenſat. quandoquidem impoſſibile eſt, periurum & mendacem uirum, uim conſequi ſtabilem ac perpetuam,uerum & ſi breui felicitas illi continget, tempore tamẽ (ut Demoſthenes ait) defluet. Proinde ut intelligeres, quid de Numinis uindicta tardiore, ſceleſtiorumque hominum animaduerſione lentiore,illi quoque homines,in quibus nõ ſpiritus,ſed carnis uiguit imperium,literis mandauerint, hũc

Margin notes: Stoici. — Philoſophia cauillatrix. — Sceleratos iudiciũ dei manet. Val. Max. — Plutarchus.

Plutarchi (uiri grauissimi ac doctissimi) libellum, è Græco in Latinum utcunq; uertere, nominiq; tuo clarissimo dicare uolui. Cui enim potius meum desudaret ingenium? Suscipe igitur munus hoc carthaceum (si recte coniector) haud penitus ingratum, uiriq; gentilis scripta diligentius reuolue. id si feceris, cognosces profecto: priscos illos philosophos, haud longe à ueritatis aliquando aberrasse tramite. Vale soror præstantissima, germanamque communem Claram, in literario studio currentem, benigne adiuua. Inane etenim ac uanum est omne mortale bonum, Nobilis at uirtus æterna in secula durat. Iterum Vale, ex ædibus nostris, Cal. Iunij. Anno salutis Millesimo quingentesimo decimo tertio. Clara.

VITA PLVTARCHI EX SVIDA IN LATINVM VERSA.

PLVTARCHVS Chæroneus ex Boetia Traiani Cæsaris fuit temporibus, ac antea quidem, tribuit uero ipsi Traianus, honorem Consularem, imperauitque, neminem per Illyriam magistratuum absque illius quicquàm agere consilio. scripsit autem multa.

PLVTARCHI CHAERONEI DE HIS QVI TARDE À NVMINE CORRIPIVNTVR LIBELLVS, BILIBALDO PIRCKHEYMERO, CAESAREO CONSILIARIO, PATRITIO AC SENATORE NVRENBERGENSI, INTERPRETE.



ALIA Cynie Epicurus cum dixisset, ac priusquam ullum tulisset respõsum, (quandoquidem iuxta Porticus uersabamur extremitatem) oppido se nostro proripiens è cõspectu, abijt. Nos uero tanquam hominis admirati importunitatem, taciti inuicemque defixi, aliquantisper constitimus. Inde rursus ad pristinam reuersi sumus deambulationem. Prior itaque Patrocles, quin inquit, si ita uidetur, quæstionem hãc discutiamus, sermonibusque illatis, tanquàm eo præsente, & non præsente, respondeamus. Suscipiens uero Timon, sed minime (infit) recte se habet protectio, si iaculans imminentem nescit euitare sagittam. Brasidas etenim, ut cernere licet, euulsa è corpore hasta, eadem ipsa iaculantem percutiens, sustulit. Nos uero uerbis temerarijs ac mendacibus in nos emissis, repugnare operæprecium haud est. sat erit, si opinionem istam intactam explodamus. Quid nam igitur, inquam, maxime ex dictis suis

Brasidas Lacedæmoniorũ Dux.

ctis suis uos commouit? Nam confuse multa, & ullo absque ordine, alterum alteri homo ille inculcans, deblacterauit, ac tãquàm ira & cõuicijs præceps, in diuinam pariter inuectus est prouidentiam. Et Patrocles, quæ de uindictæ ait, malorum tarditate, numinisque cunctatione protulit, mihi admodum molesta uidentur, nuncque sermonibus illis, quantum ad hanc attinet opinionem, fermè infans, alienusq; sum redditus, iampridem em̃ indignabar, cũ Euripidem dicenteẽ audirem. Cunctatur. Talis etenim numinis est natura. Siquidem nulla in re, minime tamen in prauorum animaduersione, segnem deũ esse decet. utpote, qui in perpetrandis sceleribus minime tardi, seu cunctatores existant, se uehementi impetu, ab affectionibus ac passionibus, ad iniquitates ferantur. Nam iniuriarum repulsio, cum animi perturbationes (ut Thucydides inquit) admodũ sunt propinque, confestim sceleratis delinquendi uiam obstruit ac inhibet, ne longius malicia procedere ausit, cui nil adeo oportunum accidere potest, ut iustæ animaduersionis suspensio. Spem etenim reddit imbecillam, ac iniuria affectos humiliat & deprimit, at contra flagitiosis audaciam præstat, temeritatemque adauget. Præsens uero uindicta, & audacibus obuiam ire ausa, simul uenturam compescit iniuriam, paritérque læsis maximum præbet solatium. Vnde mihi Biantis dictum recolenti, sæpius turbatur animus. Nam ad scelestum quendam dixisse fertur, se haud uereri, quin aliquando pœnas lueret, & si ipse amplius superstes non esset. Quid enim Messenijs antea interfectis, Aristocratis profuit supplicium? Qui cum illos Cypriaco prodidisset bello, supráque uiginti

Euripides.

Deũ in sceleribus puniẽdis, tardũ esse nõ debere.

Bias.

Messenij.

Aristocrates.

inde delituisset annos, hisq; omnibus, imperans Arcadibus, tandem deprehensus, delicti pœnas dedit. Neq; Orchomenij illi, qui ab Lycisco proditi, patria, liberis, & amicis spoliati sunt, ullum tulere solamen. Non enim amplius supererant, cum proditoris corpus, succedenti tempore, multis frangeretur egritudinibus, adeoq; succenderetur, ut identidem pedes abluere, ac flumini immergere cogeretur, iuraretq; ac fateretur, hæc illi ob proditionem, & iniurias accidere. Athenis uero, scelestorum corporum proiectio, mortuorumq; effossio, ne iugulatorum quidem filiorum filijs, cerni contigit. Quapropter inepte mihi Euripides in sceleris dissuasionem, his usus esse uidetur.

Orchomenij. Lyciscus.

Tyrãnorũ triginta Athenis effossio & proiectio.

Euripides.

Iniuria nos afficere nunc hi adueniunt,
Ne metue, bile ferueant licet atra,
Mortalium nec cæterorum acta improba,
Tacita siquidem, tardante quoq; pede
Fortuna corripiet malos in tempore,

Haud enim uerbis alijs, sed illis ipsis, flagitiosos ad perpetrãda scelera, se inuicem hortari, ac admonere, par est, tanq; nequitia confestim fructum temporaneum ac certum, pœnam uero tardam, multáq; priuatam fruitione producat. Cũ hæc Patrocles disseruisset, suscipiens Olympiacus, illi dixit. Vere Patrocles, hæ numinis cunctationes atq; moræ, absurde se habent. Quandoquidem tarditas, prouidentiæ fidem adimit. Et quia post singula delicta, sceleratos, ultio haud confestim corripit, sed longo post tempore aliquando plectuntur, infortuniumq; incidunt, calamitatem id non uindictam appellantes, nullo afficiũtur commodo. Quàmuis enim ob incidentes

Deum nõ decere uindictam suspẽdere scelerũ; ratio alia.

cidentes doleant aduersitates. propter flagitia tamen commissa haud pœnitent. Quemadmodum enim pœna, quæ ꝑtinus errorem, peccatumq; subsequitur, uerberibus flagrisq; homines coërcet, ad officiumq; reducit, tormenta uero, terrores ac strepitus, postea & temporis interuallo incidentes, alterius cuiusdam rei potius, q̃ emendationis causa inferri uidentur, quandoquidem absq; instructione tristitiam afferre solent, ita malicia, ni ob singula delicta & facinora. e uestigio uapulet ac plectatur inhibeaturq; ne ultra ꝓgredi ausit, uix erga deum se humiliat, formidat, saniorem induit mentem, tanquàm iustitia diuina, res, passionesque humanas tempore debito haud curet. Secura uero tardipedáque illa, iuxta Euripidem, ac tanquàm fortuito impijs incidens uindicta, spontéque potius quàm diuina eueniens prouidentia, errorē immensum, confusionemq; intolerandam, in se cōtinere uidetur. ita ut haud cernere ualeam, quid utilitatis inde possit euenire, si scelerati tarde in molares (ut aiunt) incidant deorum. præcipue cum flagitiorum hoc pacto supplicium obscuretur, sceleris uero timor, reddatur exilis. Hæc cū me coràm ab his dicta essent, nunquid, Timon inquit, Colophonio, huic rationibus persuadeam, dubióque isto liberem, an prius in his ipsum decertare sinam? Sed cur, respondi ego, aquam tertio inferre necesse est, sermonésque inundare, si neque prima dissoluere, ne dicam effugere, seu declinanare poterit argumenta. Idcirco sub initium, uelut à Lare inchoantes, quid de paterna Numinis ueneratione, in Academia philosophi, qui sibi aliquid de his dicere uisi sunt sensere, summis delibemus labijs. Facilius etenim est, musicæ rudes,

Vtilitas nulla ĩ tarditate uindictæ.

A Lare incipere prouerbium.

De arte nemo nisi expertus iudicat.

de musica, seu inexpertos, de re differere militari, quàm nos, cum simus homines, diuina, dæmoniáq; recte consyderare opera, tanq; artis expertes, artificis intelligentiam, opinione solum, & mentis conceptu, temere, fortuitóq; dijudicantes. Quemadmodum enim imperitus, medici cõsyderationem, cur ægrum non pridem, sed postea inciderit, siue heri nõ hodie lauerit conijcere haud potest. Ita & de deo firmum quid certumúe asserere hominis est officium minime præter hoc solum, quod ipse tempus optime nouit, quo maliciæ medicinam adhiberi conueniat, ac tanq; pharmacum unicuiq; præbeat supplicium, Quàmuis nõ magnitudine, mensuráq; æquali, seu tempore uno eodemúe, in omnibus pariter medeat delictis. Quod uero animæ medicina quæ ius ac iustitia appellatur, omnium aliarum sit artiũ maxima, inter multos alios, Pindarus quoq; testatur, qui optimum appellat artificem, gubernatorem & dominum, rerum omnium deum, utpote uere iustitiæ factorem & creatorem, cui soli definire cõueniat, quando, quomodo ac quousq; scelestorum unusquisq; plecti debeat. Huius artis Plato, Minoëm quoq; ait, quàmuis Iouis esset filius, fuisse discipulum, tanq; impossibile sit, quẽq; in rebus iustis perfecte quid agere, seu recte agẽtem discernere, qui artem hanc non antea didicerit, siue examussim calleat. Neq; enim leges quas ferunt homines, absolute se rationabiliter habent, seu undiq; æquitati cõsonæ esse censentur, sed quædam fermè ridiculæ uidẽtur esse. ueluti Lacedæmone, protinus ut Ephori magistratum ineunt, ne quis barbam nutriat, legibusque tanquàm nil difficultatis habentibus, cuncti pareant, per præconẽ edicunt. Rhomani quoq;

Hõ nil certi de deo potest asserere.

Solus de⁹ punire scelera recte nouit.

Plato. Minos.

Leges hominum nõ undiq; rationi cõsonant.

Lacedæmoniorũ leges ridiculæ.

quos

quos libertate donant, illorum corpora, minuta cõspergũt festuca. Cum uero testamenta consignant, illos quidem hæredes instituunt, alijs uero bona uendenda relinquunt. Nõne hæc absurda esse censentur? Denique omnium ineptissima lex illa Solonis, quæ honore eum priuat, qui in seditione nulli adhæret parti, siue dissensioni se haud immiscere conatur ciuili. Multas præterea alias legum ineptias quis enumerare posset, quæ neque legislatoris sententiæ probe conueniant, seu quarum rationem, aut cur ita sint scriptæ, intelligere quispiã ualeat. Quid igitur mirum, cum res humanæ ita caligent, si haud facile nobis de deo loqui concedatur, qua ratione ductus, ex sceleratis hos serius, illos uero citius plectat, & corripiat. Hæc itaque non tergiuersationis prætextu, sed potius ueniæ precatione dicta sint, ut sermo tanquam ad refugium & portum respiciens, liberius ad dubij probationem euagari audeat. Primo itaque consyderate, quod ex Platonis sentẽtia, omnium bonorum sese deus in medium cõstituit exemplar, ut humana uirtus, cum illi admodum conformis esset, haberet quem imitaretur, totisque sequeretur uiribus. Etenim, rerũ omnium natura confusa cum esset, hoc sortita est principiũ, ut similitudine, ac cognatione quadã diuinæ uirtutis & ideæ transformaretur, fieretque mundus. Aspectu cuius, uir ille naturam quoque nostram attolli asserit, ut rerum quæ sub cœlo feruntur admirandarum contemplatione, anima decora, & ordinata, eligere & amare, discrepantia uero & errantia declinare consuescat, fugiatque temeritatem, ac fortuita quæque, tãquã prauitatis uniuersique erroris originẽ. Nulla enim re magis, deo frui concessum est homini, quã si imitando ac sequendo illius

Rhomanæ leges ridiculæ.

Solonis lex ratione carens.

Quod deus tarde uindicet Ratio. Deus seipsum uirtutis exẽplar constituit.

Homo maxime deo fruit, si ei⁹ opa imitatur.

illius bona & honesta opera, ad uirtutem usurpet. Qua propter si tarde & lente illum flagitiosos corripere uidemus, nõ ideo accidit, quoniã ob præproperã animaduersionis celeritatem, erroris, uel pœnitentiæ crimen uereatur, sed ut à nobis feritatem ac uindictæ impetum auferat, doceatque non ira accensos, aut cum furor æstuat & feruet, rationemq; altius saltando exuperat (ueluti cum sitim aut famem exatiare conamur) inimicos, quique nos affecerunt iniuria, ulcisci, sed illius imitatos mansuetudinem atque cunctationem, deliberate, ac hora consultrice, nos uindicare, ne protinus impetum, sera & inutilis sequatur pœnitentia. Rapidæ enim quempiam incidere aquæ, eiusque se committere gurgitibus, leuius (ut Socrates aiebat) est periculum, quàm in consanguinei, aut contribulis cuiusdam perturbati, ac furore & ira accensi, cadere uindictam, antequàm deferbuerit, animique resederit affectus. Non enim cum passiones uindictæ proximæ, (ut Thucydides dicebat) sed cum admodum essent remotæ, honestum ac rectum discerni posse, asserebat. Quemadmodum enim ira (iuxta Melanthium) cum mentem occupat, turpia indecoráque perpetrat, ita ratio, cum furorem, animique ægritudinem penitus è pedibus sustulit, iusta & moderata peragit. Quare auditores quoque, humanioribus mansueti redduntur exemplis, ut de Platone fertur, qui cum contra seruum baculum sustulisset, longo sic constitit tempore, iram (ut ipse aiebat) puniens & coërcens. Et Architas, cum ruri domesticorum ac seruorum negligentiam ac ignauiam deprehendisset, inde concitatiori, asperiorique affectu, erga illos se ferri intelligeret. nullo maiori eos affecit in

Vlciscendi modus.

Socrates.

animi morbus ρturbat rationem.

Ira impedit animũ.

Plato.

Architas.

affecit incommodo, sed tantisper abiens, Valete, inquit, quoniam uobis irascor. Proinde si hominum dicta memoratu digna, factáque iam relata, iræ asperitatem uehementiamq; sedare ualent, longe æquius est, cum deum optimũ ac maximum, qui neminem timet, nullius rei indiget, qui nulla pœnitentia duci potest, uindictam tamen suspendere cernamus, debitumq; sceleribus expectare tempus, nos quoq; illum imitari ac placidos reddi, mansuetudinemq; ac tolerantiam, diuinã uirtutis censere particulam. Quam deus ostendit, cum paucos puniendos corrigit, tardius uero animaduertendo multos hortatur, iuuat ac admonet. Secundo hoc animaduertamus necesse est, humanam iustitiam leges habere, quæ scelera coërceant, & ob singula malefacta, quid unumquenq; pati deceat, examussim ponderet, ulterius uero ꝓgredi haud audet. ideo publica custodiũt iudicia, ut criminibus resistere, maléq; facta è pedibus tollere ualeant. Deum uero, cum ægrotam animam affligere statuit, longius introspicere affectusq; discernere decet, prudenterq; cõsyderare, num aliquando ad pœnitentiam flecti debeat, sicq; tempus ad emendanda tribuere scelera. Vbi uero synceri nil inesse deprehendit, maliciamq; perdurare immutabilem cognoscit, protinus uindicare, & pro scelere ulcisci cõuenit. Et, quandoquidem optime nouit, quam uirtutis partem, animæ, cum ab ipso ad geniturã feruntur, ituræ sint, quodq; generosum illis tanq; fortius & non debilius inditum sit. malitiam uero præter naturam, cum ob nutrimenti corruptionem, tum malam germinare conuersationẽ, nonnullosq; recte curatum iri, congruentemq; recuperaturos habitum, optime tenet, nõ æqua-

Mansuetudinem dei hoĩes imitari decet.

Cur deus tarde uindicet.

Alia ratio.

Deꝰ in scrutandis hominũ sceleribꝰ est prudẽtissimus

liter in om̃es animaduertit, sed qđ immedicabile esse cognoscit, cõfestim rescindit, ex uitaq; delet, tãq; alijs assidue cũ malicia conuersari, penitus sit nociuum, sibijpsi uero deterrimũ. Quos uero ob honesti ignorantiam potius, quàm uitiorum delectu temere peccare nouit, illis emendandi tempus tribuere solet. Qui si in flagitijs perseuerãt, tandem eos quoq; pro sceleribus iusto ulciscitur. Haud enim ueretur, ne quandoq; sibi fuga consulant. Consyderate etenim, quantæ in hominũ uita & moribus acciderint mutationes, quotq; à sceleribus & flagitijs, ad frugaliorem modestioremq; conuersi sunt uitam. Vnde & conuersio dicta est, cum quis à uitijs se auertit, sanioresq; induit mores. Proinde ambigue priscos de Cæcrope fabulatos arbitror, non ut aliqui asserunt, ex optimo rege crudelem & immitem factum esse tyrãnum, sed contra, cum sub initiũ morosus ac terribilis fuisset, postea perquàm humane ac placide imperàsse. Etsi hoc incertũ, scimus tamen Gelonem & Hieronem Siculos, Pisistratumq; Hippocratis filium, quàmuis per summũ nefas tyrannide potiti essent, ad uirtutem usurpasse. Cumq; illegitime ad principatus subrepsissent fastigium, admodum tamen moderati ac populares euasere principes. Cum enim ualidas ac optimas tulissent leges, terræq; curam gerere ciues docuissent, ex ridiculis atq; loquacibus prudẽtes, ex ignauis uero admodũ reddidere operosos. Gelo insuper cum bellicis in rebus egregiam nauasset operã, pugnâq; ingenti Carthaginenses superasset, nõ antea pacem cum illis sanciuit (& quidem rogatus) quàm diserte fœderibus adscriptũ esset, Saturno filios dehinc haud se immolaturos. Erat quoq; tyrãnus in ciuitate magna Lydiades. qui

Vt homines emendent, deus aliquando uindictam suspendit.

Conuersio unde dicta

Cæcrops.

Gelo. Hiero. Pisistratus

Magni tyranni aliquãdo boni prĩcipes facti.

Lydiades.

cum tyrannidẽ permutare cõstituisset, iniustitiamq́ detesta tus fuisset, ciuibus leges restituit, ac pro patria cõtra hostes dimicans, generose cecidit. Milciadem quoq; in Cherroneso tyrannidẽ exercentẽ, si quis tum interfecisset, Vel Cimonẽ stupri cõsuetudinẽ cũ sorore habentẽ, persecutus sustulisset, aut Themistocli ob ea quæ lasciue ac petulãter in foro egerat, ciuitatẽ ademisset, q̃ pacto postea ab Alcibiade scribi potuisset, At nondum clari Marathones & Eyrimedontes.

Milciades. Cimon. Themistocles. Alcibiades

Desunt, nec pulchrum nos deficit Arthemiseum.
Cæcropidum pubes ubi libertatis adepta est.
Victrices crepidas.

Siquidem haud mediocriter magnæ aliquando exorbitant naturæ, ob subtilemq́ ingeniorũ uehementiã efficaciamq́ quiescere nõ ualent, sed in salo fluctuant, anteq́ ad stabiles sedatosq́ perueniant mores. Quemadmodum igitur agriculturæ inexpertus, regionẽ quam densis cernit obsitam uirgultis, plantisq́ syluestribus incultam, feris refertam, fluminibus ac fontibus uariis irriguam, cœnóq; plurimo quoquouersum inuiam, floccipendit, rei uero rusticæ gnarus, hæc omnia fertilitatis indicia esse cognoscit, terræq́ ubertatẽ hinc discernit. ita & absurda, praua, ac importuna, magnæ aliquando producunt naturæ, quæ nos confestim (quandoquidem asperitatem ac stimulos haud ferre possumus) præcidi, penitusq́ eradicari oportere arbitramur. At optimus ille iudex utile ac generosum ex his discernens, ætatem, horamq́ rationis & uirtutis cooperatricem, qua natura fructum debitum & oportunũ ferat ac reddat, benigne præstolatur & expectat. Et hæc ita se habẽt. Aegyptiacã uero legem, quæ gra

Magnæ quoq; aliquãdo naturæ exorbitant.

Deus uerã horam corripiendi nouit.

Aegyptiaca lex.

uidam, donec pariat, in mortis carcere custodire iubet, nōne Græcorum quidam consulte uobis transcripsisse uidētur? Et sanè quidem, illi aiebant. Intuli itaq; Si infans nondum editus, sed adhuc latēs in utero, potis est tempore, opus siue consilium absconditum, in solis proferre lucem, ostenderéq; noxam istam, salutis causa, seu aliqua necessitate cogente, perpetratam esse, nonne satius pœnæ erit suspensio, quàm inconsulta acceleratáq; uindicta? Mihi quidem ita uidetur, & uobis Patrocles inquā, Recte, ille ait. Consyderate itaq; si Dionysius sub tyrānidis initium pœnas dedisset, neminem Græcorū Siciliam habitare potuisse. A Carthaginēsibus em̄ cuncti extorres acti fuissent. Quemadmodū neq; Apolloniam seu Anactorium, Leucadoriumue Cherronesum Græci incolerent, nisi Periander nō confestim, sed longo post tempore pœnas luisset. Cassandri quoq; ultionem ideo suspensam arbitror, ut rursus Thebæ inhabitarentur. Mercenarij nanq; milites, qui cum illo templum spoliarūt, quorū plurimi cum Timoleonte in Siciliam transgressi sunt, cū Carthaginenses deuicissent, tyrannidesq; soluissent, mali, male postea perierunt. Quosdam enim numen negligit, ideoq; parcit, ut cum sceleratis flagitiosos plectere ualeat (quemadmodū Democenis per oraculum dæmonium respondit) inde uero illos quoq; conterit ac funditus tollit, ut opinione mea compluribus euenit tyrannis. Quemadmodum enim hyænæ fel, phocæq; coagulum, ac feræ aliæ q̄ plurimæ, quid salubre ægritudinibusq; humanis utile in se continent, ita quibusdam qui freno animaduersionéq; indigere uidentur, deus amaritudinem quandam tyrāni inexorabilem, uel sæuam principis cu-

iusdam

Dionysius

Periander.

Cassander

Mali malos corripiunt.

Hyænæ fel phocæ coagulum.

Qui animaduersione indigēt a malis emendant.

iusdam asperitatem immittit, nec prius ab afflictione ac perturbatione desistit, quàm ægritudinem omnem expulerit, penitusq; morbum purgauerit. Tale Acragantinis Phalaris, Rhomanis uero Marius erat pharmacum, Sicyonijs quoq; palàm deus prædixit, flagellatoribus indigere ciuitatem, cum Teletiam puerũ, qui in Pythijs coronandus erat, honore priuarunt, ac Cleonæorũ quendã tanq; suum prætulerunt ciuẽ. At cum Orthagoras Sicyoniorũ inuasisset tyrannidem, Ac post illum qui cum Myrone & Clisthene rerum potiti sunt, eorũ sedauerũt intemperantiã. Cleonæi uero cum simili purgati medicamento haud essent, funditus corruerunt. Proinde Homerum dicentem audite,

Phalaris. Marius Rhomanis pharmacũ. Sicyonij. Cleonæi. Orthagoras. Myron. Clisthenes

Egregia est soboles scelerato nata parente.

Ecce quemadmodum ille qui nil decẽs aut clari unquàm operatus est, optimum genuit filium. Sisyphi quoq; nec nõ Autolici & Phlegij genus, in gloria & uirtute magnorum floruerunt regum. Pericles quoq; Athenis in scelesta natus est domo. & Rhomæ Põpeius Magnus Strabonis fuit filius, quẽ uita functum, Po. Rho. ob inoffensum odium pedibus conculcauit, insepultumq; proiecit. Nunquid igitur absurdum, si, queadmodum rusticus spinas haud extirpat priusq; asparagos collegerit. & Afri sarmenta non comburant, anteq; ab illis ledanum abstulerint, Ita deus scelestam ac pernitiosam splendidi ac regij generis stirpẽ, haud antea euellat, quàm fructus debitus ex ea sit productus & generatus. Longe enim Phocensibus fuit utilius, innumeros Iphiti perire boues & equos, plusq; auri & argenti ex Delphis surripi, q; Vlyxem & Asclepium natos nõ fuisse, siue alios complures, qui ex fla

De⁹ sæpius parcit malis, a quib⁹ optimos orituros nouit. Sisyphus. Autolicus. Phlegius. Pericles. Põpeius. Ledanum ab Afris, inhærens sarmentis colligitur. Vlyxes. Asclepius.

gitiosis ac sceleratis optimi magnæq; frugis euasere uiri. Nõ ne igitur modo ac tempore conuenienti in facinorosos animaduertere, longe existimãdum melius esse, quàm inconsulte confestimq; supplicium sumere? ut de Calippo fertur. qui cum sub amici prætextu Dionem interfecisset, eodem ense, rursus ab illius percussus familiaribus, occubuit. Micij quoq; Argiui, qui in seditione cæsus est, interfectorem ænea in foro deæ statua decidens, oppressit. Nunquid præterea Parocles, quid Besso, Pæoni, Aristoniq; Oethæo militũ præfecto aliquãdo acciderit audiuisti? Minime ait, sed admodum discere cupio. Ariston inquam, Eriphyles mũdum muliebrem ibi repertum, cõcedentibus tyrannis rapuit; uxoriq; dono attulit. Cæterum filius eius quandam ob causam matri succensens, domum incendit, & cunctos qui in illa erant concremauit. Bessus uero cum propriũ interfecisset patrem, multo delituit tempore. at cum aliquando ad hospites cœnatum pergeret, hirundinũ nidum hasta impellens deturbauit, pullosq; pedibus contriuit. cumq; (ut par erat) astantes dixissent, qua causa homo impulsus, rẽ tam nefandã perpetrare ausus es? Nonne, respondit, iamdiu falsum aduersum me ferunt testimoniũ, clamantq; propriũ me occidisse patrẽ. Præsentes uero cum admiratione ducti, uerba ad regem detulissent, resq; diligentius discussa esset, meritas Bessus pœnas dedit. Hæc ideo uobis retuli, ut planè causas intelligatis, ob quas flagitiosis aliquando uindictæ cõcedatur suspensio. reliqua uero ex Hesiodo uos audire existimetis. Ait enim uindictam non damodum remotam esse iniustitiæq; sectatricẽ, sed coetaneã, ac ex eadem regione stipiteq; pullulantem, Inquiens,

Longe melius tarde, q̃ inconsulte uindicare.

Calippus.

Micius Argiuus.

Ariston.

Eriphyle.

Bessus.

Hesiodus.

Consultum

Consultum male, consultori pessima res est.
Qui struit insidias aliis, sibi construit ipsi.

Cantharis enim in seipsa remediũ, ex contraria passione concretum, habere fertur. Malicia uero, cõiunctum assiduéq; ipsam torquentem ac affligentem, gestat dolorem, non postq̃ scelus perfecerit, sed tum maxime flagitiorũ pœnam exoluit, cum iniuriã atrociter inferre uidetur. Quemadmodũ enim facinorosus quisq;, ultimo affligendus supplicio, corpore suo propriam fert crucem, ita improbitas ex seipsa suppliciũ sibi struit ipsi. grauis quædam uitæ artifex, calamitates ingentes. cumq; turpitudine formidines innumeras, passionesq; molestissimas, pœnitentias, ac indesinentes in se continens perturbationes. Sed nõnulli nil à pueris distant, qui cum sceleratos in theatris, nõnunq̃ amictu aureo circũdatos, chlamydéue purpurea indutos, coronatos ac tripudiãtes cõspiciunt, admirari, beatosq; existimare nõ desinũt, anteq̃ eos stimulis agitari, flagris cædi, ignemq; ex florida illa uariaq; ueste emittere conspiciunt. Multi enim flagitiosorũ ingentibus septi ædibus, principatus splendidissimos, potentatusq; obtinẽtes immensos, ut plurimũ, quantũ plectantur, latet, donec iugulati, aut ab alto præcipitati, iacere cernãtur. quæ recte quis nõ pœnam, sed supplicij finẽ, pœnæq; cõsummationẽ appellare potest. Quẽadmodũ enim Herodicus Silymbrianus, cũ phthisim morbũ incidisset immedicabilẽ, exercitationẽq; medicinæ primus (ut Plato ait) imiscuisset, sibijpsi cæterisq; laborantibus ægritudine simili, multo prolixiorẽ reddidit mortẽ, Ita scelerati q̃ præsentẽ censentur effugere pœnã, haud post multũ temporis, sed multo in tẽpore, uindictã non quidẽ tardiorem,

Cantharis medicinã in se habet. Malicia se se affligit.

Mali sibi ferunt crucẽ. Improbitatis supplicia.

Multa sunt quæ ab extra putant felicia, & intra sunt infelicissima.

Mors malorum non pœna, sed finis pœnæ appellanda est. Herodicus Silymbrianus.

Mali non modo senescentes corripiuntur, sed & assiduo senescũt cruciatu.

rem, ſed admodum prolixiorem ſuſtinent ac extendũt. neq; ſeneſcentes ſolum corripiuntur, ſed etiam cruciatu aſſiduo ſeneſcunt. Quãtum ad nos autem, facinoroſos longo aio tempore puniri ac torqueri, Apud deum etenim uniuerſæ humanæ ſpacium uitæ, atq; adeo præſens momentũ, nihil eſt, quin anni triginta in illius cõſpectu, ueluti crepuſculum, ne dicam hora ſunt matutina. Proinde flagitioſi tanq; carcere clauſo ac cæco, nulla euadendi ſpe detenti, ſceleſta cuſtodiũtur uita. Et quàmuis interim cõuiuentur, negocientur, donationibus & delectationibus oblectentur, optimaſq; negligant diſciplinas, nil tamen à noxijs diſtant, qui in uinculis ad ultimũ ſeruantur ſupplicium. Nam & ij aliquando fune ſuper capite pendente ludunt, cãtillant, & ociantur. Quid enim prohibet opinari eos qui ad mortem clauſi detinẽtur, minime affligi, donec capitali plectantur ſupplicio? nec eos qui uenenũ hauſerunt ac deambulant, expectantq; donec crura degrauẽtur, torqueri, priuſq; uitalem ſpiritum extingui, paulatimq; euaneſcere ſentiant? Si ultimũ ſupplicij tẽpus pœnã eſſe arbitremur, paſſiones uero, timores, expectationes, & pœnitentias, quæ interim animũ diſcruciãt ac pturbãt, qbuſq; unuſquiſq; ſceleratus obnoxius eſt, prætermittamus ac nihili pẽdamus, ueluti ſi piſcem qui hamum deglutiuit, haud eſſe captum dicamus, priuſq; illum à coco exenteratum, ſiue aſſum conſpiciamus. A iuſtitia enim facinoroſus quiſque detinetur, ſcelerumq; dulcedine tanq; illecebris aſſidue ineſcatur, cumq; conſcientiam flagitijs onuſtam ac degrauatam ſentit,

Vt Thynnus rapidus percurrens æquora ſæuit.

Violenta enim, effrenis, & temeraria illa ſcelerũ audacia, ad facinora

Apud deũ humanæ uitæ nec tẽporis qdẽ momentũ eſt.

Vinculis detẽti, ſemper afflicti, etiam ante ſuppliciũ extremũ.

Ab iuſtitia facinoroſiſſim⁹ quiſq; captus detinetur.

facinora usque agilis expedita atque uehemens existit. Inde uero à passionibus animique perturbationibus, tanquàm spiritu destituta, imbecillis, humilis ac languens, timoribus superstitionibusq; succumbere deprehenditur. Unde non inepte, sed factis ac ueritati cõsonans, Stesichorus de Clytemnestra somnium finxisse uidetur, quam ita loquentẽ inducit.

Scelerũ audacia sub initio uehemens, inde decrescit.

Stesichor⁹.

Allabier uisus draco,
Summo capite depastus, ex
Quo apparuit rex Plisthenides.

Etenim somniorum terriculamenta, diurnáque spectra, nec non oracula, atq; portenta, & quæcunq; homines diuino accidere nutu opinantur, horrorem ac timorem, his qui sceleribus obruti sibiq; ipsis conscij sunt, incutere cõsueuerunt. Quẽadmodum aiunt Apollodorum, aliquando per somnium, se à Scythis excoriari in frustáq; concidi conspexisse, cor uero ex lebete loquens, ac dicens, ego horum tibi causa sum. Et iterum filias igni flagrantes totóq; corpore succensas, per gyrũ ipsum circũsilire. Hipparchũ item Pisistrati filium, pauloante obitum Venerem ex phiala quadam sanguinẽ sibi in faciem spargere, somniasse narrãt. Ptolemæi uero Cerauni amici, ipsum à Seleuco in iudicium rapi uiderunt, uulturibus lupisq; iudicantibus, & causam cognoscẽtibus carnésq; passim hostibus distribuentibus. Pausanias quoq; Byzantij, Cleonicen liberam stuprauit uirginem, Quam, cum noctu quandã ob causam emisisset, indéq; reuertentem terrore ac suspicione correptus, peremisset, eam sæpius in somnis assistentem ac dicentem uidit,

Mali semp horrent timentq;.

Apollodori somniũ.

Hipparchi somnium.

Ptolemeus ceraunus.

Pausanias.

T Adsis

Adsis iudicio, mala res iniuria ualde est.
Cumq; phasma haud desisteret, sed assiduis illũ terroribus perturbaret, ac molestaret, Heracleam ad animarum nauigauit expiationem, placationibusq; nõnullis ac inferijs, puellæ animam euocauit. Quæ cum in conspectum uenisset, finem malorum futuram prædixit, ubi Lacedæmonẽ peruenisset. Quò cum ille applicuisset, confestim uita excessit. Quapropter si post obitum anima nil penitus esset, sed mors gratiarum ac pœnarum finis existeret cunctarum, indulgentius ac mollius Numẽ, quis dicere posset, cum sceleratis egisse, quos confestim ac non longo post tempore corripuisset, uitáq; functos celeriter ex multiplicibus abstulisset erumnis. Etenim si quis nil illud mali, improbis in hac uita, præsentique tempore accidere affirmaret, quàm quod scelerum conscientia flagitiorumque recordatione, assidue torquentur, re admodum sterili, molesta & ingrata, ac nil boni, seu studio digni, ex tot, tantisque certaminibus referente, cognosceret profecto acerbissime ratione propria illorum affligi animã. Quemadmodum de Lysimacho referunt, qui siti coactus, cum Getis corpus uiresq; tradidisset uniuersas, postq̃ biberat, iam factus mancipiũ, dixisse fertur. Hei meæ improbitati, qui ob uoluptatem tantillam breuemq;, tanto excidi regno. Proinde necessitati naturalium resistere affectionum, admodum est difficile. cum uero homo, auariciæ ac pecuniarum, inuidiæue ciuilisque existimationis ac potentiæ gratia, seu uenereas ob uoluptates iniusti quid egerit siue perpetrauerit, inde passionum furore, animiq; destitutus morbo, cum tempore cernit turpes uerendasq; improbitatis ac iniustitiæ remanere perturbationes,

Improbi in hac uita maxime corripiũt.

Lysimach⁹

turbationes, honesti uero, utilis ac recti superesse nihil, nõne sæpius cogitationes molestissimas, curasq; grauissimas. illi incidere par est? quod uana seductus gloria, seu uoluptatũ captus dulcedine, rebus sordidissimis illiberalibus ac ingratis, pulcherrima maximáq; inter homines bona, phas, iustitiam pietatemq; peruerterit, uitamq; turpitudine, infamia ac perturbationibus fœdarit ac repleuerit. Quemadmodum enim Simonides ludens aiebat, argenti se arcam semper inuenire plenam, Gratiarum uero uacuam, Ita improbi, si recte suam scelestam perpenderint uitam, confestim ob uoluptates gratia uacuam, spéque destitutam reperiunt, timore uero, tristitia iniucundaq; recordatione ac in futurum suspitione, perfidia uero ad præsens, semper cumulatam inueniunt. Quemadmodum in theatris Ino loquens, ac de male actis pœnitẽs introduci solet,

Sceleſti ſua pte affligũtur cõſcientia.

Mali semp tristes.

Charæ mulieres, quomodo primum incolui.
Athamantis claram regiam, decentium agens nihil?

Hæc pessimum quenq; in animo uersare ac cogitare decet, quo pacto uitia repellat, flagitia memoria deleat, conscientiã purget, ex ea facinora deturbet, se à cunctis uindicet criminibus, ita ut penitus aliam ab initio uitam agere incipiat. In q. bus enim malicia præualet ac superat, in his syncerũ, à labeq; purũ, firmũ ac stabile nil esse potest, nisi (p Iouẽ) sapiẽtes q̃sdam esse dicamus, qui iniuste agũt. Nam ubi diuitiarũ uoluptatũq; cupidines, inter se cõcertare inuenies, siue inuidiã cũ inimicitijs ac malignitate, sibi sedem cõstituisse deprehẽdes, ibi si solertius cõsyderaueris, infelicitatẽ subesse ac latere inuenies, segnitiẽ laborũ, mortis metũ, uehemẽtem perturbatio-

Vbi unum uiciũ, ibi plura quoq; latent.

num excessum, in gloria ob arrogantiam molliciem, Vitupe rantes timere, laudatores tanquam deceptione circumuenientes uereri, maximeque improbis aduersari, ut eos qui boni esse censentur, promptius laudare uideantur. Nam quod in flagitijs obduratio, id in malo ferro est rubigo, Quod si durius tetigeris, illico frangitur. Quapropter cum scelerati, temporis successu, quemadmodum habeant, exactius intelligunt, fremunt, dolent, indignantur, ac propriam execrantur uitam, de his loquor malis, qui non penitus à se ipsis exciderunt, omninóque opinione errant, Sed & depositum reddunt, pro amicis intercedunt, patriæque gloriam augentes, magnifice illam tuentur. Hi inquam, non confestim, sed temporis processu ob flagitia pœnitent, commissisque dolent. Quandoquidem & homines in theatris aliquando plaudunt, confestim tamen uana reuertente gloria ac auaritia, gemere non desinunt. At qui tyrānide abutuntur, hominesque fraudulenter circumueniunt, & è medio tollunt, quemadmodum Apollodorus, amicosque pecunijs spoliant, ut Glaucus. isti haud pœnitēt, aut se ipsos oderunt, nec aliqua ob male acta afficiuntur mœsticia, sceleribus enim obruti, eò processerunt uesaniæ, ut facinora cūcta & quicquid improbi agunt, omni carere peccato cōtendant, ac quæcunque lubent, licere arbitrentur. Ego proinde si dicere fas est, flagitiosos, perditos ac facinorosos homines, neque aliquo siue deorum, seu hominum indigere ultore arbitror, sed pernitiosam ipsorum uitam, omni prauitate impietate ac scelere corruptam, refertam & contaminatam, satis superque ad seipsam plectendam ac torquendam sufficere. Sed cōsyderate inquā, ne sermo longius quam tēpus exigat procedere uideatur.

Obduratio malorum & ferri rubigo similes.

Scelerati se ipsos cōsyderātes propriam execrantur uitam.

Apollodorus.

Glaucus.

Mali sua uita scelesta puniuntur.

Et Timon

Et Timon, satisfactum est mihi ait, de cunctatione, lentáq; Numinis tarditate. Nunc uero tanq; in insidijs, ultimū collo caui dubiū quādoqdē in priorib9 mediocriter decertauim9.

¶ Cæterū quod Euripides conqueritur, ac Numini obijcit,

Crimina sæpe luunt nati scelerata parentum,

etiam nos tacentes reprehendere existima. Si enim qui deliquerunt, iam pœnas exoluerunt, haud decet eos qui nil iniusti egerunt plecti, Quandoquidem nec illos qui facinora peregerunt de una eademq; re, bis supplicium subire, iustitiæ seu equitati consonum esse censetur. Proinde si lente diuina procedit uindicta, pœnáq; quæ improbis debita, sero tandē innoxios affligit, haud probe iniquitatem tarditate compēsat, quemadmodum ferunt Aesopum, olim cum auri pondere ingenti à Crœso missum, huc peruenisse, ut deo magnifice sacrificaret, Delphicisq; singulis minas distribueret quatuor. Cæterum cum ob indignationem quandam discordiæ, ac rixæ inter ipsum & incolas intercessissent, sacrificium quidem illum peregisse, pecunias uero Sardis remisisse, narrāt. Tanq; homines illi indigni existerent, qui aliquo afficerentur cō modo. At illi cum sacrilegij eum insimulassent, à petra quadā quā Hyampeam appellant præcipitatum, interfecerunt. Exinde deum iratum, terræ sterilitatem uariáq; morborum genera illis immisisse prædicant, ita ut in cunctis Græciæ Panegyricis obambularent ac per præcones, ob Aesopi mortē pœnas ab eis exigere uolentes, identidem uocarent. ac tertia uix tandem generatione, Samium quendam applicuisse Idmonem, minime genere ad Aesopum attinentem, ab illis tamē qui olim Sami Aesopum emerant oriundum, cui cum Del-

Secunda pars libri in qua de pœna filiorū ob delicta parentum dispu tatur.

Aesopus.

Aesopi mors.

phici pœnas quasdam exoluissent, uix eos tandem à malis quieuisse referunt. Exinde sacrilegorum uindictam, ab Hyampea in Naupliam esse translatam, aiunt. Nec alexandrũ, & qui mire eum admirantur ac amant, ex quorum numero nos quoq; sumus, laudare solent, quod Branchidarum urbẽ funditus subuerterit, omnemq; ætatẽ penitus exciderit, quoniam ab eorum maioribus Mileti templum olim proditum fuerat. Agathocles quoq; Syracusanorum tyrannus, cum risu Corcyrenses cauillatus est. Nam quam ob causam insulã uastaret, cum quæsiuissent, quoniã per Iouem, respondit, patres uestri Vlyxem susceperunt. Cunq; pariter Ithacenses cõquererentur eorũ pecora à militibus abigi, at uester inquit rex, ad nos cum accessisset, pastorem excæcauit. Atqui nonne longe his absurdius Apollo? qui Pheneates, uniuersamq; eorum regionem terræ hiatu absorpsit, quoniam ante mille, ut aiunt, annos Hercules tripodem sortilegum surreptum. Pheneum detulisset. Sybaritis quoque prædixit, tum eos à malis solutum iri, cum tertia cæde, iram Leucadiæ placassent Iunonis. Non multũ præterea tẽporis intercessit, ex quo Locri, uirgines Triam mittere desierunt, quæ ob Aiacis petulantiam, seruili indutæ habitu, nudis incedebant pedibus, & si adultam attigissent ætatem, ueluti seruæ, quæ Athenis sine corollis circum aram uerrunt. Quo pacto hæc, rationis aut iusti quid in se continere possunt? cum minime Thraces laudare soleamus, quod in Orphei uindictam, suas hucusque pulsent uxores. Barbaros quoque, qui Eridani ripas incolũt, irridere consueuimus, quoniam ob Phaëtontis, ut aiunt, luctum, nigris induantur uestibus. Siquidem longe magis, ut arbi-

Alexander ob maiorũ delicta Branchidarũ urbem subuertit.

Agathocles.

Apollo Pheneatensiũ terram hiatu absũpsit.

Sybaritæ.

Thraces uxores suas uerberant ob Orphei uindictam.

ut arbitror ridiculum est homines, qui Phaëtontis uixerũt tempore ipsius neglexisse calamitatem, qui uero illo defuncto, post quinq; seu decem nati sunt ætates, uestem pmutasse, ipsumque lugere cœpisse. Sed ista solum fatuitatem quandam præ se ferre uidentur, molesti autem seu nefandi nihil. Cæterum deorum iræ, quo pacto confestim, tanquàm flumina nonnulla euanescunt, ac longe post super alios emergentes, ad ultimas perducunt calamitates? Hucusq; cum me continuissem, ueritus ne in maiores, longéque intolerabiliores, erumperet ineptias, continuo interrogare cœpi, Nunquid inquiens, hæc omnia, uera esse existimas? At ille, si nõ omnia ait, saltem aliqua absque dubio uera esse contendo, Aeque, dixi, ut uehementer febricitantibus tibi accidit, qui si uel una pluribusue tergantur uestibus, eundem tamen ac æqualem sustinent calorem. Cæterum ob refrigerij spem, ac solatium, indumentorum auferre oportet multitudinem. Atqui hæc, si placet, quandoquidem ut plurimum fabulis ac fictionibus similia uidentur, prætermittamus. Vt autem confestim in foribus res pateat, daráque reddatur, in memoriam ducatur honor, qui ijs haberi solet, quorum maiores hospitio deos susceperunt. necnon pulchra ea pars, quæ Pindari successoribus, in Thebarum direptione delata est. Quis enim ea honoris præminentia, quæ tamdiu inter Græcos coaluit ac inoleuit, merito non delectetur? nisi cui iuxta eundem Pindarum, frigida flamma, cor atrum fabricauit. Prætermitto nunc simile huic Spartæ præconium, quod post Lesbicum cantum, in memoriam, ac honorem Terpandri illius prisci, proclamari solet, Nam eadem ratione

Phaeton.

Iniuste, deorum irã inoxios affligere.

Filij sicut honorũ paternorum participes, ita & delictorũ. Pindari ædes ĩ Thebarũ direptione ob eius honorem intactæ permanent.

Terpãder.

Philciadæ Daiphati genere orti

Lycormæ. Satilei. Stephano/phoria.

Qui ob parētū nobilitatē gloriaṙ, etiam ob scelera eorū uindictā non refutet.

Cimon. Lachares. Ariston.

ratione constare uidetur. Cæterum, uos Philciadæ appello, qui apud Boëtios longe aliȷs præferri dignum ducitis, quoniam præclaris ortos parentibus uos esse prædicatis. Quique apud Phocēses, ob Daiphati genus gloriari soletis, mihi inquam præsentes auxilioq; sitis. Cum Lycormæ, Satileiq; patriū Heraclidarum inter se partiuntur honorem, Stephanophoriamq; instaurātes, decantant. Admodū decere ab Hercule prognatos, honores firmos ac gratos sortiri. Quandoquidem cum ipse Græcos immēsis affecisset beneficiȷs, haud dignum præmium retributionemq; cōsecutus esset. Pulcherrimum hercle ait, ac philosophia admodum dignum certamē proposuisti. Omitte igitur, heus inquam, uehemēs illud accusationis genus, nec ægre feras, si aliquando plectanṫ qui scœlestis improbisq; orti sunt parentibus, aut honorata illa nobilitate, ac præminentia gloriari, laudariq; desine. Decet enim, si uirtutis aut nobilitatis honorem in genere nostro retinere cupiamus, rationabiliter quoq; ob scelerum ultionem permanentem haud indignari, sed recte hæc inuicem concurrere, ac æqualiter dignéq; cōuerti estimemus. Qui enim à Cimone prognatos egregie Athenis honorari, à Lachare uero ac Aristone oriundos despici, cum indignatione dolens cernit hic admodum uarius ac secors, imò potius contentiosus, Numiniq; molestus esse uidetur. Incusat enim cū uiri iniusti ac scelerati filiorum filios, fœliciter agere cernit, rursusq; criminatur, si flagitiosorum improborumq; stirpem coërceri seu funditus tolli conspicit, pariterq; deum reprehendit & accusat, siue iusti, aut noxiȷ patris filium affligit, seu incommodo afficit. Et hæc tāq; obstacula quædam tibi aduersus admodum

infestos,

infestos acerbosq; accusatores illos statuo. Inde tanq̃ nexus reassumentes principium, ita circa diuinas affectos rationes, è tenebris ac irremeabilibus erroribus, cum intrepida pietate ad officium reducamus, illisq; persuadeamus, nil deum agere, quàm quod fas admodumq; decẽs esse dignoscatur. nos uero neq; in his que quotidie gerere solemus, manifeste ueritatem ostendere seu exprimere posse. Veluti, cur liberos eorum qui phthisi seu aqua intercuti interierũt, sedere, pedesq; aquæ immergere iubemus, donec mortuus crementur. Eo etenim pacto morbus transferri, seu ad illos transgredi minime posse creditur. Ac rursus, quam ob causam capella, si eringitem herbam in os sumpserit, totũ attrahat gregem, donec pastoris superuentu depellatur. Sunt & q̃plurima alia, quæ uires continent latentes, effectusq; producunt incredibiles. Velocitatéq;, aut tarditate stupenda ab aliis ad alia transgrediuntur. Nos uero interualla iuxta tempus, non loca admirari cõsueuimus. Vtrum enim magis stupendum? An pestis quæ in Aethiopia exordium sumpsit, Athenas impleuit, Periclem sustulit, Thucydidemq; male affecit? Aut, si ob Delphorum Sibaritarumq; flagitia, in posteros tandem scelerũ uindicta defluxerit? Habẽt enim uires, ab ultimis ad prima, relationes quasdam ac cognationes, quarũ causam & si ignoramus, non tamen sine ratione accidere certo sciamus. Proinde cur non solum in hominum stirpem, sed publice in ciuitates diuina uindicta aliquãdo grassetur, iustitiæ prætextum habere uidetur, cũ res una ac contigua sit ciuitas, quæ nullam ueluti animalia, mutationem admittit, neq; alterum ex altero fieri solet, sed semper conformis, sibiipsiq; similis existit,

Deus nihil nisi q̃d decet, agit.

Eringites herba.

Pestis Atheniensis.

Potẽtiæ ab ultimis ad prima relationes habent.

Ratio cur de⁹ aliquãdo ciuitates ob maiorũ delicta corripit.

uniuersasq́ꝫ rerum quas agit causas ac gratias, quamdiu cõ-munitatis nexum seriemq́ꝫ retinet ac unitatẽ seruat, in se reci-pere consueuit. Nam si ob temporis spacium ex una ciuitate quis plures facere uellet, similis ei esset, qui ex uno homine plures efficere conaretur. Quandoquidẽ qui iam senior esset, prius iunior, olim uero omnino adolescẽs erat. Essent equidẽ

Epicharmia.

hæc Epicharmijs similia, ex qbus Sophistarũ sermo auctus, creuit, dum dicunt. qui olim mutuũ accepit, nũc haud debet, quandoquidẽ alius factus est. Et qui heri ad cœnam uocatus

Mutatiões maiores in homine ꝙ in ciuitatibus, ob ætatem.

est, hodie inuocatus uenit, nã alius existit. Proinde mutatio-nes in unoquoq́ꝫ nostrum maiores, ꝙ publice in ciuitatibus ætas facere solet. Si enim post annũ trigesimũ quis Athenas reuiseret, cognosceret sanè nũc quoq́ꝫ uigẽtes mores, motus, disciplinas, studia, populiq́ꝫ fauorẽ, iram & odium, ac reliqua id genus, admodũ priscis illis ac priorib9 similia, cõformiaq́ꝫ. Hominis uero formã uix notus ac familiaris, post tãti spaciũ temporis occurrẽs agnoscere ualeret. Ad morũ uariationes, qui omni ratione, labore, passione, legib9 quoq́ꝫ facile mutan-tur, illi qui semper præsens est, absurditatẽ, admirandãq́ꝫ no-uitatem continere uidentur. Cæterũ homo ex quo natus est, ad finẽ usq́ꝫ unus uocatur, cumq́ꝫ idem ciuitati ita permanẽti

Ciuitas quæ uult gaudere gloria maiorũ, merito etiã illorũ obprobrijs affligitur.

accidat, dignũ quoq́ꝫ ducimus eam progenitorũ obprobrijs obnoxiã esse. Quandoquidẽ merito illorũ gloria, honore ac potentia frui cupit, idq́ꝫ iustũ esse arbitratur, nisi uniuersa ne-gocia in Heraclitiũ fluuiũ uelimus immergere, in quẽ nemi-nem bis ingredi aiunt, quin penitus moueatur, ac in alienam transeat naturã. Si igitur ciuitas res quædam cõtigua & una perpetuaq́ꝫ serie cõpacta existit, necesse quoq́ꝫ est, genus ex

eisdem

eiſdem procedere principiis,potentiāq́ꝫ ac ſocietatem referre quandā. Nam genitū ab eo ex quo genitum eſt,ſecerni ſeu abeſſe tanq̃ꝫ opificium quoddā cōſtructum minime poteſt, cum ex ipſo,nō ab ipſo genitum ſit,ita ut pars quædā & debite honorandi,& iuſte plectendi contineatur,circūferaturq́ꝫ in ſemetipſa. Et niſi ludere uiderer,aſſererē equidem Caſſandri ſtatuam ab Athenienſibus inæratam, longe iniuſtiora paſſam eſſe,ac Dionyſii corpus poſt obitū à Syracuſanis effoſſum,maiore affectum iniuria,q̃ꝫ ſi in eorum filios diuina eſſet delata uindicta. Nam Caſſandri ſtatua ſui natura nullam iniuriam accipere poterat, mortuumq́ꝫ Dionyſii corpus anima iampridem reliquerat. At Nyſæo, Apollocrati, Antipatro ac Philippo, cæteriſq́ꝫ omnibus à ſceleratis parētibus ortis, admodum propria quædam progenitorū inſita pars eſt,illiſq́ꝫ adhæret,non moleſta ſiue oneroſa, ſed qua in uita nutriantur,gubernentur,ac ſapiant. Non igitur mirū nec abſurdum,cum ex illis procedāt,ſi ob eorum facinora uindictæ quoq́ꝫ partem deſumant,quandoquidem quæ apud homines beata cenſentur, propter illos conſecuti ſint ac poſſideāt. Et uniuerſaliter inquam, quicquid in medicina utile, idem quoq́ꝫ iuſtum eſſe cenſemus. Et profecto ridendus eſſet, qui iniquū eſſe aſſereret,pollicem urere,cum coxatū doleret uertebrum. ſeu præcordia laniare,cū epar ſanie marceſceret. Vel ſi quis ob ungularum debilitatem ſumma boum perungeret cornua. Ita & in uindicandis ſceleribus,qui aliud quid iuſtum, quàm improbitatem ſanare exiſtimat, indignaturq́ꝫ cum medicum cernit per uiam longe diuerſam,ad curādum procedere morbum, medicamentáque ob alia,per alia inſi-

Caſſandri ſtatua ab Athenienſibus inærata.

Dionyſii corp9 poſt mortem effoſſum.

Nyſæus. Apollocrates. Antipater. Philippus.

Filii cū maiorū poſſideāt bona, merito etiā illorū luūt ſcelera.

Quicquid in medicina utile, idem & iuſtum eſt.

Scelerum correptio, queādmodum medicina,ſe habet.

nuare,ueluti qui uenam incidunt,ut ob ophthalmia leuētur, ille profecto ultra sensum haud longe prospicere uidetur. Nec consyderat præceptorem,cum ex pueris aliquem corripit,cæteros admonere, ac imperatorē, cum decimū quemq; tollit,omnes ad officium reducere. Proinde non solum parti ob partem aliam,sed & animæ propter animam, longe plus quàm corpori ob corpus, affectus, uexationes, passiones ac emendationes accidere solent. Nam ibi, ut uidetur, passionem mutationemq; eandem innasci necesse est,hic uero anima phantasijs acta,ob timorem seu confidentiam,peior aut melior efficiatur necesse est. Adhuc me loquente, suscipiens Olympiacus, Videris,inquit,sermone isto magnam supposuisse materiam,animæ uidelicet immortalitatem. Quandoquidem uos,respondi,occasionem præstitistis, seu potius impulistis. Quemadmodum uero deus optimus maximusq;, ex dignatione ac bonitate sua nobis concessit,ita ab exordio hucusq; sermo noster processit. Et ille, quandoquidē,inquit, deū omnia inspicere, singulaq; inter nos distribuere censes, inde quoq; sequi arbitraris, animæ essentiam penitus incorruptibilem esse, an temporariam, ac post obitum aliquantisper supermanentem? Non uir,inquam,optime,adeo pusillus, ac leuicularum rerum curiosus est deus,ut si nil diuini nobis inesset,seu ad illius similitudinem firmi quid ac durabilis inditum foret,sed foliorum (ut Homerus ait) instar marcesceremus,breuiq; omnino corrūperemur,tantam nostri curam gereret & rationem haberet. ac muliercularū more,quæ Adonidis hortos in testis quibusdam uernantes,plantant & ablaqueant quotidianas animas in carnem teneram,mollemq;.

Nū anima sit mortalis.

Si nil diuini esset in nobis, deus nō tantopere nostri curā gereret.

ubi

ubi uitæ radicem haud altius agere possent ad germinandū, inde quauis fortuita semper occasione extinguendas infunderet. Et si placet, alios omittamus deos, solumq́ hunc nostrum consyderemus, qui ut primum animas mortuorum à corporibus tanq̃ fumum aut nebulam exhalasse nouit, placationes uarias defunctis instaurare, honoresq́ ingentes, ac uenerationes solennes tribuere iubet, scilicet ut credentes circumueniat ac decipiat? Ego equidem animæ immortalitatē asserere haud desinam, ni quispiam, ueluti Hercules Pythiæ auferens Tripodem, funditus oraculum diripiat ac euertat. Quandoquidem plurima talia apud nos circumferuntur responsa, qualia Coraci quoq́ Naxio ædita ferunt.

Non homini sanctum est animæ cognoscere mortem.

Et Patrodes, quisnam, inquit, ille fuit Corax? qualéq́ uaticinium? (Corax.) res enim incognita mihi uidetur. Minime, aiebam, sed nominis id uariatione contigit, Nam qui olim Archilochum in acie trucidauit, Callonides appellabatur, (Archilochus ĩ acie cæsus.) Erat uero ei cognomen Corax. Eiectus itaq́ à Pythia primo, sacris quoq́ repulsus est, quoniam Musis sacrum peremisset uirum. Inde cum placationibus quibusdā, inferijs ac precibus manes placasset, ob Archilochi expiandam animam, ad Tettigi iussus est pergere habitaculum, (Tettigi habitaculū.) quo Tænarus significabatur. (Tænarus.) huc enim Tettigum Cretensem cū classe applicuisse, ciuitatemq́ condidisse ferunt, ac iuxta animarū habitasse expiationem.

Pariter quoq́ Spartani Pausaniæ placare manes oraculo iussi sunt. (Spartani animam Pausaniæ iussi sunt placare.) Qui cum ex Italia sacrificulos, animarūq́ accersissent conciliatores, sacrificijs nonnullis ex sacello idolum extraxerunt. Vna igitur, inquam, est ratio, quæ diuinam pariter pro

V 3 uiden-

Vna est ratio qua diuina prouidentia, & aniæ ostendit immortalitas.

uidentiã, humanæq́ animæ immortalitatem ostendit ac confirmat. Nec alterum repudiare, alterũ uero amplecti datur. Cum enim post obitum anima supersit, admodum decet, imò necesse est, illam aut præmijs, aut affici supplicijs. In uita etenim quemadmodum athleta decertat, cum uero certamẽ peregerit, tum debitum ex merito consequitur. Cæterũ quo pacto anima cum illic existit, ob ante actam uitam remuneretur siue plectatur, nil certi, siue quod affirmare audeamus, uiuẽtes habemus. Id enim penitus nos cælatum est, ac latet. Vindictam uero quæ ob maiorũ facinora in filios, ac uniuersum debacchat genus, manifeste aliquãdo cernimus. Quandoquidem multos à sceleribus auertit, ac ne similia audeant, deterret ac admonet. Cum uero nulla alia magis acerba, nec quæ anxiore afficiat tristitia sit pœna, q̃ cũ quis cernit suos ob sua ipsius male acta pati incõmoda, & affligi, Admodũ ueritati consonũ ac credibile esse uidetur, animã impij ac flagitiosi uiri cum post obitum conspicit, non statuas aut honores quosdã subuertit, sed liberos, amicos, genere propinquos, ac domesticos maximis subijci tormentis, & ob suã scelestam uitam pœnas luere grauissimas, etiã ob Iouis honores, si concederetur iterum iniuste agere seu peccare nolle. Haberem quoq; sermonẽ nuper auditum uobis referre, sed ne fabulas enarrare uidear, illũ silentio præteribo, ac solũ quæ manifestã præ se ferunt ueritatem expediã. Minime, Olympiacus ait, sed nobis eum recenseas. Cumq; alij quoq; idem peterẽt, permittite inquam, ad finem usque, quæ dicere conor, perducere. Inde, si uidebitur, fabulam quoq; referam. Vere etenim fabula est. Bion, inquam, deum cum in sceleratorũ animaduertit filios,

De pœnis animarum nil certi affirmare possumus.

Maxima pœna, cum animæ ob sua malefacta filios & nepotes cruciari cernunt.

Bion.

tit filios, longe magis ridiculum esse asserit, quàm medicum, qui ob aui & patris morbum, nepoti seu filio medicamētum porrigit. Cæterum alicubi res inepte & absurde se habent, alicubi uero cōuenietes ac similes existunt. Alius enim, nisi alter curatur, ab infirmitate haud liberatur. Nec qui oculorum dolore uexatur, seu febricitat, ideo melius habet, quoniam alteri emplastrum seu collyrium adhiberi cōspicit. At scelestorū supplicia ideo manifeste cunctis ostenduntur, quoniam uindictæ cum ratione inflictæ, officium est, alios per aliorū animaduersiones compescere ac cohibere. Proinde Bionis assimilatio si recte discutiatur, cernere erit, ueritatē illum latuisse. Porrò si uir quispiam in morbum incidit grauem, non tamē penitus incurabilem seu exitialem, inde succedenti tempore, ægroti incontinentia ac mollitia languor crescit, totumq; corpus grauat & occupat, filium uero ipsius nondum ægrotantem, sed ob paternam naturam eidem morbo obnoxium, si medicus familiaris, aut aliptes aliquis admoneat, eiq; ostendat, Si bonus ille pater austeram amplexus esset dietam, obsonia bellariáq; intermisisset, potationib9 ac mulieribus abstinuisset, medicamentisq; usus fuisset, assiduóq; exercitio corpus defatigasset, ingentes dissipare ac repellere passiones ualuisset, Scilicet cum parua illa semina ad tantā haud crescere potuissent magnitudinem. Nonne qui filium sic hortatur ac instruit ut sui curam gerat, diligenter se obseruet, & cum ualetudinarijs sit ortus parentibus, principijs obstet, ac dum morbus curari potest, illum anticipet, eum quoque hoc pacto ab infirmitate eripere ac liberare uidetur? Et sanè, aiebant. Non igitur, inquā, rem absurdā seu ridiculam, sed admodum ne

Scelestorū supplicia alios cohibent.

Ante morbum sapiēter medicina adhibet

cessariam ac utilem peragimus, si regio morbo, melancholia, ac podagra laborantium, filijs nondum infirmis, sed ne aliquando pari ægritudine corripiantur, exercitium, dietam, ac pharmaca adhibeamus. Nam corpus ex corrupto prognatū corpore, nulla pœna, sed cura potius, ac custodia dignū esse censetur. Quæ si quis ob timiditatem animiq́ꝫ molliciē (quādoquidem uoluptatibus priuāt) laboremq́ꝫ ac molestiam inferre uidētur, supplicium appellare uelit, penitus repellendus est. Proinde cum corpus ex ualetudinario ortum corpore, custodiri ac obseruari dignum sit, nunquid maliciæ innatam similitudinem, in adolescentum germinantem ac pullulantem moribus, eò usq; sufferre ac sustinere decet, quoad prorumpens passionibus manifesta reddat, malesapidumq́ꝫ, ut Pindarus ait, ex præcordijs fructum euomat? An deus nil Hesiodo sapientior esse uidetur? qui iubet ac admonet,

Corpus ex debili ortū corpore, custodiri necesse est.

Pindarus.

Hesiodus.

Non serito tristi rediens de funere mœstus
Progeniem, lauta sed cœna Perse deorum.

Et tanq; genitura, non modo prauitatem ac uirtutem, sed & tristitiam ac gaudium, hisq; similia referat ac suscipiat, hilares, lætos, ac gaudio perfusos, ad filiorum mittit procreationem. Verum enimuero, perturbationum ac affectuū discernere, ac præscire similitudines, priusq; aperte passionibus in nefanda erumpant scelera, ac manifeste cernātur, non humanæ uirtutis, sed diuinæ potius sapiētiæ opus esse dignoscitur. Etenim ursorum, luporum, ac simiarum catuli, confestim, adhucq; impuberes, à nemine præterq; à natura instincti seu edocti, generis referunt ac repræsentant mores. At humana natura, moribus, doctrina, & legibus constricta, sæpius scelera occultat,

Feræ protinus naturam suam ostendunt, homines cælant.

ta occultat, ac probitatem honestatemq́ʒ præ se ferre uidetur, ita ut penitus innatam prauitatis maculam deleuisse, scele-ráq́ʒ fugasse credatur. multo em̃ sæpe latet tempore, ac tanq̃ʒ uelamine obducta, uniuersa flagitia clanculum celasse deprehenditur, ita, ut uix tormentis ac uerberibus improbitatis facinora quæqʒ extorqueri & manifesta reddi ualeant. Nos uero tum maxime homines iniustos fieri existimamus, cum iniuria afficere inchoant, intemperantes, cum uiolant, timidos, cum fugiũt. Veluti, si quis tum scorpioni aculeum inseri cum pungit, aut echidnis uenenũ infundi cum mordent, fatue ac stulte credat ac arbitretur. Non enim sceleratus quisqʒ pariter fit, ac manifestus redditur, sed ab initio insitã retinet prauitatem, tempore uero datáqʒ opportunitate ac facultate, fur surripit, tyrãnusq́ʒ leges transgreditur. At deus uniuscuiusqʒ affectum ac naturã haud ignorat, utpote, qui magis animæ quàm corporis scrutator existit. Quapropter nõ eò usqʒ pœnam differt, quoad uiolentia manibus, impudentia uoce, intemperantia pudendis perficiatur. Quàmuis non, uelut ipse male afficiatur, iniustum corripit, neqʒ raptori tanq̃ʒ uiolatus irascitur, nec mœchũ quasi ipse sit, contumeliã passus sit, odio ꝑsequit̃. sed medicinæ gratia mœchũ, auarũ, & flagitiosum quãdoqʒ corripit, ut maliciã tanq̃ʒ morbũ comitialẽ, priusq̃ʒ cuncta occupet, tollat ac penitus auferat. Cæterũ paulo ante indignabamur, quoniã tarde deus in scelestos animaduerteret, nunc uero quoniã nõnullorum habitum & affectum, anteqũʒ iniuriam perficiãt, occupat ac præuenit. accusamus ignorantes, sæpius præterito futurum occultumq́ʒ, manifesto longe deterius ac terribilius esse. Vnde neqʒ causas, ob quas ali-

Scorpioni nõ tum primũ aculeꝰ inseritur, cũ pungit.

Hoĩes non pariter improbi fiunt ac manifestantur.

Deus cordium scrutator.

Deꝰ aliquãdo malos corripit, ut a malicia cessent.

Futurum præterito & occultũ

manifesto sæpe deterius est.

quando improbos tolerare, nõnunquam uero adhuc deliberantes præuenire satius existit, intellectu nostro comprehendere ualemus. Quemadmodum nec, cur ualetudinarijs nonnullis aliquando medicamenta haud congruant, quibusdam uero nõdũ ægrotãtibus, sed longe periculosius illis habẽtibus prosint ac recte conueniant, intelligere possumus. Cæterum non omnia parentum delicta in posteros deus cõuertit, sed cum ex prauo gignitur bonus, quemadmodum ex ualetudinario sanus, generis omnino pœna illi tanquam à malicia immunis sit factus, remittitur. Qui uero ex scelerata natus est stirpe, morbóque in similitudinem improbi labitur ac refertur generis, hunc decet, quemadmodũ in hæreditatis ære alieno, ita & in prauitatis succedere supplicio. Nõ enim Antigonus ob Demetrium, aut ex malis Phyleus propter Augeam, neque Nestor propter Neleum pœnas dederũt, Quàmuis enim ex flagitiosis orti essent parentibus, optimi tamẽ euasere uiri. Sed quorum natura generis cognationem imitari ac referre solet, illos quoque uindicta scelerum æmulata similitudinem exagitare consueuit. Quemadmodũ enim progenitorum acrochordones ac lenticulæ quãdoque in filijs haud apparent, attamen in nepotum corporibus inde erumpunt (nam & mulier quædã Græca, cum nigrum enixa esset infantẽ, ob idque adulterij damnata, progenies Aethiopis quarta inuenta est, in corporibus quoque liberorũ Pithonis Nisibensis, qui nuper uita functus est, hastæ figura signũ Spartanis conueniens, post tanti reuolutionem temporis tanquam ex altissima generis emicuit similitudine) ita plerũque mores animæque passiones quas priores celabant & occultabant generationes, natura longo post

Malus ex malo genitus, ita succedit in supplicio, quẽadmodũ in ære alieno.

Antigonus. Phyleus. Nestor.

Ex malis orti parentibus, si boni sint, haud maiorum luunt commissa.

Pytho Nisibensis.

tempore

tempore producit, ac per alios ostentat & repræsentat, domesticasque seu uirtutes, seu improbitates, palàm cunctis in lucē profert, ac manifeste spectandas præbet. Hæc cum dixissem, obticui. Subridens uero Olympiacus, haud inquit, te tanquam egregie absoluto sermone à nobis laudari arbitreris, ne fabulam promissam manibus emittere uideamur, sed tum demū sententiam feremus, cum illam quoque audiuerimus. Sic itaque rursus exorsus sum. Soleus uir diuinus, Protogeni illius qui aliquando nobiscum uersatus est, familiaris & amicus, cum primo tempore in magna uixisset prodigalitate, breui uniuersam dilapidauit substantiam. Inde penuria ac necessitate cogente, omnium perditissimus effectus est hominum. Pœnitentia enim ductus, diuitias absque discrimine insequi cœpit. Contigitque ei quemadmodum lasciuis illis hominibus, qui cum proprias haud obseruent ac curent uxores, alienas tamen per iniuriam insectari ac corrumpere nituntur. Cumque à nullo abstineret flagitio, dum sibi spes lucri arrideret seu ostenderetur, substantiam haud magnam, sceleris uero existimationem ingentem, breui collegit. Præcipue autem eum decepit uaticiniū ex Amphilochi redditum oraculo. illuc enim deū sciscitaturus miserat, num melius reliquā uicturus esset uitā. Cui ille respondit, tum melius eum acturum, cum è uita migraret. quod & breui illi cōtigit. Cum enim ab alto super collū decidisset, nullo accepto uulnere, casu tantum extinctus est. Cumque iam triduanus ad sepulturā efferretur, subito commotus ad sese reuersus est, admirandamque deinceps uitæ mutationem instituit. Neque enim iustiorem alium in humanis cōmercijs seu diuinis sanctiorē operibus,

Soleus.

Solei obit9

Triduanus reuixit.

tunc temporis Cilices esse referebant, haudq; inimicis tristiorem, quàm amicis iucundiorem, ita ut nõ paruo noti caperentur desyderio, admodumq; cuperẽt tam repentinæ mutationis audire causas. Nõ enim fortuito, quod & uerum erat, euenisse arbitrabantur, ut tam scelestam ante actam uitam, tot tantisq; exornasset uirtutibus. Ille igitur Protogeni æqualibus, & amicis ita enarrare solebat. q primum corporis sensu excidisset, sibi ueluti nautæ, qui euersa naui, profundo absorptus est, ob mutationem accidisse. Inde cum aliquãtisper animum recepisset, seseq; confirmasset, respirare uisus est. Animamq; corporis onere leuata, late circunspectare cœpit. Cæterum priorum cernebat nihil. Astra uero admodum ingẽtia, & multitudine inuicem distantia, splendoremq; immensum atq; colorem ostendere mirandum, uidebat, tonoq; resonare incredibili audiebat, ita, ut animæ in lucis tranquillitate perquàm facile esset quoquo uersum uehi ac uelociter ferri. Cumq; multa & uaria præterisset spectacula, defunctorum animas aëre discusso, tanq bullas ardẽtes sursum leuari, aiebat. Quibus intrepide ac omni deposita mole diruptis, humana emergere forma. Non tamen æqualiter omnes moueri, sed partim miranda exilire leuitate, ad supernamq; uehi quietem ac tranquillitatẽ. Alias uero tanq pensi fusos in girum rotari, nunc sursum, nunc uero repere deorsum, ac turbato quodam motu inuicem misceri, cohærereq; diutius, ac uix tandem diuelli. Cæteras itaq; cum diligentius consyderasset animas, agnoscere haud ualuit. Duas tamen aut tres olim sibi notas cum cõspexisset, illis congredi alloquiq; conatus est. At illæ auditu priuatæ, extráq; sese positæ, penitus sensu carebant,

Quid Soleo post obitũ uidere contigit.

Aniæ post obitũ tãq bullæ ardẽtes leuanť.

bant, ac uelut amentes & insensatæ, omnem contactum ui-
sumq; refugiebant. Primoq; inter se errabundæ uolitabant,
inde innumeræ pariter occurrẽtes, inuicemq; se complecten-
tes cohærentesq;, ac impetu tanq; connexæ sine ullo discrimi
ne in altum ferebantur. Vocesq; ignotas ac inarticulatas, lu-
ctu ac timore intermixtas emittebant. Aliæ uero in sublimi
constitutæ, alacres ac claræ, inuicemq; cum beneuolentia assi-
due uersari conspiciebãtur. Ac ut cernere erat, tumultuantes
illas repellebant, appropinquantesq; admodum acerbe ipsæ
gaudentes increpabant. Ibi quendam, non tamen liquido se
cognouisse asserebat. adhuc enim puero se existente, ille uita
functus erat. Ea itaq; anima cum proprius accessisset, Salue
dixit, Thespesie. Cumq; admiratione ductus respondisset, se
non Thespesium, sed Arideum esse. antea ait, dehinc uero
Thespesius, hoc est, diuinus eris. Haud enim occidisti, sed fa-
to quodam prouido deorum huc delatus peruenisti. aliam
uero animã tanq; anchorã in corpore dereliquisti. Nuncq;
huius rei certissimum tibi sit indicium, mortuorum animas
haud umbram facere, nec oculos contrahere ac aperire. Hoc
cum Thespesius audiuisset, magis cogitare seq; colligere cœ-
pit. circunspiciensq; consyderauit tenuem sibi ac umbrosam
cohærere nubeculam. illas uero undiq; transparẽtes ac lucen
tes, non tamen æqualiter omnes. Quasdam enim colore pla
no, splendẽti, ac limpido, purissimoq; plenilunio similes esse
animaduertit. nonnullas uero tanq; squamis minutisq; cica
tricibus stigmosas. alias autem facie inconcinnas, ac admo-
dum deformes, nigrisq; affectas notis. quasdam uero alias
quasi obtusas, hebetes, penitusq; sensu priuatas conspexit.

Animæ cõnexæ ĩ aere pendent.

Thespesius .i. diuinus.

Animæ lucentes.

Animæ stigmosæ.

Singula uero ille Thespesij enarrabat comes (nil enim prohibet animas hominũ appellare nominibus) quemadmodum Adrastia Necessitatis ac Iouis filia scelerũ uindex acerrima, summo constituta esset loco, quã nemo flagitiosus, neq; magnus neq; paruus, ui aut clam effugere posset. Cumq; tres essent custodiæ ac expiationes, alios alijs affici tormentis asserebat. Quosdã enim confestim, ac dum in corpore essent, pœnas dare, quiq; corpore culpam luerent, eorum breuissimum esse supplicium, mansueto quodã modo multa purgatione digna remittẽte. At quorum maiora essent delicta sceleráq;, uehementiorẽ expeterent medicinam, illos dæmonem post obitum tradere uindictæ aiebat. At qui penitus immedicabiles essent, ac undiq; sceleribus obruti, hos tertiam atq; immitissimã Adrastiæ ministram Erinnym, ad pœnã rapere, & inter errantes & hac illacq; fugiẽtes transcurrere, omnésq; tandem deprehensos, sæue ac miserabiliter in æternas, inauditas, nec uisas demergere ac præcipitare commemorabat tenebras. Emendationes uero quibus adhuc in corpore constituti affligi solerent, barbarorum pœnis persimiles esse aiebat. Quemadmodum enim apud Persas, qui plectuntur, uestibus tiarisq; exspoliantur ac flagellantur, lachrymãtesq; à tormentis solui precantur, ita supplicia quæ in pecuniarum ac fortunarum amissione, corporumq; uersarentur cruciatu, non nimis asperam habere afflictionem, nec quæ ex meritis scelera elueret, sed ut plurimũ ab opinione sensuq; dependere referebat. Cæterum qui ibi, inquit, impuniti euadunt, hucq; immundi perueniunt, hos uindicta corripit, ac cunctis exutos tegumentis, animæ commissa palàm ostendit. Illa uero nil

Adriastia Necessitatis & Iouis filia, quam nemo malus effugit.

Tres purgandi sunt modi.

Animæ nõ nullæ dum sunt in corpore purgantur.

Animæ tradũtur uindictæ, donec scelus eluitur.

Erinnys Adrastiæ ministra, imedicabiles ad pœnã suscipit.

Pœnæ quibus aniæ puniunt in corpe, non sunt nimis asperæ.

Qui ex hoc seculo ĩpuniti euadunt, quõ cruciẽtur.

ro nil retinet aut habet, quo facinora, scelera ac flagitia tege-re, abscondere, seu palliare queat, sed omnibus se passim spectandam præbere cogitur. Primũ igitur bonis (si saltẽ sunt) parentibus, tanquàm degener ac talibus indigna maioribus ostentatur. Si uero praui ei fuerint progenitores, illis quoq; ut maiori afficiãtur cruciatu, in conspectum perducitur, inde tormentis subijcitur, ubi tamdiu pœnis excutitur, quoad eru-mnis, doloribus, ac laboribus omne scelus eluitur. Hæc uero supplicia, magnitudine ac acerbitate tantum carnales exupe-rare animaduersiones asserebat, quantum ab insomnijs ue-ra distare uiderentur. Proinde cicatrices ac notas ob has pas-siones, alijs plus, alijs uero minus permanere aiebat. Anima rum enim, inquit, uarios illos omnigenosq; consydera colo res. Ater enim ac sordidus illiberalitatis ac auaritiæ indicium est. Sanguineus uero ac igni succensus, crudelitatis & atroci-tatis. At glaucus color, intemperantiam uoluptatibus inter-mixtam designat. Qui uero execrando inuidiæ detinentur morbo, hi uenenum sanie mixtum, ueluti sepiæ atramen-tum ore euomunt. Siquidem anima prauitate & passioni-bus immutata, corpus quoque uarijs distinguit coloribus. Vnus uero tormentorum ac purgationis finis existit uniuer salis, cum concreta exempta est labes, animáq; splendida & ab omnibus maculis & labe redditur pura. Id nisi fiat, passio num subinde reuertuntur uicissitudines, notæque iterum ex crescunt. Quædam tamen breuiter ac facile extinguuntur, nonnullæ uero longius protelantur. Illæ igitur rursus atque iterum tormentis subijciuntur, quoad tandem decentem sortiantur habitum & affectum. Nonnullas uero uiolenta

ignorantiæ

Pœnæ ani-marum.

Notæ ani-marum.

Ater color auariciæ si-gnum.

Sãguineus color cru-delitatis in dicium.

Glauc⁹ co-lor intẽpe-rãtiæ signũ

inuidiæ si-gnum.

Finis pur-gationis cũ labes ex-empta est.

Animæ nõ nullæ brutorũ corpora intrare coguntur.

ignorantiæ ac uoluptatum species, in brutorum corpora impellit. Cum enim rationis defectus ac speculationis segnicies actuale ad generationem producit, admodum instrumenti desyderio tenetur. quo cum cõcupiscentijs perfrui ualeat, corpusq́; animi neglecta uirtute, luxu repleri queat. In pecora itaq; merito anima ea detruditur, ubi omnibus priuata delicijs, neq; quietis neq; somni copiã consequi ualeat. Hæc cum dixisset, per ingens spacium eum uelociter duxit. Ferebantur autem lucis splendore tanq́; alis perq́; facile ac leuiter. Tandemq; ad hiatum quendam applicuerunt immensum. Quo cum peruenissent, à priore spiritus ui destituti sunt. Quod & alijs animabus accidere uidebat. Quæ collectæ, illucq́; delatæ, tanq́; aues per gyrum illum circumuolabant hiatum, propius tamen accedere non audebant. Aspectus uero Bacchicis antris admodum similis erat, locusque syluis, uirore, herbis, uarijsque floribus ornatus apparebat. Aura uero ex illo spirabat mollis ac lenis, odore mirando suauiq́; temperata, quæ ingenti uoluptate (ueluti uinum bibentes solet) animas afficiebat. Illæ uero odoris captæ dulcedine uescebantur, diffundebantur, ac placide & festiue inter se conuersabantur. Locum uero amœnum per gyrum amplexabantur Bacchanalia, & risus quem intermixtæ Musæ dulciter canentes ac ludentes, iucunditate ac lepore implebant. Dionysium uero illac ad deos regressum esse, ac Semelen reduxisse, locumq; Lethen uocari aiebat. Thespesium uero admodũ immorari desyderantem ac conantẽ, haud permisit, sed ui eum diuellens abstraxit, enarrans pariter ac ostendẽs intellectum dulcedine uoluptatum liquefieri ac irrigari. irrationale uero

Ratio cur animæ in pecora mutentur.

Hiatus immensus.

Antrũ Bacchicis simile.

Dionysius

Semele.

Lethe.

ac corporeum humectatum ac incarnatum corporis recorda tione capi, qua inde ad genituræ desyderiũ & appetentiã tra heretur. Idq; ille animæ humore degrauatæ, inflantẽ appella bat assensum, Aliã itaq; uiam ingressi admodũ ingentem cõ spexere craterem, in quem uaria exonerabãt flumina. Aliud Africo mari, niueq; candidius. aliud puniceum, iridisq; in- star uariatum. Alia quoq; alijs coloribus infecta, proprium præ se ferebant splendorem. Cunq; propius accessissent, ad- mirandi illi ac floridi magis ac magis, præter cãdorem dispa ruere colores. Tres uero dæmones, triangulari simul assiden- tes figura, inuicemq; flumina mensuris quibusdam commi- scentes ac temperantes cernebat. Hucusq; Thespesij ductor, Orpheum cum uxoris reduxisset animã, peruenisse aiebat. Cũq; haud recte meminisset, inter homines sermonem disse minasse, Delphicum oraculum, Apollinis ac noctis esse com mune. Cæterum nullum Apollinis ac noctis esse cõsortium. Sed hoc inquit, Noctis ac Lunæ commune est uaticiniũ, nul lam firmam obtinens sedem, sed ubiq; inter homines, insom nijs ac idolis uagum & errans. Ex eo enim ut cernis, commi- xta prodeunt somnia, quæ uerum falso, simplexq; uario cõ- miscentes, dispergunt. Apollinis uero oraculum haud, ait, cer nis, nec uidere, aut altius ascendere licet. Quàmuis nõ animæ moles te deprimat, sed terrenum ac corpori annexum uetat. Conatus est tamen eum propius adducere, ac ostentare lu- men ex Tripode, ut referebat, per Themidis sinus in Parna- sum transparens. Quod cũ diligentius intueri uellet, ob splẽ- dorem cernere haud potuit. Cæterum cum accessisset, uocem audiuit sonoram mulieris, carmine nonnulla prædicentis, ac

Crater ingens.

Tres dæmones ex cratere flumina commiscent.

Orpheus quousq; p duxerit uxorem ab inferis.

Oraculum Apollinis.

Somnia unde.

Vaticinia.

ut sibi uidebatur, tẽpus interitus ipsius præsagientis. Dæmon
Sibylla. uero Sibyllæ uocem illam esse narrabat, quã in Lunæ globo circumrotatam, futura canere aiebat. Cũq; plura audire cuperet, uehementi Lunæ impetu ac uertigine prohibitus est. Nõnulla tamẽ breuia intellexit, ueluti de Lesbio monte, ac Dicearchiæ deflagratiõe, necnõ & cõma de tũ imperãte principe.

Quod bonus existat, sed non morte tyrannida linquet.

Malorum pœnæ. Deinde ad pœnarum uertebantur spectaculũ. Et primo quidem Thespesius, solum aspecto miserando, ac erumnoso afficiebatur. Inde uero inopinatus, in amicos, domesticos, & cõtubernales uarijs subiectos incidit tormentis, qui cruciatus grauissimos, pœnasq; diras ac horrendas sustinentes, cũ fletu illi appropinquabant. Tandem etiam proprium patrem, ex baratro quodam, stigmatis ac notis plenum emergẽtem, manusq; tendentem conspexit. Quem suppliciorum præfecti silere haud permittebant, sed fateri subigebant, quemadmodum in hospites quosdam extitisset sceleratus, quos ob auri famem, ueneno sustulisset, cunctq; cunctos latuisset mortales, hic se conuictum pœnas partim exoluisse, nõnullas autem adhuc exantlandas superesse referebat. Porrò Thespesius, metu ac horrore stupefactus, pro patre supplicare ausus non est. Conuersus itaq;, ac fugere intendens, non amplius mansuetum ac familiarem uidebat ductorem, sed à quibusdam alijs facie horrenda se impelli, ultráq; progredi coactũ cernebat. Longius itaq; pergens eos qui manifeste peccauerant, palámq; flagitia perpetrarant, seu ob commissa, supplicio affecti fuerant, non tam acerbe plecti, seu adeo affectu irrationali, ac tormentis affici intolerandis inspiciebat. Qui uero clam

Thespesius in patrem quoq; incidit suum.

Pœna eorũ qui manifeste mala perpetrarunt.

ro clam iniuste uixerant, prætextuq́ ac uirtutis opinione delituerant, hos ultra cruciamenta & anxietates, quidā insistentes, interiora ac animæ secretiora propalare, ac ostendere, præterq́ naturam inflexos ac curuatos, ueluti scolopendras marinas, quæ hamum deuorauerunt, seipsos inuertere cogebāt. Quosdam uero protelantes, ac tergiuersantes, ui detegebāt, innumeráq́ ac latentia uitia, in pœnitissimo ac remotissimo animæ recessu, celare ostendebat. Alias quoq́ animas uidisse narrabat, quæ sese amplexantes, pariterq́ binæ, ternæ, ac plures cohærentes, uelut echidnæ, ob inimicitiarū, ac iniuriarum reminiscentiā, animiq́ prauitatem, ac eorum quæ in uita male egerant seu perpessæ fuerant, inuicem se deuorabāt. Lacus quoq́ tres æquales, unum auro feruentē ebullientēq́, alium ex plumbo frigidissimum. Tertiū uero ex ferro asperrimum esse referebat, Iuxtáq́ dæmones nōnullos, tanq́ fabros instrumentis astare ferreis. Quibus cū animas corripiētes, partimq́ deuorantes, ea quæ lucro insatiabiles fuerāt, ob auariciamq́ sceleste egerant, primo in aureum præcipitare lacum aiebat, ubi igni succensas, ac flammis relucētes, in plumbeum immergere, ibiq́ extinctas, & uelut grandinem induratas, rursus in ferream transferre paludem, ubi cum admodū nigræ, ac horribiles redditæ essent, ob asperitatemq́ exiccatæ ac confractæ, penitus formā immutassent, denuo in aureum proijcere lacū asserebat. Eas uero animas, grauissimos ac horrendos ob immutationem illā sustinere dolores & cruciatus enarrabat. Omniū autem miserrimam uindictā ac afflictionē earū esse aiebat, quæ cū pœnas iam exoluisse uiderent, rursus ac iterū cōprehensæ, tormētis subijcerent. Illæ ue-

Pœna eorū qui clam iniuste egerunt.

Reminiscētia malorū

Tres lacus auri scilicet plumbi & ferri.

Pœna eorū qui lucri causa iniuste egerunt.

Pœna eorũ quorũ ob ſcelera deſcendentes puniũt

ro erant, ob quarum ſcelera in filios, ſeu nepotes pœna redũdarat. Quotieſcunq; enim aliqua illarum in tortores incidebat, ſeu caſu aliquo obuiam ferebatur, cum ira, uociferatione ac clamore eã aggrediebantur, illæ uero blaſphemãtes & improperantes, paſſionum ſigna oſtendere uidebantur, cunq; aufugere ac ſe abſcondere conarentur, haud ualebant. Aderant enim confeſtim uindictæ exactores, & caſtigatores, qui eas deprehenſas, eiulantes, ac ſeipſas deplorãtes execrantesque, ueluti pœnæ crudelitatis ac immanitatis haud ignaras, iterum ad tormenta rapiebant ac trahebant. Præterea complures aliquando filios ac nepotes una pendere referebat, ac tanq; apes ſeu ueſpertiliones connexos, ob iram ac pœnarũ memoria, quam ꝓpter ꝓgenitores perpeſſæ fuerant, ſtupefactos ac omni ſpe deſtitutos agere. Poſtremo animas ad ſecundam cogi generationem uidit, ac inſtrumentis quibuſdam appoſiticijs ac plagis, ab eius rei opificibus, ui in omnifaria uerti ac tranſformari animalia. Nonnullæ uniuerſa parte impellebantur, aliæ uero reuertebantur. Aliquæ autẽ om̃ino extinguebantur, ac euaneſcebãt ut alia uita, alijſq; damnarentur moribus. Inter quas & Neronis animam ſe uidiſſe aiebat, multis degrauatam incommodis, clauiſque ignitis undiq; tranſfixam. Quam cum opifices in Pindaricæ Echidnæ ſpeciem uertere, ac ui tranſformare conarentur, ut per uiſcera erumpens partu matrem deuoraret ac laniaret, lumen confeſtim ingens eluxiſſe referebat, uocemq; ex ſplendore redditam, imperaſſe, ut in aliud bruti genus cicurius, ueluti in reptile, iuxta lacus ac paludes commorans, tranſmutaretur. Eorũ enim quæ iniuſte egerat, partim pœnas dediſſe, boni quoq;

Animarũ ĩ uaria corpora tranſmigratio.

Nero.

Echidna.

sibi

ſibi aliquid à deo deberi, quoniam optimum ac deo acceptiſſimum, Græcorum genus ex ſeruitute, ac oppreſſione liberaſſet. Hucuſq; ſpectaculum proceſſiſſe referebat. Cum uero reuerti deberet, in maximo ob timorem periculo ſe conſtitutũ fuiſſe aiebat. Mulierem enim quandã ſpecie admiranda, magnitudineq; ingenti ipſum corripuiſſe, dixiſſeq;, Heus tu, ut rectius ſingula reminiſcaris huc adſis, Virgamque ignitam tanquàm ſculptoriam, qua illi characterem inureret protuliſſe. Sed ab alia quadam prohibitam eſſe. Ipſum uero tanq; ſyringæ impulſu flatu admodum uehementi, ac uiolento, corpori incidiſſe, & ferè à recordatione ipſa ſuſpexiſſe.

Reuertitur in corpus anima Solei.

PLVTARCHI CHAERONEI, DE SERA NVMINIS VINDICTA, BILIBALDO PIRCKHEYMERO CAESAREO CONSILIARIO, PATRITIO AC SENATORE NVRENBERGENSI, INTERPRETE, FINIS.

BILIBALDVS PIRCKHEYMER IOANNI COCLEO BONARVM ARTIVM MAGISTRO AMICO SVO DOCTO. S.



FRequenter efflagitas mi Ioannes, ut quæ priuatæ nuper præstiterim necessitudini, libertate quoque non defraudem publica. Cæterum nimis, ut arbitror, inconsyderate, cũ me tot tantisque alioqui districtum negocijs, animi potius laxandi causa, quam ingenij ostentandi, aut popularis auræ captandi gratia, ea exarasse haud ignores. Accedit quod nonnulla (præcipue Pythagorica illa Palingenesia) Christianæ pietati minus conueniant. Vnde facile humanarum literarum inuidis ac hostibus ansa præberi posset, qua nos correptos, impietatis ac lesæ fidei reos, unà cum autore, etiam inauditos condemnarent. Quàm irritabiles enim ac arrogantes, hi existant, quemadmodumque cunctos aspernentur, ac floccipendant mortales, præ cæteris egregie calles. maxime cum superciliosi, turgido gutture, contracta fronte, ac inflatis buccis, frigidissimas suas deblatterant nugas. Nec solum rerum naturam, sed & mẽtem diuinam præcognitam esse sibijpsis, stolide persuadent, ac prædicant. Quinimmò uniuersi creatorem ac dominum, in ordinem fermè redactum, cuncta ex arbitrio ipsorum etiam inuitum ac repugnantem, agere cogunt. Interim rebus paucissimis,

Theologi. monachi

De deo temere disputant.

ſimis ac ineptis, uerbis uero quam plurimis, & monſtruoſis agitur. Sacras enim literas cultum ullum, aut uerborum ornatum decere negant. Quibus Euangelica, Paulina & reliqua elegantiori neglecta doctrina Logicen, Dialecticen, uniuerſam denique naturalem & moralem, gentilium inculcant ac commiſcent philoſophiam. Itaque omnia, anilibus quoque admixtis deliramentis, confundunt ac perturbant, ut planè Horatianam illam tabellam abſoluiſſe uideantur. Et dum infenſiſſimo odio gentilium deteſtãtur, doctrinam, nullo alio armorum genere, aut ſe protegunt ſiue digladiantur, adeo, ut ſi ingrati Ariſtotelis, ſeu impij ac blaſphemi illius Porphirij, eis ablata fuerint inſtrumenta, penitus nudi, & exarmati remaneant. Quid, quod ingeniperda hæc lues inuidentia, & auaritia (quibus extreme laborat) ducta, & obcæcata lympidiſſimũ ac puriſſimum philoſophiæ gurgitem perennique dulcedine fluentem, cœno ac illuuie, impudentiſſime defœdauit. Veriti etenim homines pernitioſi, & impendio maligni, ne præclara ac ſumma ingenia, repente emergerent, ac per compendia quædam celeriter ad optatum peruenirent portum, craſſa illa ſua minerua, barbaráque ac ſubuentanea loquentia, per aſperos, confragoſos, ac longos maluere circumducere anfractus, ac ita obruere, detorquere, & hebetare, ut uix poſt immenſos exhauſtos labores, poſt ætatis ac temporis iacturam tales inſtituerent diſcipulos, quales ipſi eſſent magiſtri. Atqui non abſque auri fame, lucelliq́ꝫ dulcedine. Siquidem tot impendijs, erogationibus, ac nouis excogitatis oneribus, ignorantiam, & olim dedocenda miſeros diſcere cogunt adſectatores, ut ueriſſime

Rerũ nihil, uerborum plurimũ. Euangeliũ & Paulum negligunt.

Gentilium literas oderunt. Et tamen præter Ariſtotelẽ gentiliſſimum nihil crepant.

Philoſophiam ſua barbarie corruperũt

Pecuniæ ſtudent.

ut uerissime apud illos philosophia quæstui esse dici queat, institores potius (ut ille ait) nacta, quam antistites. Sed præstaret forsan, hanc sentinam haud mouere, quandoquidem suauissimi illi uiri impotenti ac regia ira inimicitias suas exercere solent. Durius etenim aliquantisper tacti, non mansuetudinis humanæ, aut clementiæ ullius memores, nec uitæ, ueræque patientiæ exemplar, CHRISTVM saluatorem ac dominum nostrum (cuius se imitatores esse gloriantur) ante oculos constituentes, tanquam bruta rationis expertia, omni humanitate abiecta, adeo indignatione excandescunt, ut penitus nil pensi habeant, dummodo conceptum uirus euomere, tantopereque concupitam ultionem, ex hostibus referre ualeant. Non solum malum in bono non uincentes, sed ab omni prauitate deuicti, pro humanis dehortationibus conuicia, pro iustis reprehensionibus, perniciem ac improbitatem reddentes. Maxime uero, cum tantis agitantur intemperijs, & planè insaniunt, uiri boni & esse & haberi uolunt. qua iniustitia (ut Tullius inquit) nulla est capitalior. Siquidem proprias ultum ire dissimulant iniurias, Theologicam uero (ut appellant) facultatem, sacrosanctam religionem, deum denique ipsum, sub persona eorum, læsum esse confingunt. quapropter sacrilegium tam nephandum, minime negligendum contendunt. Canant igitur signa, ad arma mundus concurrat, sanguine terra mareque inundent, ut ob leuissimam, tam lepido capiti illatam offensam deus optimus maximusque, tanquam sui impos, defendatur, ne unico momento Christiana religio, fidei mysteria, ac cœlum ipsum corruat. Sed receptui canamus, illosque stupores ualere sinamus, ne dum eorum improbitatem ac ignorantiam acrius detestamur

Acerrimi uindices sunt.

Vlciscuntur se impotenter.

Ab ira uincuntur.

Conuiciant.

Theologica facultas

Io. Cap.

testamur, iustóq; dolori largius indulgemus, illis similes esse conuincamur. quandoquidem pertinacia ac philautia detenti & oppressi, ad meliora ac frugaliora instituta minime reduci queunt. Nam de malis & indoctis, non de bonis ac peritis, quos merito suspicimus & ueneramur, uerba fecim9. Proinde ut tandem ad Plutarchum nostrum, tanq; postliminio reuertar, tibi mi Ioannes, contemptis improborū nugis, mos geratur, quandoquidem æditionem hanc tantopere desyderas. Hoc solum dixisse sufficiat, non me autoris sed interpretis (utinam non inepti) officio functum esse. Quàm difficile etenim ac raræ sit felicitatis, elegantiam illā Græcam, eleganter effingere Latine, solum illi norunt, qui huius rei periculum fecerunt, maxime cum exemplaria Græca, haud syncera fide constare uidentur. Tu uero diligētia ea qua polles, curabis, ut q; nitide ac emendate Plutarchus noster in lucē prodeat. Sanè si eruditis hæc studia haud penitus displicere sentiam, forsitan reliqua quoq; curarum mearum auocamenta, laxatis frenis, rude aliquando donabo, Vale mi Ioannes, & minutū illud, quod disciplinarum tuarum orbi deest, studio solerti ingeniiq; dexteritate, feliciter comple.

Sui amantes.

Rude donare.

HEXASTICHON IOANNIS COCLAEI AD INTERPRETEM.

Historicus tantum potuit Plutarchus haberi,
Ni sophiam illius mi Bilibalde dares,
Quid dare te dico? quia non fuit ante Latina
Vindicis ira dei, quam tua cura dedit,
Te Germana colat pubes, te uindice pellat
Barbariem patria, te super astra ferat.

FR. BENEDICTVS CHELIDONIVS, IN PLVTARchi, de scelerum uindice deo, libellum, à magnifico & clarissimo Patritio, Senatoreq; Norico Bilibaldo Pirckheymero, latinitate donatum.

Continet immenso totum qui numine mundum,
Nutu quiq; suo tempus & astra regit,
Præsidet humanis rebus quoq;, præses olympi,
Infima cum superis omnia plena deo,
Corda subit penitus, quin mentibus insidet ipsis,
Fons rerum uiuus, primáq; uita deus,
Inspectorq; sedet iustissimus, actaq; pensans,
Præmia pro meritis digna quibusq; refert.
Quem penes est unum, tempusq;, modusq; ferendi
Muneris, & meriti regula supplicij.
Sæpe igitur tolerat scelus, & nescire putatur
Dum pœnas differt, dissimulatq; diu,
Hinc cæcæ rationis homo submurmurat, hincq;
Iudicis incusat sera flagella pij.

Vltoris uocat arma Iouis flammantia, demens,
Hac & re subito dignior ipse malo.
Dumq; nepos fert crimen aui peccantis, homullus
Dormitare simul iusq;, deosq; putat,
Cæcutit ad solis uel debile lumen, & audet
Numinis æterni carpere consilium.
Quod si hæc Plutarchi semel argumenta diserti
Legisset uigilans iste seuerus homo,
Quæ nobis, Græci doctissimus atq; latini
Pirckheymer è Græco sumpta, Latina facit,
Sciret q̃ recte pœnas & præmit Iudex
Distribuat, necnon temperet omnituus.
Huc ades, huc igitur studiosam dirige mentem
Lector, & hoc iustum codice disce deum.
Pirckheymeróq; refer tali pro munere grates
Quas potes, & saluum iugiter esse iube.

F

I N I

S.

BILIBALDVS

PIRCKHEYMER NOBILI AC ERVDITISSIMO VIRO BERNHARDO ADELMAN, DE ADELMANSFELDEN EYSTETENSIS AC AVGVSTANAE ECCLESIARVM CANONICO S. D.



Isocrates ad Demonicum.

Socratis est sententia, uir clarissime, decere filios, quemadmodum in substãtia relicta, ita & in paterna succedere amicitia. eam sepius reuoluens, ac mecum reputans, quo amore optimum quondam genitorem meum prosequutus fueris, non possum te quoq; non amare, obseruare, longeq; uel preciosissima re aliqua hæreditaria, chariorem æstimare. Igitur cum nuper tanq; usurariæ prauitatis hostis acerrimus, efflagitasses, ut Plutarchi commentarium de uitanda usura, ex Græca in Latinam uerterem linguam, quàmuis id mihi, tot alioqui curis degrauato, cũ ob autoris facundiam, tum sententiarũ grauitatem difficillimum uideretur, malui tamen parendo temeritatis crimen subire, quàm negando ingratitudinis uitio accusari. Negocium itaq; aggressus, eodem & quidem perpetuo spiritu absolui, tametsi mihi ipsi minus, at saltim desyderio tuo satisfecisse uidear. Quis enim lympidũ ac purũ Grææ eloquentiæ liquorem, adeo feliciter in uas alterum transfunderet, ut pristinam synceritatẽ retinere existimaretur? Cæterum quo fato accidisse dicam, ut uno eodemq; tempore, tuo iussu, fœneratorum fraudes coram doctis refricare, Senatus uero Nurenbergensis amplissimi mandato, latronum scelera apud

Plutarch9 autor difficillimus.

Legat9 ad Cæsarem.

sa apud optimum Imperatorem accusare cogerer. Atqui videte ne personam Herculis, & Cothurnos infanti aptaueritis, cum mihi res tam arduas demandastis seu (ut rectius dicam) flagitia tranctanda commiseritis, uix discernenda, utrũ illorum pernitiosius aut abominabilius existat. Ille fraude & occulte nititur, hic ui & palàm rem aggreditur, ille uolentes tã tum subigit, hic & repugnantes prosternit, ille sanguinẽ exugit, hic post cruorem uitam quoq; adimit. Et ò secula, ò mores, ille ob usurarium emolumentum ignominia notatur. Hic uero propter furta, cædes, latrocinia, palàm gloriatur, ac non solum execrandæ prauitatis complices, sed & receptatores, ac ꝓtectores quos minime decet, inuenit. Ah infelix & misera Germania, quæ post abiectam feritatem, depositam barbariem, CHRISTI receptam fidem, adeo in latrociniȷ̃ exercitio perseueras, ut rapacitatem præter omnium ius gentium, tanq; peculiare & insigne ornamentum, fortitudini attribuas. Quæ tamen abominanda scelera, tu uir præstantissime, nobili ortus sanguine, Homerici Vlyxis instar, ut inferni portas execraris Sed omissis tandem inutilibus lamentis, Plutarchum nostrũ, rem suam agentẽ, & longe acriter usurariam perniciem detestã tẽ, audiamus.

πας̣οιμία, Fœnerator Prædo.

Si hiȷ̃ qui docẽdo populo præsunt, omissis nugis, & hiȷ̃s quæ ad quæstũ faciunt, nõ omnipotẽtiam papæ nec ficta Diuorum miracula, sed fundamẽtũ Christianæ religionis, charitatem, auditorũ animis inculcarent, aliquanto minus esset prædonũ. Sed assentãtur principibus ac nobilibus Theologi, Monachi, suis ĩterim loculis ꝓbe cõsulẽtes.

PLVTARCHI CHAERONEI COMMENTARIVS QVOD NON OPORTEAT FOENERARI, BILIBALDO PIRCKHEYMERO CAESAREO CONSILIARIO, PATRITIO AC SENATORE, INTERPRETE.



LATO, in legibus, aquã alienã uicinis haurire nõ permittit, ni suis in fundis ad argillam usq; terram effoderint, regionemq; aqua carẽtem inuenerint. etenim argilla naturam cũ habeat densam ac pinguem, humiditatem conceptã sustinet, nec facile emittit. eos enim aquam alienam tum demum auferre decet, cũ propriã possidere haud ualent. Indigentiæ eñ legẽ fauere æquũ est. Proinde ostensum est in re pecuniaria quoq; legẽ esse, quæ inhibeat homines sub usura mutuari, ad alienosq; accedere puteos, ni antea domi exactissime substãtiã eorũ scrutati fuerint, ac tanq; ex prato florido collegerint, qd eis utile, quidue necessariũ existat. Nũc aũt delitijs ac mollicie, seu pdigalitate diffluentes, minus recte ijs quæ possidẽt fruunt̃, sed ab alijs ut plurimũ quibus nõ indigent, mutuo sumũt. Cuius rei manifestũ est indiciũ, q̊d ob indigẽtiã nõ fœnerant̃, sed ita demũ cũ rem opulentã aliquã cõparare uolũt Ideoq; testes adhibẽt, ac cautionẽ præstant, ne qs credat eos necessitate coactos, fœnebrem sumere pecuniã. Et qd numularium

Argilla.

Lex uetãs usuram.

Fœnori pecuniam accipim⁹, nõ ob indigẽtiam, sed luxus causa.

larium seu negociatorē ambis? cū ex proprio peculio mutuari queas, pocula habes, paropsides argēteas, pelues? subijcias hæc necessitati. At mēsam, amœna Aulis, uel Tenedos figulinis instruet uasculis, argenteis longe mundioribus, neq; molestū ac grauē usuræ odorē olentibus, quæ tāq; rubigo quotidie sumptuositatē defœdat. Insuper haud neomeniæ Calendarumúe recordaberis, qui dies & si sacratissimi existant, nefasti tamen ac execrandi ab usurarijs reddūtur. Nam pignora illis præstita, nec Iupiter ipse saluare posset. Atqui uendere, preciumq; sumere erubescunt, de rebus uero proprijs usurā persoluere non uerecundantur. Cæterū Pericles ille, deæ ornatum quadraginta auri puri talentis distrahere haud turpe duxit, quoniam ut aiebat, illo in belli usum consumpto, rursus non deteriorem reddere posset. Proinde nos quoq;, tanq; in obsidionis necessitate, fœneratoris hostilis præsidiū minime recipiamus, ne cernere cogamur, cuncta nostra in seruitutem rapi, sed mensæ, cubilis, supellectilis ac dietæ superflua abscindamus, nosque liberos seruemus, ut cum pinguior fortuna aspirauerit, nobis rursus ea restituere ualeamus. Equidem Rhomanorum uxores, Pythio Apollini muliebrem mundum primicias dono dederunt, unde aureus crater Delphos missus est. Carthaginensium quoque mulieres, capita raserunt, ac capillos in machinarum ac instrumentorum usum, pro patria impendere non dubitauerunt. Nos uero opulentiæ uerecundia, pactis ac pignoribus fœneratoribus turpiter seruire sustinemus. Idcirco decens utilitate compensantes, ex inutilium ac superuacuarum rerum abscisione seu uenditione, libertatis templum nobis

Calendæ.

Pericles.

Romanæ mulieres.

Carthaginenses.

Templum Dianæ in Epheſo. ipſis, liberis ac uxoribus ædificare conemur. Siquidem in Epheſo Diana obæratis, cum in illius confugerint templum, aſylum ac ſecuritatem à fœneratoribus præſtat. At frugalitatis aſylum & inacceſſibile quidem, ubiq; modeſtis patet, regionem latam ac multi ocij, hilarem & idoneam præbens. Quemadmodum enim Medico in bello, ligneum murum, deum Athenienſibus donare Pythia reſpondit, illiq; dimiſſa regione ac ciuitate, poſſeſſioneſq; ac domos negligentes, ad naues ob libertatẽ, confugerunt. Ita & nobis deus ligneã tribuit menſam, peluim figulinam, ueſtitum frugalem, ſi ſaltim in libertate uiuere uelimus. Porrò,

Frugalitas aſylum.

Simile.

Si phaleratus equus deſit tibi frena remordens,
Et currus uelox, auro decoratus & oſtro,

cæteráq; id genus, quæ uelociter fœneratores inuadunt ac diripiunt, At aſino fortuito, aut caballo quopiam inſidens, hoſtilem ac tyrannicum fuge daniſtam, non ignem ac aquã inſtar Medi exigentẽ, ſed libertatẽ inuadentẽ, mulctáq; inſcribentẽ, Et cũ nõ reddis conuiciantẽ, ſin uero offers haud accipientem, ubi uero uendis, uili precio licitantem, quod ſi non uendis cogentẽ, & cũ iure cõtenderis obuiã euntẽ, ſi uero ſubterfugeris impellentẽ, & cũ ad fores acceſſeris excludentẽ, ubi uero domi manſeris inſectantem, ac hoſtiũ pulſantẽ. Sapienter igitur apud Athenienſes Solon ꝓhibuit, ne corpora pro debitis pignori darent, ne tandẽ omnes in ſeruitutẽ redigerẽtur. Eſſet ſanè grauiſſimũ, ſeruire tã iniquis barbaris ac agreſtibus ſeruis, quales Plato ait, ignitos ac pœnarũ exactores, improborũ anĩas apud inferos torquere. Etenim illi quoq; forũ, impiorũ ſedes, debitorib9 miſeris eſſe demõſtrãt, uulturũ inſtar

Daniſta.

Solon.

Forum, in feris nõ ab ſimile.

instar eos deuorãtes ac laniantes, imisq; uisceribus rostrũ cõdẽtes. cæteris aũt uelut Tantalo insistẽtes, eos ne ex proprijs quid gustare seu tangere ualeãt, arcent. Proinde quemadmodum Darius Datem & Artaphernem cathenis ac uinculis instructos, quibus cum captiui alligarentur, Athenas misit. Ita illi uasa chirographis & obligationibus plena, tanq̃ laqueos in Græciam inferentes, ciuitates miseras trãscurrunt, implicant ac expilant, non ut Triptolemus domesticum fructum seminantes, sed debitorũ radices admodum laboriosas, fœnebres & ineuitabiles plantantes, quæ in girum pullulantes ac germinantes, ciuitates suffocent & euertant. Porrò lepores simul parere, in utero gestare, & concipere ferunt. At mastigiarum illorum ac barbarorum usura, anteq̃ conceperit, parit. Dantes etenim confestim repetunt & ponẽtes tollunt, ex eóq; fœnerant. quod antea pro uorsura extorserũt. Et ut est apud Misenios in prouerbio, Darius. Debitorũ radices. Prouerbiũ

Est Pylus ante Pylum, sequitur Pylus altera tandem.

Ita & de fœneratoribus dici potest,

Vsuram fugat usura, usura altera restat.

Quid quod naturalia quoq; derident quæ asserunt, ex nihilo nil gigni posse, quandoquidem apud illos ex eo quod nõ est, neq; unquàm fuit, usura generatur. Proinde publicanos agere turpe ducunt, quàmuis lege permittente. ipsi uero præter legem publicanos agentes fœnerantur, seu ut uerius dicã, fœnerando debita compilant. Qui enim plus q̃ expensum est, scribit, debitũ compilare recte dici potest. Equidem Persæ secundum arbitrantur delictum mentiri, Primũ uero debitorem esse, quãdoquidem qui debent, ut plurimũ mentiri Ex nihilo nihil fit. Publicani. Persæ. Mentiri. Debitorẽ esse.

Ephimerides Græcis sunt, quæ Latini Diaria uocant.

coguntur. At longe plus fœneratores in suis Ephimeridibus nugant̃ ac imponũt, scribentes misero illi tantũ mutuasse, cũ tamen multo minus acceperit. Siquidẽ mendaciũ, causa lucri, nõ necessitate, neq; ob indigentiã ab illis fieri solet, sed ꝓpter insatiabilitatẽ, quæ tamẽ in fine ipsis infructuosa ac iutilis existit, perniciosa uero miseris & iniuria affectis. minime etem̃ agros quos debitoribus abstulerunt, colunt. neq; domos ex quibus illos eiecere, inhabitãt, nec mensas apponũt, nec uestibus illorũ induũtur, sed primo debitores perdunt, inde delusos uenantur.

Fœnerator igni similis

Pascuntur em̃ tanq̃ ignis furens ac assidue auctus, pernicie ac uastitate infeliciter pereuntiũ, ex alio alium cõsumentes. Quinimò & si uorsura sua ignẽ assidue nutriãt, illumq; sufflando accendãt, minime tamen plus habent, præter id solũ, quod succedenti tẽpore cognoscere possunt, quot debitores pessum dedere, quot bonis spoliauere, unde extorserint, quóue congregatũ & cumulatũ collocauerint argentũ. Et hæc haud existimate me tãq̃ fœneratorũ hostẽ enarrare.

Namq; meos nec equos mihi, nec rapuere iuuencos,

sed ut ostenderem illis, qui adeo parati sunt fœnebrẽ sumere pecuniã, quantũ illiberalitatis ac turpitudinis, res ea in se contineat, quodq; usuræ succũbere, extremæ sit dæmẽtiæ ac molliciei. Habes, Ne fœnereris, quoniã non indiges. Non habes, Ne fœnereris, quoniã satisfacere haud poteris. Ita utraq; per se diligenter cõsyderemus.

Cato ad senem nebulonem.

Fertur Cato ad senem quendã improbum dixisse, Cur homo senectuti tot malis ac incõmodis degrauatæ, scelerũ quoq; turpitudinẽ imponis. Pariter & tu.

Paupertas erumnosa, sed secura.

paupertati cui tot adsunt mala, erũnas quæ ex usuris & debitis ortum habere solent, ne accumula. néue paupertati securi

tatem

tatē aufer,qua solū à diuitijs differre uidetur.Est em̄ Adagiū facetū,Caprā gestare nō ualeo, bouē tamen superimponere laboro.Paupertatē ferre nō potes,& tamē longe grauius tibi ipsi onus,fœneratorē scilicet imponis,etiā diuitibus intolerabile.Quo pacto igitur effugiā inquis,rogas? cum manus habeas,pedes habeas,uocē habeas,homo existas,cui peculiare est amare ac amari, gratificari ac gratiā recipere, literas doce, pueros instrue,ianitoris officio fungere,nauiga,renauiga.nihil horū adeo turpe,nihilúe tam molestum,q̄ꝫ audire,redde. Rutilius ille,Rhomæ aliquādo Musoniū cū cōuenisset,Musoni,inquit,Iupiter seruator,quē tu imitaris ac sequeris,nunquid fœneratur?Et Musonius subridens,nec fœnerat quidē respondit.Rutilius etem̄ cū ipse fœneraret,illi qđ fœneraret improperabat,q̄ꝫ Stoicalis petulās hæc dæmētia.Cur em̄ Iouem seruatorē è cœlo detrahere necesse est,ac rebus cōparare manifestis?cū nec hirundines,nec formicæ fœnerent,quibus natura neqꝫ manus,nec sermonē,nec artē tribuit. Solent homines intellectus abundātia ac solertia,equos,canes, ꝑdices, lepores,graculos instruere.Cur igit teipsum nō excitas?indocilior graculis existēs, raucior perdice,ingenerosior cane. Nā si à nullo homine iuueris,orando tamē,delectando ac custodiendo emergere potes.Nonne cernis quemadmodū multa subministret terra,multáqꝫ Pontus.Proinde Mycillū aspice, Crates inquit,lanā cum uxore uerberantē, ac cōmuni pugna famē fugientē. Rex Antigonus cū aliquādo Cleanthē Athenis cōspexisset,ita interrogare cœpit,Molis adhuc Cleāthes? cui ille,Molo (inquit)Rex,idq́ꝫ uitæ sustētandæ gratia facio. erat sola uiri cura,ne à philosophia desistere cogeretur, ideo

Prouerbiū

Redde.

Rutilius.

Musonius.

τυφομανία

Crates.

Antigon9.

Cleāthes.

manib⁹ quas piſtrino ac molæ locauerat, de Aſtris, Sole, Luna, ac deis ſcribebat. Nobis uero ſeruilia hæc uidẽtur opera. nũquid igitᷓ ut liberi ſimus fœneramur, uilibusq; adulamur hominibus, ſtipamus, cibamus, dona ac tributa ꝑſoluimus? Atqui nõ ob paupertatẽ uſura præſtari ſolet, nemo enim inopi fœnerat, ſed propter ſumptuoſitatẽ. nam ſi uitæ neceſſarijs cõtenti eſſemus, minime uſurariorũ genus peſſimũ inueniretur, quemadmodũ nec Cẽthauri nec Gorgones. At delitiæ fœneratores fecerunt, non ſecus ac aurifices, unguẽtarios ac tinctores. haud enim uini ac panis gratia uſurã debemus, ſed ob fundos, mancipia, iumenta, triclinia, ac menſas, liberaliterq; expendẽtes ac dilapidãtes, gloriã ſterilem ac ingratam quærimus. Etenim qui ſemel in fœneratorũ incidunt uoraginem, ſemper debitores remanent, alium ex alio, tanq; equus frenatus, aſcenſorem ſuſcipientes. Cæterum refugiũ nullum ad paſcua illa & prata patet, ſed tanquàm fatis acti, & celiuagi illi Empedoclis dæmones, miſeri errant,

Luxus fœneratores genuit.

Debitores, equorum ſimiles.

Impellit Aether namq; eos in Pontum atrum.
Pontus ſubhinc in continentemq; proicit,
Tellus eos rurſus agit Solem in rapidum,
Hic Aetheris dehinc implicat uertigini,

Aliũ uero ex alio ſuſcipit fœnerator uel inſtitor Corinthius, inde Patrenſis, poſtea Athenienſis, quoad tandem ab omnibus exenteratus, penitus in uſuras diſſoluatur & redigatur. Quẽadmodũ enim eum qui in lutũ ceciderit, uel aſſurgere, uel ita permanere oportet, ne ſi madido ac humido corpore ſe circũagat ſeu uolutet, maiori inquinatione defœdetur, Ita in tranſcriptionibus & mutui permutationibus, qui uſuræ ſe

Simile.

immergunt

immergunt ac irretiunt, semper grauiores fiunt. Nilq́ꝫ à colericis distãt, qui cõtempta cura, ac medici neglecto præcepto, tantũ assidue humoris colligunt, ut ab infirmitate tandẽ liberari ualeant minime. Pariter & illi purgari haud sustinẽt, sed semper ac omni anni tempore cum dolore ac torsione usurã offerentes, confestim usura altera affluente ac instante, iterũ nauseãt & grauãtur. quo pacto em̃ decenti remoto, liberi synceri ue euadere possunt? Nunc uero ad opulẽtiores & mollio-res sermonẽ conuertã, dicentes, At seruis, lare, ac domo carebimus. Veluti si æger tumefactus ad medicũ diceret, si aquã bibero, extenuabor ac macrescam. sed cur id facere recusas, dummodo sanitatẽ adipiscaris? Et tu quoqꝫ seruis careas, ut nõ seruus fias. sisq́ꝫ possessionis expers, ne alterius possessio efficiaris. Vulturũ præterea sermonẽ audi, Nã altero uomente, & dicẽte se uiscera eijcere, alter respondit, nũquid id graue, non em̃ propria, sed mortui quẽ nuper dilaniauimus uiscera euomis, Pariter & debitores fundos suos ac domos proprias haud uendũt, sed fœneratoris quẽ iuxta legem dominũ sibi constituerunt. Atqui per Iouẽ dicet quispiã, pater hunc agrũ mihi dereliquit, Nimirũ & libertatẽ quoqꝫ, ac ingenuitatẽ pater tibi tribuit, quarum longe rationẽ maiorem te habere decet. nam & manus tibi & pedes qui te genuit, fecit. at cũ marcent etiã merces illi qui amputat persoluitur. Porrò Calypso Vlyxem uestẽ induit odoriferã, ab immortali corpore redolentem, donũ & memoriã amicitiæ illius. at postq́ꝫ euersa naui, udo & graui indumẽto in profundũ traheretur, illã exuit ac abiecit, nudóqꝫ pectore tigno innixus, in terrã nando euasit, periculo uero liberatus, nec uictu nec uestitu caruit. Atqui

In eos qui fœnus accipiendum probant.

Calypso. Vlyxes.

Redde. nonne tempestas apud debitores oritur, cum fœnerator elapso tempore instat, dicens, Redde, quasi diceret,

Condensat nubes, Pontum quoq; turbat ab imo
Cumq; Euro incubuit, Zephyrusq; Notusq; furentes,

usuris usuras impellētibus. at ille aspera deprehensus tempestate, tā grauiter spirātibus resistere conat' flatibus. Cū uero enatare uel effugere haud potest, simul cū amicis ac fideiussoribus disparens, in profundū mergit'. Proinde Crates ille

Crates. Theban⁹, q̄uis nullo ære alieno obstrictus, à nemine ue molestatus, ob curas tamē solum domesticas, molestiasq; familiares substantiā octo reliquit talentorū, sumptoq; baculo ac pera, in philosophiam ac paupertatē confugit. Anaxagoras quoq; non infertili se abdicauit fundo. Sed qd illos enarrare necesse est? Siquidē Philoxenus Melopœus uitam ac domū opulentissimā in colonia Sicula, hæreditate nactus, cum delicias, uoluptates, ac indigenā cōsyderasset inelegantiā, p deos inquit, bona hæc haud me perdēt, sed ego illa, alijsq; hæreditate relicta, enauigauit. At debitores q̄uis ære alieno quotidie degrauent', tributū psoluāt, seruituti subiaceāt, ac argēto emungātur, sustinēt tamē ac tolerāt (tāq; Phineus) Harpyias illas pēnatas pascētes, quæ assidue uictū diripiūt ac auferūt, nō hora debita, sed ante uernū tempus frumentū emētes, ac priusq; oliua decidat, oleū ac uinū colligentes, tanti inquit recepi, & scribendo preciū persoluit. at racemus adhuc firmiter pēdet, uixq; sub Arcturi sydere, uindemia demū peragitur.

Anaxagoras. Philoxen⁹. ἐμὲ ταῦτα τὰ ἀγαθὰ οὐκ ἀπολεῖ. Debitores

PLVTARCHI CHAERONEI DE VITANDA VSVra, Bilibaldo Pirckheymero Cæsareo consiliario, Patritio & Senatore Nurenbergeñ. interprete, FINIS.

Philippus

PHILIPPVS MELANCHTHON BRETTANVS, BERNARDO MAVRO S.



Plutarchi conuiualem quæstiunculam, qua sacras aliquot Pythagoræ notas, ceu ἱερογλύφα interpretatur, Latio utcunq; uindicaui. Pythagoras. Planè αὐτοσχέδιον προοίμιον, quo alijs, quæ freques in manibus habeo, præluderem. Eam tibi Bernarde elegātissime dicare uisum est, & illi quo iam tyro exerceris, declamandi aptam generi, siue Græce, siue Latine uoles, & obeundæ adolescentiæ tuæ necessariam παραίνεσιν. Quid enim tam præstes oportet, quàm τὸ τοῖς ἀγαθοῖς καλῶς ξυνομιλεῖν, ut Platonis utar uerbis, hoc Plato. est, ne qua uspiam Hirundinum trahare consuetudine. Mihi crede, nihil est ualidius ad fingendos mores, ad formandam eruditionem, honesto bonorum cōmercio. Meministi, quos ad Dionysium uersiculos Theognidis, scripsit Diogenes, Dionysius. Theognis. Diogenes. omni uulgatos (ut inquit) Græciæ,

ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἄπ' ἐσθλὰ μαθήσεαι. ἢν δὲ κακοῖσι
συμμιγῇς, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἐόντα νόον.

Vale, Tubingæ.

EX OCTAVO

Conuiualium quæstionum libro Plutarchi Chæronensis, De nota Pythagorica, qua hospitem Hirundinẽ recipi nolebãt, Philippo Melanchthone interprete.



YLLA Carthaginẽsis, aliquanto post tempore quom Rhomã uenirem, liberaliter me salutatorijs (ut uocãt) epulis excepit. Quibus amicos cũ plerosq; alios, tum maxime Leucium quẽdam Tyrrhenũ Moderati Pythagorici discipulum adcerserat. Is cũ forte fortuna Philinũ nostrum animatis agnoscet abstinere, quod pro ordinis studio conijcere licet, in Pythagore mentionem prorupit. Inter cætera Locrensem illum, iuxta uulgi opinionem, esse negauit. Tyrrhenis adseruit, apud hos enatum, alitum, eruditumq; indicio symbola esse, qualia fermè sunt,

Pythagoras Tyrrhenus.

Cum lecto exurrexeris, stragula turbato.
Ollæ uestigium in cinere, confundito.
Sarum ne transilito.
Hirundinem in contubernio ne habeto.
Adunca unguibus domi ne nutrito.

Isthæc ait cum Pythagorici passim & scribant, & doceãt, soli tamẽ re ipsa Tyrrheni obseruãt, assiduo iam olim ac iugi sancita studio. Hisce ab Leucio dictis, in primis qđ de Hirundine uberius

Hirundo.

ne uberius disputarat uidebatur absurdũ. Auiculã innoxiã, dein & humanæ societatis nõ expertem, cũ eximijs illis sæuitia, sanguinisq; libidine, animãtibus quibus adunci sunt ungues conferri. Neq; enĩ recte Leucio probabãtur, q scitũ hoc symbolum aliò referebant, in consuetudinẽ uidelicet uitilitigatoris cuiuspiã, criminibus, infestiuo murmure cõuictorem exagitantis. Is enim uel picis, uel perdicibus, uel gallis cõmodius notari poterat, auibus multo maxime garrulis. Quãdo & hirundini cum hoc garriẽdi stridendiq; perpetuo morbo nihil est cõmune. Tum Sylla Carthaginẽsis, id esse cõmenti. Ablegari ab domo familiariq; cõuictu Hirundinẽ prodigij causa, quod uitæ sanguiniq; cognato ferale habent. Terei familiam ferunt, partim fuga sibi consuluisse, partim horrenda quædã & nepharia passam, iam nunc quoq; Daulidũ nomine celebrari. Gorgias Sophista cõtra eminus ad se properantem contuitus Hirundinem, Nec admodum, ait, hæc quoq; bella. Age num id prodigij nõ est stridulæ illi luscinjæ cõmune, quã eidem obnoxiam tragœdiæ domo non reijciunt. Recte, inquã ego, & hæc ad rem faciebãt Sylla, Verũ qua ratione, quæ aduncis sunt unguibus non admittantur, primũ spectã, dein ut eadẽ habeat ominosa Hirundo. Carnẽ depasci solet, uenaturq; sacras illas Musis canoras cicadas. Humi uolitãs oberrat, exiguas captat bestiolas, autore Aristotele. Insuper unã nobiscũ uersari solita, imunis nostro tecto utit̃, neq; quidq; parit cõmodi. Quom cõtra ciconia, neq; tegulis tuta nostris, neq; uspiã aut facultatibus, aut studio adiuta, officio tamẽ sese, ceu mercede cõmunis impensæ, in terrã collato redimat. Nam quæ uitæ hominũ aduersa animãtia insidiãtur,

Tereus.

Daulides.

Luscinia.

Ciconia.

serpentes,

serpentes, bufones absumit enecatq́ꝫ. Hirundo uero nostra
ἄπυσος legi non uano ductus argumẽto. tãtisper abusa ope, pullo ædito ac educto, auolat ingrata, deinde & in recessus quósdam desertos, ignorabilis. Iam quod grauissimũ uidetur, animantiũ duo sunt omniũ, quæ nostro utuntur hospitio, Musca & Hirundo. Quæ nulla queũt arte cicurari, neqꝫ ullo nobiscũ officio aut ductu cõmunicant. Musca ne molesti quidq́ꝫ patiatur, prehensari horret. Hirundo suopte ingenio exosa hominẽ, adeo diffidit, ut & mãsuefieri nõ possit, & nihil nõ suspectum pauitet. Quæ, siquidem nõ adcurate nimiũ, nec quasi ad regulã dispẽsa uolo, sed feriendi referiendiq́ꝫ studio in mediũ collata. Certemus eñi mutuis licet sẽtẽtijs, opinor qui cauet, Hirundinẽ, infidum, leuem, ac ingratũ conuictorẽ, non queũis ꝓ tempore occursantẽ, mensæ, tecti, ac reliqui domestici cõmodi gratia subrepentẽ familiari consuetudine dignabitur. Hæc cũ dixissem, sat mihi uerborũ uidebar fecisse. Nã & reliqua penè symbola, moralibus argumẽtis expedierã audacius. Interpellat Philinus, Ollæ uestigio turbando significari, ne quã pristinæ iræ indicẽ notam in animis nostris relinquamus, Quin cũ efferbuit, omnia cõtinuo pacanda abolendáqꝫ iniuriæ monimẽta. Iam in cõfundendis stratis nihil esse secreti quibusdã uidebatᷣ, sed pudorẽ tamẽ & thalami reuerentiã indicari disserebatᷣ. Ab amico nõ auferẽdũ onus, Quid aliud? q́ꝫ adiutare laborãtẽ, nihil ocio, nihil inertiæ dandũ. Leucius interim cũ hæc disceptãtur, neqꝫ cõmendans, neqꝫ reprehendens quidq́ꝫ, agit silentium. &c.

FINIS, PHILIPPO MELANCHTHONE BRETTANO INTERPRETE.

BASILEAE APVD IO
ANNEM FROBE
NIVM MENSE
SEPTEMBRI.
ANNO M. D. XVIII.

